

פניני לוי יצחק על התורה

שער בלאט

ISBN

פניני לוי יצחק על התורה

ב"ה.

פתח דבר

לקראת יום ההילולא ג' תמוז, הננו מוציאים לאור תדפיס מתוך הספר "פניני לוי יצחק על התורה", מלוקט מתורת כ"ק הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן, אביו של בעל ההילולא, כ"ק אדמו"ר זי"ע.

עבודת הליקוט והעריכה נעשו בידי הרה"ת ר' דוד שי' דובאוו, שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע ומנהל בית חב"ד בעיר פרינסטון, ניו ג'רסי, ומחבר סידרת הספרים "ילקוט משיח וגאולה" על התורה.

מערכת "אוצר החסידים"

ג' תמוז, ה'תשס"ה
יום ההילולא הי"א של כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

עמוד ריק

פניני לוי יצחק על התורה

ב"ה

הקדמה

הספר "פניני לוי יצחק על התורה" כולל אמרות וחידושי תורה מתורת כ"ק הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן, אביו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

רבי לוי יצחק ז"ל, מלבד בקיאותו העצומה בכל חלקי התורה כפשוטה, נגלה ונסתר, היה ידוע בסגנון הייחודי של תורתו, ונחשב לגאון ומופלא בדורו, כמי שלמד תורה בפנים חדשות.

הפירושים על התורה שנלקטו בחיבור זה, מפוזרים בספריו שנשארו לפליטה, שרידים מן הים הגדול של חידושי הרבים שהעלה על הכתב ונאבדו: "תורת לוי יצחק" ו"לקוטי לוי יצחק". בכתבים שהגיעו לידינו לא נמצאו באופן שיטתי ומסודר פירושים על התורה, ובעבודה זו לוקטו מתוכם "פנינים" על כל פרשיות התורה וסודרו לפי סדר הפרשיות.

"תדפיס" זה כולל ק"ד "פנינים", לכבוד שנת הק"ד להולדתו של בנו הגדול כ"ק אדמו"ר זי"ע.

ה"פנינים" מובאים כ"פירושים", אך יש מהם המתייחסים באופן ישיר לתיבות המקרא ויש מהם המתייחסים לפירוש מסוים על הפסוק או לשקו"ט הנובעת מפירושי המקרא, כל מקום לפי עניינו.

כדי לקרב את הלומד ולהקל על ההבנה, נוספו כותרות בראש כל קטע, מראי מקומות לפסוקים ומאמרי חז"ל וביאורים קצרים במקום ההכרח, פוענחו גימטריאות, והוצג בראש הספר תוכן הפירושים והפסוקים.

כאמור, כתב המחבר כמות גדולה של חידושי תורה, אך לידינו הגיעו רק מעט מן המעט. וכפי שמעיד המחבר עצמו בכמה הזדמנויות: "וטרוד אני

פניני לוי יצחק על התורה

כעת בכתיבת רשימה גדולה עמוקה ורחבה וכו' (ממכתב י"ג מרחשוון תרצ"ז); "בכתוב אצלי זה איזה שנים רשימה גדולה המחזקת כמה בויגן על פסח שני, היא עמוקה מאוד" (מכתב יום א' פסח שני תרצ"ד) ועוד – אך לצערנו אבדו רוב כתביו של המחבר ז"ל ו"פנינים" אלו הן כטיפה מן הים הגדול, וחבל על דאבדין.

ומעיד על כך כ"ק אדמו"ר זי"ע בשיחת מוצאי ו' תשרי תש"נ (תורת מנחם התועדויות תש"נ ח"א עמוד 64):

"חלקה של בעלת היארצייט (הרבנית חנה זצ"ל, אם כ"ק אדמו"ר זי"ע) שגם כאשר היה בגולה במקום שלא ידעו כלל אודות יהודים ויהדות ובמצב קשה בגשמיות .. לא היה הנייר בנמצא ולא היה שם דיו, הלכה היא בעצמה ואספה עשבים ועשתה מהם דיו, פעולות שהיו קשורים במסירות נפש, ואאמו"ר כתב הדו"ת בשוליים של גליונות הספרים שהיו תח"י, ומזה נדפסו אח"כ ספרי "לקוטי לוי יצחק". וכך השתדלה והתאמצה בנוגע לשמירת הכתבים אחרי שנסעה מאלמא אטא (מקום גלותם) והסתכנה והביאה הכתבים למוסקבה. משיצאה מהמדינה לא יכלה לקחת עמה את הכתבים, כיון שנסעה בתור אזרחית פולין וכו' ונשלחו במשך הזמן ע"י השגרירות וכיו"ב. וחבל מאוד על שאר הכת"י שלעת עתה לא הגיעו לידינו, שהרי היו עוד ריבוי כתבי יד שהיו בידיו של בנו של "תמים" שהוא עצמו למד ב"תומכי תמימים" זמן מה, אך לא נשתמרו בידו מפני סכנת נפשות שמא ימצאו בידיו כתב ידו של רב שהיה מורד במלוכה, ולא רק זה, מדובר הרי במי שגם בהיותו בגלות "העיז" והמשיך וכתב חידושי תורה.... כך שכל המנסה "להבריח" את הכתבים האלה מחוץ למדינה מסתכן בנפשו! ומפני

פניני לוי יצחק על התורה

הסכנה חשש לקחת עמו את הכתבים, ועד היום לא ידוע מה עלה בגורלם של עשרות, ואולי מאות, גליונות החידו"ת של אאמו"ר, הנמצאים אי שם ברוסיה".

חשוב להדגיש, כי ביחד עם כל התוספות הנ"ל נעתקה כאן תורת המחבר בלשונו, והרוצה להעמיק ולהחכים, עליו לעיין במקור הדברים בספרי רלוי"צ הנ"ל, ובודאי יגלה עוד כמה וכמה טפחים מעומק רום תורתו הקדושה. ויהי רצון שיקויימו דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע (בשיחה הנ"ל): ועצם ההחלטה ע"ד לימוד ענינים חדשים אלו ממהרת את בוא הזמן שיוכלו לחפש אחר הכתבים גם במדינה ההיא ולמצוא אותם.

דוד באאמו"ר

יהודא ליב. שי' דובאו

פרינסטון, ניו ג'רסי

עמוד ריק

תוכן הענינים

בראשית א. ב - והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים

א

שרש המיתה הוא מתהו, ויש ב"פ "תהו" בפ', א) במפורש ב) בר"ת - מיתה בעוה"ז ובעוה"ב, וכן בפסוק "וצדקה תציל ממות" ב' פעמים מות.....1

בראשית א. ו - ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים

ב

מבדיל בגי' אלקים - גבורה, דגבורה ענינם הוא לחתך ולחלק, כמו שרואים בכמה ענינים.....1

בראשית א. יב-יג - ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלקים כי טוב. ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי

ג

יום השלישי מרמז למדת התפארת (יעקב), שהוא כולו טוב, ולכן נאמר ב' פעמים "כי טוב" טוב".....2

בראשית א. כו - ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ

ד

רמז במשנה (כלים פי"ז מי"ד) "וכל שנברא ביום הששי נטמא" - דהקליפות יותר מהכל רוצין לטמא מדת היסוד, הנקרא "כל".....3

בראשית ב.ז - וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה

ה

ביאור דיוק בלשון הזוהר "חייבא יצה"ר שופטו זכאה יצ"ט שופטו" בלשון ארמי, ואח"כ כתיב "רשע צדיק" בלה"ק.....4

בראשית ג.א - והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן

ו

רמז מ"ש "והנחש" נוט' "וה-נחש", להורות דדוקא מ"וה" יש יניקה ללעו"ז וכו'.....6

בראשית ד.ז - הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליו תשוקתו ואתה תמשל בו

ז

ביאור לשון הזוהר - דרק למטה בעוה"ז נקרא "יצר טוב ויצר רע", משא"כ למעלה נק' "חד לימינא וחד לשמאלא", דגבורות קדושות אינו רע עדיין.....6

בראשית ו.ו - וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו

ח

ביאור הזוהר דרק עמרם לוי ובנימין לא חטאו כלל, ומתו בעיטא דנחש הקדמוני, משא"כ יהושע וכו'.....8

בראשית ט. כז - יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו

ט

ביאור גמרא ע"ז (ח:) שלחו להו רומאי ליוונאי וכו' – יון הוא יופיפותו של יפת, ג' מיני חכמות בעולם (א) טבעית, (ב) לימודית, (ג) חכמה מה שמעלה מהטבע, ולמעלה מכולם חכמת התורה.....10

בראשית י. ב - בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס

י

היונים היו חכמים בחכמת התכונה בשמים, "יון" בגי' "גלגל".....13

בראשית יא. י - אלה תולדת שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול

יא

"שנתים אחר המבול" – דאחר המבול התחיל עולם התיקון וכו'.....13

בראשית יב. ג - ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה

יב

ביאור הטעם דבאברהם כתיב "ואברכה מברכך", משא"כ ביצחק כתוב "ומברכך ברוך".....16

בראשית יב, טז - ולאברהם היטיב בעבורה ויהי-לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים

יג

ביאור הג' (ב"מ נט.) אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנא' ולאברהם היטיב בעבורה, היינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו וכו'.....17

בראשית טו. ה - **ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך**

יד

פירוש נוסח שטר תנאין "ואל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו ולא זה מזו" – זה (לשון זכר) זו (לשון נקבה), ביחד בגי' "כה יהי' זרעך".....19

בראשית יז. ז-ח - **והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו. ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים**

טו

ביאור הזוהר "כל מאן דאתגזר ירית ארעא", ומה שגלו ישראל מארצם, זהו א' למשך זמן ואח"כ ישובו, ב' ע"י החטאים נמשכת הערלה – "מילה" ר"ת "מתנה יש לה הפסק".....20

בראשית יח. ו-ז - **וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח לושי ועשי עגות. ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו**

טז

מבאר הטעם ודיוק הפ', ד"ש שלש סאים... לושי" עשתה שרה, משא"כ "ואל הבקר רץ אברהם".....21

בראשית כב. ה - **ויאמר אברהם אל נערו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם**

יז

רמז במ"ש "ואני והנער נלכה עד כה", דכל הדרך עד הר המורני הי' כ"ה פרסה.....21

**בראשית כב, יד - ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר
יאמר היום בהר ה' יראה**

יח

רמז להג' (ר"ה דף כז:) כמה שיעור שופר כדי שיאחזנה בידו ויראה לכאן ולכאן,
וזהו ב' פעמים יראה בפסוק, שמקורן האיל הוא השופר וכו'.....22

**בראשית כב, יח - והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת
בקלי**

יט

עק"ב אשר שמעת בקלי, רמז למספר עק"ב, דבן ג' הכיר את בוראו.....23

**בראשית כד, מב - ואבא היום אל העין ואמר ה' אלקי אדני אברהם
אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה**

כ

ביאור המדרש יפה שיחתן של עבדי אבות (דפרשתו של אליעזר כפולה בתורה),
מתורתן של בנים (דם שרץ מטמא כבשרו).....24

**בראשית כד, נה - ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור
אחר תלך**

כא

רמז בפ' לעשרת ימי תשובה "ימים" (ר"ה) "עשור" (יוה"כ) "או" (בגין ז),
הז' ימים בין ר"ה ויוה"כ"פ, ורמזים בזה.....25

בראשית כד, נו-נז - **ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני. ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה**

כב

ביאור הפסוקים, דבפסוק נ"ד כתוב "שלחני לאדני", ובפסוק נ"ו כתוב "שלחוני ואלכה לאדני, מפרש דמ"ש "נקרא לנערה ונשאלה וגו'" קאי על ההליכה עם אליעזר וכו'.....29

בראשית כד, סג - **ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים**

כג

יצחק תיקן תפלת מנחה, "יצחק רבקה" בגי' ה' פעמים מנחה (ה' מנחות – מנחות דף קד:), בגימטריא "משה יוסף דוד" שמתו בזמן מנחה.....31

בראשית כד, סז - **ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו**

כד

ביאור מסרה "ויבאה" חסר י' – תכשטי' דשרה ניתנה לרבקה.....31

בראשית כה, ו-ז - **ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם. ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים.**

כה

ביאור מסורה מתנת (חסר ואו) כאן ושונא מתנת יחי', וזהו "חיי אברהם אשר חי".....32

בראשית כה, ז - **ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים**

כו

ביאור דיוק הפ' "שני חיי אברהם אשר חי" – דחמשה שנים נתן לדוד המלך.....34

בראשית כו. ה - **עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתו**

כז

ההבטחה ליצחק (בחי' גבורות) הוא בשביל אברהם (חסד), וזהו "עקב אשר שמע אברהם".....35

בראשית כו. יח - **וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמת אשר קרא להן אביו**

כח

בו"ר בגי' יצח"ק.....36

בראשית כט. טז - **ולבן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל**

כט

עשו רצה לינשא ללאה - דהקליפה רוצה להחליף ח"ו מד' רבתי דאחד לאל אחר, שתהי' ר' ח"ו, לאה במלואה בגי' ר'.....36

בראשית ל. יד-טו - **וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך. ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך**

ל

רמז דדוקא ר' יוחנן אמר (בבא מציעא מז:): דמדרבנן משיכה קונה.....37

בראשית ל. טז-יח - **ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה בלילה הוא. ותאמר לאה נתן אלקים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר**

לא

יששכר קאי על תורה, ורמזים בזה. - ג' פעמים שכר בפ' כנגד ג' חלקי התורה וכו'.....39

בראשית לא. לה - ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים

לב

"דרך נשים לי" כי התרפים הם ע"ז, ומטמא במשא כנדה (שבת פב.).....40

בראשית לא. מב - לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתי את עניי ואת יגיע כפי ראה אלקים ויוכח אמש

לג

פי' הפ' "לולי אלקי אבי" - בחי' דעת, "אלקי אברהם" - חסד, "ופחד יצחק" - גבורה, "הי' לי" - תפארת, דעת הוא בחי' אב לתפארת, המחבר חסד וגבורה וכו'......40

בראשית לג. ג-ד - והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו ויבכו

לד

טעם שיעקב השתחוה לעשו שבע פעמים דווקא.....41

בראשית לג. יא - קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלקים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח

לה

יעקב בחי' תפארת, אמר, "כי חנני אלקים" - זהו מצד שייכות תפארת לגבורה, "וכי יש לי כל" - זהו מצד שייכות תפארת לחסד.....43

בראשית לד. כט - **ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו ויבזו
ואת כל אשר בבית**

לו

ביאור פרש"י עה"פ - צורך ג' ראיות, וסדר הפסוקים.....44

בראשית לו. יג-יד - **ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם
לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני. ויאמר לו לך נא ראה את
שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון
ויבא שכמה**

לז

ביאור כפל ודיוק לשון הזוהר, מתחלה יעקב "לא חשיד עליהו",
ואח"כ "ולא חשיד לון".....45

בראשית לו. יט - **ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא...
(כה) וישבו לאכל לחם וגו'**

לח

ביאור מסורה "הלזה" ב, כאן וביצחק - דשניהם בזמן מנחה וכו'.....46

בראשית מא. מב - **ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד
יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צוארו**

לט

ביאור הענקה שקיבל יוסף כשיצא להפשי ולחירות כדין עבד עברי.....47

בראשית מא. נ - **וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר
ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און**

מ

בשני רעבון אסור לשמש, דברית המעור תלוי' בברית הלשון.....48

בראשית מה, יד-טו - ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו. וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי דברו אחיו אתו

מא

מבאר לשון הזוהר עה"פ, "עלהם" חסר אות יוד, לרמז על גלות יו"ד שבטים וכו', - לא שרתה רוח הקדש על השבטים דנענשו על מכירת יוסף - מדה כנגד מדה.....מדה.....49

בראשית מה, כג - ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך

מב

"ולאביו שלח וגו'" רמז בפ' לגאולת מצרים (יין מצות וכו'), ובנ"י ינצלו אותה שיקחו את כל הטוב שהי' במצרים - מבאר הג' מגילה טז: שיגר לו יין ישן וכו'.....51

בראשית מט, יד-טו - יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתיים. וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד

מג

רמז בפ' להג' חגיגה (ט:) - יששכר עסקו בתורה, מ"ס בגי' מאה, ואח"כ כתיב "עבד", ק"א פעמים כמו עובד אלקים.....52

בראשית נ, י - ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספר גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים

מד

רמז בגי' למארז"ל (סוטה יג.) שהקיפו לארונו של יעקב ל"ו כתרים.....53

שמות א, יד - וימרו את חיהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך

מה

קחשיב ה' דברים כנגד ה' גבורות, ומבאר בזה לשון הפ'.....53

שמות א. טו - ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת
שפרה ושם השנית פועה

מו

עיקר גאולת מצרים בזכות נשים – מתוך קושיית התוס' על הרשב"ם (פסחים קה...55)

שמות א. טז - ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם
בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחיה

מז

נענש פרעה מדה כנגד מדה.....56

שמות ב. א-ב - וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי. ותהר האשה
ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים

מח

הגאולה ע"י משה – שהוא לוי, וזהו מצה האמצעית מחלקין אותו, חלק קטן
("ותרא אותו"), חלק גדול (ותצפנהי – צפון), ורמזים בזה.....57

שמות ב. יא - ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא
בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו

מט

רמז מה שנקרא משה "איש מצרי".....58

שמות ו. כ - ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן
ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלושים ומאת שנה

נ

רמז בפ' למארז"ל (ב"ב קמא). בת תחלה סימן יפה לבנים.....59

שמות ו. 1-2 - **לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים**

נא

עיקר הכוונות דפסח הם ב' וד' – תכלית החירות לקבל התורה, ד' כוונות כנגד פרד"ס התורה וכו'.....58

שמות ו. כד - **ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי**

נב

רמז בגי' דבני קרח עשו תשובה.....59

שמות יב. ב - **החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה**

נג

ביאור מדרש עה"פ – שכמו גאולת מצרים הי' ע"י אתערותא דלעילא, כמו"כ הגאולה העתידה וכו'.....60

שמות יב. ו - **והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים**

נד

רמז בפ' להגמ' (פסחים סד:) אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של ל' בני אדם וכו' – הלכך בחמשיין סגי.....61

שמות יג, ד - היום אתם יצאים בחדש האביב

נה

חודש האביב – ניסן, נרמז בו האבות והשבטים, דכל ענין יציאת מצרים הוא לידת בנים וכו'.....62

שמות יג, ט - והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפייך כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים

נו

ביאור בג' (שבת יג.) מעשה בתלמיד א'... ומת בחצי ימיו, והיתה אשתו נוטלת תפיליו וכו', ומרמז הסיפור בחילוק לשון הפסוקים – בתורה ובדה"י – במלך הח' דמלכי אדום.....63

שמות טז, כה - ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה

נז

בסעודת שבת (ובפרט בשלישית) צ"ל דברי תורה, ומשארז"ל בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת – היינו נגלה דתורה, משא"כ פנימיות התורה, אדרבה זמנה בשבת.....66

שמות יז, יד–טו–טז - ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים. ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי. ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר

נח

ג' פעמים מחיות עמלק – דעמלק מנגד לו"ה מהשם א' מכסא, "(כי יד על) כ"ס י"ה" בגי' המ"ך – ג' נפילות בהמך וכו'.....69

נט

ביאור המדרש "משה ניסן של ישראל וכו', ומי הוא ניסו של משה הקב"ה" שם הוי' דלתתא ודלעילא, ומבאר החילוק בין הנס דקרי"ס ומלחמת עמלק.....70

שמות יח. כג - **אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלקים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום**

ס

ביאור הג' (סנהדרין ז.) בי דינא שקלו גלימא, ליזמר וליזיל באורחא.. קרא כתיב וכו'.....73

שמות יט. ה - **ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ**

סא

"והייתם לי סגולה" סגול דוקא, אוריין תלתאי לעם תלתאי, ג' בחי' בתורה וכו'.....74

שמות כא. ה - **ואם אמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי**

סב

ביאור בגמ' (קידושין כא:) בדין עבד עברי כהן אם מותר בשפחה כנענית וכו'.....75

שמות כא. יט - **אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא**

סג

רמז בפ' למארו"ל (שבת יב.) שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא.....77

שמות כב, א - **אם במחותרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים**

דו

ביאור הג' (סנהדרין ז.) אתרתי תלת גנבא לא מיקטל... קרא כתיב על שלשה פשעי ישראל וגו'.....77

שמות כז, א - **ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קמתו**

הו

מתוך המשנה (במס' מדות פ"ג) עם הזוהר במדת היסוד של המזבח - דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.....78

שמות ל, יח - **ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים**

יו

ביאור ענין המזבח והכיור בעבודת ה'.....81

שמות ל, כג - **ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים**

זו

רמזים במארז"ל (חולין קלט:): מרדכי מן התורה "מר דרור" - מרי"א זכי"א.....81

ויקרא א, יז - **ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עלה הוא אשה ריח ניחח לה'**

ח

ביאור פרש"י נאמר בעוף ובבהמה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את לבו לשמים (וטעם שלא הביא מנחה כדרז"ל מנחות קי.).....83

ויקרא ז. כו - וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה

טו

ביאור במ"ש בפסקי דינים להצ"צ יור"ד סי' סו בענין דם ריקום דאפרות וכו'.....84

ויקרא י. א - ויקחו בני אהרן ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם

ע

רמז בטעמי הנגינה מרכא כפולה, להמ"ד ששתויי יין נכנסו.....86

ויקרא י. א-ב - ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'

עא

רמז בתיבת "חנוכה" למיתת נדב ואביהוא ביום חנוכת המשכן.....87

ויקרא יא. ט - את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו

עב

רמזים דסנפיר הו"ע לימוד התורה, וקשקשת מעשה המצות.....88

ויקרא יא. לד - מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא

עג

ביאור דיוק במשנה (כלים פכ"ה מ"ד) "או שמא הרובע אחוריים נטמא", דטומאת משקין מדרבנן - וספיקו להקל.....89

ויקרא יד, לו - **וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית**

עד

ביאור השלשה ק"ו במשנה נגעים (פי"ב מ"ה), והאומר הוא ר' מאיר דוקא.....90

ויקרא יז, יג - **ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר**

עה

טעם דהמקור להדין שלא יהיו מצות בזיות עליו נלמד ממצות כסוי דם בעפר (שבת כב.) - דהכל הי' מן העפר.....92

ויקרא כא, כ - **או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשך**

עו

ביאור בגמ' (בכורות מד:) רחב"א כל שמראיו חשוכים, גורעין ומוסיפין וכו'.....93

ויקרא כג, יז - **ממושבתים תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לה'**

עז

שתי הלחם כנגד נגלה ונסתר דתורה, בפסח הוא האירוסין (מצה - לחם עוני), ובשבועות הנישואין (שתי הלחם - בחי' דעת) וכו'.....96

ויקרא כג, כד - **דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש**

עח

ביאור בגמ' (ר"ה כט:) כתוב א' אומר "זכרון תרועה" וכתוב א' אומר "יום תרועה" - כאן בחול כאן בשבת - לכו"ע.....98

עט

ס"ת "שופר לולב מגלה" הוא רב"ה - רמז להג' (ר"ה כט:) גזירה דרבה שמא יעבירונו ד' אמות בר"ה וכו'.....100

ויקרא כג. כז - אך בעשור לחדש השביעי הזה יום כפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה'

פ

ביאור הג' (חולין כד:) אמרו עליו על ר' חנינא שהי' בן שמונים וכו', ונרמז כל הג' בשם "חנינא".....100

ויקרא כג. מ - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים

פא

אתרג ר"ת "אל תבואני רגל גאווה", ומבאר הג' (קידושין ע.) כל האומר אתרוגנא תילתא ברמות רוחא.....102

פב

טעם דהדס שוטה פסול ללולב (סוכה לב:), והדס שוטה כשר לסוכה (שם יב.)...103

ויקרא כג. מ - בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת

פג

רמזים דסכ"ך הסוכה נמשך מתקיעת שופר.....105

ויקרא כג. מג - למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם

פד

טעם דסוכה למעלה מכ' פסול.....105

ויקרא כה. יד - וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו
איש את אחיו

פה

ביאורים בגמ' (גיטין נט.) בדין קטנים באונאה ובמתנה - מרדכי
במגילה תיקון "מתנות לאביונים", וגם לקטנים, ולכן סובר ר'
מרדכי דקטנים מתנתם מתנה.....105

ויקרא כז. ב - דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש כי יפלא נדר
בערכך נפשת לה'

פו

ביאור במשנה ערכין פרק ג'......108

ויקרא כז. יט - ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו ויסף חמשית
כסף ערכך עליו וקם לו

פז

טעם להדין שבהדיוט משיכה קונה ובהקדש כספא.....111

פח

טעם להדין דנכסי יתומים הרי הן כהקדש (גיטין נב.).....112

במדבר ב. כ - ועליו מטה מנשה ונשיא לבני מנשה גמליאל בן
פרהצור

פט

טעם דבמנשה לא כתיב "והחנים".....114

צ

ביאור המשנה (מנחות צו.) אבא שאול אומר שני בזיכי לבונה של לחם הפנים... ועליו מטה מנשה.....115

במדבר יב, ג - והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה

צא

תוך מאחז"ל (נדרים לה. – שבת צב.) עניו – בעל קומה.....117

במדבר ל, ג-ד - איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה. ואשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה

צב

ביאור תרגום יונתן בן עוזיאל עה"פ.....118

דברים ו, ד - שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד

צג

"הוי" (קודם שנברא העולם), "אלקיננו" (בזמן בריאת העולם עד לע"ל), "הוי" (ימות המשיח ותחה"מ), ורמז דחותמו של הקב"ה אמ"ת120

צד

ביאור המחלוקת במשנה ראשונה (ברכות פ"א), ר"א מחמיר (בחי' גבורות מתלמידי בית שמאי), ר"ג מיקל (בחי' חסדים – הלל), וחכמים מכריעים (בחי' תפארת), ומרמז זה דבחי' אברהם (חסד), יצחק (גבורה), יעקב (תפארת).....121

דברים טו, יא - כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ירך לאחיך לעניך ולאבינך בארץ

צה

רמזים דנותנים לעני (הנקרא דל) שיעור מזון – שלישי קב ליום, דהוא מספר "כדי" חיינו.....123

דברים טו, יד–טו - העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך ה' אלקיך תתן לו. וזכרת כי עבד הית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום

צו

ג' דברים, צאן, גרן, יקב, כנגד הג' דברים ביציאת מצרים מבית עבדים, פסח (צאן), מצה (גרן), יין (יקב), ומבאר הג' דעות בשיעור הענקה.....124

דברים כד, א - כי יקח איש אשה ובעלה

צז

כל ענין הזיווגים הוא רק בדרך אמונה – למעלה מן השכל לגמרי.....126

צח

ביאור בסוגיא (קידושין סג:) קדשתי את בתי וכו'.... איבעיא להו מהו לסקול על ידו וכו'.....127

דברים כד, א–ב - כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא הערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו. ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר

צט

ביאור בגמ' (גיטין כ.) א"ר חסדא יכילנא למפסלינהו לכולי גיטי דעלמא, א"ל רבא מאי טעמא וכו'.....130

בראשית א. ב - והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים

א

שרש המיתה הוא מתהו, ויש ב"פ "תהו" בפ', א' במפורש ב' בר"ת - מיתה בעוה"ז ובעוה"ב, וכן בפסוק "וצדקה תציל ממות" ב' פעמים מות

בהפסוק¹ וצדקה תציל ממות יש ב' פעמים מות, א' מפורש, ב' בראשי תיבות וצדקה תציל ממות הוא מו"ת, הוא כי יש מיתה כפולה רחמנא ליצלן, א' מיתת הגוף בעולם הזה רחמנא ליצלן, ב' מיתת הנשמה בעולם הבא רחמנא ליצלן, וכמו שכתוב כמה פעמים בתנ"ך מות תמות², מות יומת³, הכרת תכרת⁴, שהוא מיתה כפולה רחמנא ליצלן.

ויש לומר שרש המיתה הוא מתהו, הנה יש ב' פעמים תהו⁵, א' המפורש בפסוק והארץ היתה תהו, ב' התהו דראשי תיבות והארץ היתה תהו, תהו למפרע...

על דרך זה הוא בנדון דידן מות מפורש, ומות בראשי תיבות.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' מקץ עמוד קעח

בראשית א. ו - ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים

ב

"מבדיל" בגי' אלקים - גבורה, דגבורה ענינם הוא לחתך ולחלק, כמו שרואים בכמה ענינים ביום שני שלנגד מדת הגבורה נברא הרקיע, המבדיל בין מים למים...

והנה הגבורות ענינם הוא לחתך ולחלק את הדבר, כמו שהרקיע שביום

א

(1) משלי י, ב. [לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות]

(2) בראשית ב, יז.

(3) ויקרא כ, ב. ועוד.

(4) במדבר טו, לא.

(5) עיין ע"ח שער דרושי נקודות פ"ב. ועיי' עוד בזה לקוטי לוי יצחק הערות לזוהר פ' בראשית

עמוד קצט, שמות דברים עמוד שנט. לקוטים על מאחז"ל עמוד קנג.

שני הוא להיות מבדיל בין מים למים, מבדי"ל גי' אלקים¹ כמ"ש במאו"א מע' מבדיל ע"ש... והרי גבורה היא מדה הב' בז' ימי הבנין ואות ב' מורה על התחלקות לשנים.

וכן בהג' מצות שבהגדה שהם כהן לוי ישראל, המצה דלוי שלנגד גבורה חולקין לשנים, ונקרא יח"ץ שהוא מספר חצי גבור"ה² וכמ"ש פלג אלקים³ שאלקים גבורות נחלקין לשנים.

וכן לילה שהיא לנגד מדת הגבורה (ועיי'ן בזוה"ק⁴ פ' תלדות דקמ"ב ע"א) נחלקת לשנים, כמ"ש ויחלק עליהם לילה⁵...

ויעקב אמר על שמעון ולוי שהם בחי' גבורות דינא קשיא, אחלקם ביעקב⁶, הרי שהגבורות נחלקין לב'.

וכן מצינו בשלל מלחמה, ששלל מלחמה מובן שהוא מבחי' גבורות כי ניטל ע"י מלחמה בחי' גבורות, הוא נחלק לשנים, חלק להיורד במלחמה וחלק להישב על הכלים כמ"ש בשמואל א' סי' ל'⁷...

וכן שלל מדין נחלק לשנים, חציו לתפסי המלחמה וחציו לכל העדה⁸. לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות דברים, פ' בשלח עמוד סד

בראשית א. יב-יג - ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלקים כי טוב. ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי

ג

יום השלישי מרמז למדת התפארת (יעקב), דהוא כולו טוב, ולכן נאמר ב' פעמים "כי טוב" ביום השלישי מעלתו גדול מאוד, כי רומז על מדת תפארת קו האמצעי...

ב

- (1) מבדיל בגי' 86, וכן אלקים.
- (2) גבורה בגי' 216, וחציו הוא 108, בגי' יח"ץ.
- (3) תהלים סה, י.
- (4) עי' לקמן סי' עו הערה 2.
- (5) בראשית יד, טו.
- (6) שם מט, ז.
- (7) פסוק כד "כי כחלק הירד למלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדיו יחלקו".
- (8) במדבר לא, כז.

הוכפל בו כי טוב, כי קו האמצעי הוא כולו טוב שאין ממנו יניקה כו', לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ולא כיצחק שיצא כו', ויעקב קו האמצעי מטתו שלימה¹, כי יום השלישי שנא' בו ב' פעמים כי טוב כולל גם הב' ימים הראשונים, כמו שיעקב כולל אברהם ויצחק.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רג

בראשית א. כו - ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ

ד

רמז במשנה (כלים פי"ז מי"ד) "וכל שנברא ביום הששי נטמא" - דהקליפות יותר מהכל רוצין לטמא מדת היסוד, הנקרא "בל"

יש במה שנברא בו ביום הראשון טמאה, בשני אין בו טמאה, בשלישי יש בו טמאה, ברביעי ובחמישי אין בהם טמאה..., וכל שנברא ביום הששי טמא.

כלים פרק יז, משנה יד

יש במה שנברא בו ביום הראשון טמאה, הכי קאמר, יש דברים שנבראו ביום ראשון שהעושה כלים מהם יש בהם טמאה, כגון הארץ שנבראת ביום ראשון, וכלי חרס הנעשים ממנה טמאים.

בשני אין בו טמאה, שבו נברא רקיע ואין בו טמאה.

בשלישי, נבראו אילנות, וכלי עץ הנעשים מהם מקבלים טמאה.

ברביעי, נתלו המאורות, ואין בהם טמאה.

בחמישי, עופות ודגים, ואם עשה מהן כלים אין מקבלים טמאה.

כל שנברא ביום הששי טמא, חיות ובהמות ושרצים ואדם, אם עשה כלים מעצמותיהן או מעורותיהן מקבלים טמאה.

פי' הרע"ב

ג

(1) ויקרא רבה פל"ו, ה. (עיין פסחים נו.).

י"ל הקליפות יותר מהכל רוצין לטמא מדת היסוד (וכמו יוסף יסוד¹, הי' לו נסיון עם פוטיפרע, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד), הנקרא כל², שכולל הכל³, ולכן מי ששומר הברית כאלו קיים כל התורה כמ"ש בזה"ק פ' מקץ דקצ"ז⁴ ע"א, דהא ברית שקיל ככל אורייתא ע"ש.

וא"כ להיפך נמי מי שפוגם בריתו רחמנא ליצלן כאלו עבר על כל התורה רחמנא ליצלן. לכן כן שנברא ביום השישי טמא, וכמובן.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' בכורות, עמוד רנג

בראשית ב. ז - וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה

ה

ביאור דיוק בלשון הזוהר "חייבא יצה"ר שופטו, זכאה יצ"ט שופטו", בלשון ארמי, ואח"כ כתיב "רשע צדיק" בלה"ק

בהאי¹ עלמא אדון מצד חובין דנפישין על גופא, כמה דאוקמוה *חייבא יצר הרע שופטו, זכאה יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו...

ד

(1) עיין קהלת יעקב ערך יוסף, ועיין בלקוטי לוי יצחק הערות לזוהר שמות דברים עמוד מ"ח "ויוסף הי' בגדולה פ' שנה מן ל' עד ק"י כמספר יסוד". ועיין גם שם בראשית עמוד קפ"ד, קפ"ה.

(2) ע"י עוד בלקוטי לוי יצחק הערות לזוהר בראשית, פ' לך לך ריש עמוד נח, וסוף עמוד סג, כל רומז "כל" הה' זמנים דמילה (שבת פרק יט, משנה ה) שקטן נימול לח', ט', י', י"א, י"ב, מספר כ"ל, שקאי על יסוד, כי מילה הוא ביסוד ברית קודש עיי"ש. וכידוע מ"ש "לך ה' הגדולה (חסד) והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ" – "כי כל" קאי על יסוד (ובגין "כי כל", עיין שם עמוד מג) המחבר שמים וארץ (שם פרשת ויחי עמוד רד). ובהערות לזוהר פ' שמות דברים ע' שלו, יסוד נקרא כל ומלכות כלה.

(3) עיין רמב"ם הל' דעות פ"ד הלכה יט: שכבת זרע היא כח הגוף וחיוו וכו' עיי"ש. ועיין לקוטי שיחות חיי"ט עמוד 396.

(4) וז"ל שם: כל מאן דנטר ברית קדישא כאלו קיים אורייתא קדישא כולה, דהא ברית שקול ככל אורייתא ע"ש (תרגום ללה"ק: כל מי ששומר הברית קודש כאילו קיים את כל התורה הקדושה, כי הברית שקול כנגד כל התורה).

(5) כידוע מדת היסוד הוא מדה השישית.

ה

(1) [תרגום ללה"ק] בעולם הזה היצר הרע הוא אדון על האדם מצד העונות המתרכבים על הגוף, כמו שפירשו חז"ל במסכת ברכות סא ע"ב, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, "בינוני זה וזה שופטו".

ו"יצר" יהו"ה אלקים את האדם עפר מן האדמה, ואוליף לוי שבעים לשון, ובגין דא ו"יצר, חד יצר הטוב דאוליף לוי שבעים לשון, וחד יצר הרע דאביק עמי'... ואשכח מני' שבעין לשון דאוליף לוי יצר הטוב.

וקדם³ כל דא נחתין עמי' ארבעה מלאכין, דאתמר בהון (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך, אי אית לוי זכות אבות, חד מיכאל בזכות אברהם, ותניינא גבריאל בזכות יצחק, ותליתאה דנחית עמי' נוריאל בזכות דיעקב, ורביעאה רפאל בזכות דאדם קדמאה, ויצר הטוב לעילא מני'.

ואי' לית לוי זכות, אזלי עמי' ארבע, עון משחית אף וחימה, ויצר הרע לעילא מנייהו, למידן לוי לעלמא דאתי, ובגין דא אוקמוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו, ובגין דא אי איהו בינוני, גבריאל דאיהו יצר הטוב, וסמא"ל דאיהו יצר הרע, זה וזה שופטו.
ספר הזוהר ח"ב דף מ"א ע"ב

*דוק בלישנא כאן נקט חייבא זכאה ולקמן בסוף עמוד זה נקט רשע צדיק.

הוא, כי כאן מיירי בהאי עלמא כמו שאמר מקודם בהאי עלמא אדון כו' שהאי עלמא הוא בחי' אחוריים חיצוניות לכן נקט בלשון תרגום, חייבא זכאה.

(2) [תרגום ללה"ק] "ו"יצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה" והיינו שהיצר טוב נכנס ומתלבש בחומר של כל אדם ששורשו בא מהעפר שממנו נעשה אדם הראשון, ומלמד אותו שבעים לשון (שהם שבעים פנים לתורה...) ולכן כתוב, "ו"יצר" בלשון רבים המורה על שני יצירות שעשה הקדוש ברוך הוא באדם, "חד יצר הטוב" שהוא מלאך גבריאל שמלמד אותו שבעים לשון שהוא כל התורה כולה כמבואר במסכת נדה דף ל' ע"ב, "וחד יצר הרע דאביק עמיה" שמתאבק ולוחם עמו אז, ומשכיח ממנו את השבעים לשון שלמד אותו יצר הטוב.

(3) [תרגום ללה"ק] וקודם כל זה (בשעה שהנפש יורדת אל הגוף), יורדים עמו ארבעה מלאכים ללוותו "דאתמר בהון כי מלאכיו יצוה לך" לשמרך בכל דרכיך, אם יש לו זכות אבותיו, אז באים עמו, ד' מלאכים קדושים, שהם מלאך אחד מיכאל יורד עמו בזכות אברהם, הב' גבריאל בזכות יצחק, הג' נוריאל בזכות יעקב, הד' רפאל בזכותו של אדם הראשון, ויצר הטוב עומד עליו (להמשיכו לדרך הטובה כדי לזכות לחיי העולם הבא).

(4) [תרגום ללה"ק] ואם אין לו זכות אבות, אז הולכים עמו ללוותו ד' מלאכים רעים שהם "עון משחית אף וחימה", (ה"ג) ויצר הרע עומד עליו להשכימו לדרך הרעה כדי לדון אותו לעולם הבא, ובשביל זה פירשו חז"ל במסכת ברכות דף סא עמוד ב', "רשע יצר הרע שופטו", "צדיק יצר הטוב שופטו", "בינוני זה וזה שופטו", ובשביל זה אם הוא בינוני גבריאל שהוא יצר הטוב וס"מ שהוא יצר הרע שניהם שופטים אותו.

ולקמן מיירי בעלמא דאתי כמו שאמר התם למידן לוי לעלמא דאתי, ומקודם נקט וקדם כל דא כו' היינו עוד טרם בואו לעולם הזה, לכן נקט בלשון הקדש שהוא פנים פנימיות. ושם יש מלאכים דסטרא דקדושה מיכאל כו' רפאל ודסטרא דקליפה ענן כו' וחימה שמלאכים אין נזקקין ללשון ארמי לכן נקט בלה"ק.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, עמוד ס

בראשית ג. א - והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן

1

רמז מ"ש "והנחש" נוט' "וה-נחש", להורות דדוקא מ"וה" יש יניקה ללעו"ז וכו'

והנחש הי' ערום. שהנחש הוא אצל ו"ה, שזהו והנחש, להורות שמו"ה יש יניקה עכ"פ¹, וכמו שעמלק גורם שיש יניקה מו"ה כמ"ש² כי יד על כס י"ה, שחסר ו"ה, משא"כ י"ה קיים לעולם, כי אין משם שום יניקה ללעו"ז.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' פסחים, עמוד קלט

בראשית ד. ז - הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חמאת רבץ ואלריך תשווקתו ואתה תמשל בו

1

ביאור לשון הזוהר - דרק למטה בעוה"ז נקרא "יצר טוב ויצר רע", משא"כ למעלה נק' "חד לימינא וחד לשמאלא", דגבורות קדושות אינו רע

רבי יהודה¹ פתח, (תהלים צא, יא) כי מלאכי יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה חברייא, דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא, מיד

1

(1) עי' גם לקמן סוף סי' כ'. ק'.

(2) שמות יז, טז.

1

(1) [תרגום ללה"ק] "רבי יהודה פתח" לפרש מה שכתוב "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך", פסוק זה כבר ביארו החברים, כי בשעה שאדם בא לעולם, מיד מזדמן עמו היצר הרע שהוא

אזדמן בהדי' יצר הרע, דאיהו מקטרג לי' לבר נש תדיר, כמה דאת אמר (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובץ, מאי חטאת רובץ, דא יצר הרע, ודוד הכי נמי קרייה חטאת, דכתיב (תהלים נא, ו) וחטאתי נגדי תמיד, בגין דאיהו עביד לי' לבר נש כל יומא למחטי קמי מרי', ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש לעלמין.

ויצר? הטוב אתי לבר נש מיומא דאתי לאתדכאה, ואימתי אתי בר נש לאתדכאה, כד איהו בר תליסר שנין, כדין אזדווג בר נש בתרווייהו, חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב * לימינא ויצר רע לשמאלא, ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן, ואינון משתכחין תדיר בהדי' דבר נש, אתי בר נש לאתדכאה, ההוא יצר הרע אתכפיא קמי', ושלטי ימינא על שמאלא, ותרווייהו מזדווגין לנטרא לי' לבר נש בכל ארחוי דהוא עביד, הה"ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

זוהר ח"א דף קס"ה ע"ב

* מקודם נקט מימינא משמאלא במ', וכאן נקט לימינא לשמאלא בל'. גם לכאורה מה שאמר מקודם חד מימינא וחד משמאלא למותר הוא והל"ל רק יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא.

אך הפירוש כך הוא, חד מימינא שנמשך מבחי' ימין שלמעלה דהיינו מבחי' חסדים, וחד משמאלא מבחי' שמאל שלמעלה דהיינו מבחי' גבורות ואינו קורא אותם עדיין בשם. יצר טוב ויצר רע, כי היצר הרע כשהוא מצד

מקטרג ומתקוטט עם האדם ורוצה להחטיאו תמיד, "כד"א לפתח חטאת רובץ" שמיד בצאתו מפתח רחם אמו היצר הרע שולט בו (סנהדרין צא עמוד ב'), ושואל "מאי חטאת רובץ" מי נקרא חטאת, ומשיב זה היצר הרע (הנקרא חטאת על שם שרוצה להחטיאו תמיד), גם דוד קרא לו בשם חטאת "דכתיב וחטאתי" (ולא אמר בלשון רבים חטאותי כמו שאמר כמו פשעי, משמע שעל היצר הרע קאמר, ופי' וחטאתי, המחטיא אותי), "נגדי תמיד" (פירוש הוא כנגדי תמיד להלחם בי ולהחטיאני), לפי שהוא המביא את האדם כל יום לחטוא לפני קונו, והיצר הרע אינו טר מן האדם מיום שנולד עד עולם.

(2) [תרגום ללה"ק] והיצר טוב בא אל האדם מיום שבא להטהר בתשובה, ומתי בא האדם להטהר, כשנעשה בן י"ג שנים אז מתחבר האדם עם שניהם אחד מימינו ואחד משמאלו, ומפרש היצר טוב מימינו ויצר הרע משמאלו, ואלו הם ב' מלאכים ממש הממונים לשמור את האדם מכל דבר המזיק, והם נמצאים תמיד עם האדם, אם בא האדם להטהר בתשובה אז היצר הרע נכנע לפני היצר טוב, ושולט (יצר הטוב) שבימין על (יצר הרע) שבשמאל, ושניהם מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך, "הה"ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" מלאכיו משמע ב' מלאכים והם יצר הטוב ויצר הרע.

שרשו משמאל שלמעלה, גבורות דקדושה אינו רע עדיין לכן נקט רק חד וחד, ורק כשנמשכים למטה באדם, שם נעשה יצר טוב ויצר רע.

והוא מה שנקט אחר כך יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא הוא לימינא ולשמאלא של האדם, ולכן נקט בל' כמ"ש³ לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו, שכתוב לימינו ולשמאלו בל'.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פרשת וישלח עמוד קכט

בראשית ו. ו - וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו

ח

ביאור הזוהר דרך עמרים לוי ובנימין לא חטאו כלל, ומתו בעיטא דנחש הקדמוני, משא"כ יהושע וכו'

ר' ייסא¹ אמר, כלהו בני עלמא חמאן ליה לאדם הראשון בשעתא דמסתלקי מן עלמא, לאחזאה סהדותא דבגין חובוי דבר נש איהו אסתלק מעלמא, ולא בגיני' דאדם, כמה דתנינן אין מיתה בלא חטא, בר אינון תלתא דאסתלקו בגין ההוא עיטא דנחש הקדמוני, ואלין אינון, עמרם לוי ובנימין, ואית דאמרי אוף נמי ישי, דלא חבו ולא אשתכח עלייהו חובא דימותון בי', בר דאדכר עלייהו ההוא עיטא דנחש כדאמרן.

זוהר ח"א דף נז ע"ב

עיין בדרך אמת אות ג' שהקשה מהאמור לעיל דף נ"ג עמוד א'² שיהושע מת גם כן בעטיו של נחש.

(3) קהלת י, ב.

ח

(1) [תרגום ללה"ק] רבי ייסא אמר, כל בני העולם רואים את אדם הראשון בשעה שנפטרים מן העולם, כדי להודות לפניו שבשביל עונותיו הוא נפטר מן העולם ולא בשביל עונו של אדם הראשון, "כמה דתנינן, אין מיתה בלא חטא" לבר אלו הג' צדיקים שנסתלקו מן העולם בשביל אותה העצה שיעץ ופיתה הנחש הקדמוני את חוה לאכול מעץ הדעת, ואלו הן, עמרם לוי ובנימין, ויש אומרים אף ישי נמי, שאלו לא חטאו מעולם, ובשעת מיתתם לא נמצא עליהם חטא שימותו על ידו, אלא לפי שנזכר עליהם אותה עצה הרעה של הנחש כמו שאמרנו ולפיכך גם הם מתו.

(2) זו"ל שם: רבי שמעון הוה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא (רבי שמעון היי יושב לילה אחד ועסק בתורה), והיו יושבים לפניו רבי יהודה, ורבי יצחק, ורבי יוסף, אמר רבי יהודה (שאל מר' שמעון), הא כתיב (שמות לג, ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב (פירוש שהופשטו מכלי זינים שקבלו

ויש לתרץ, שם קאמר בעיטא של נחש דא, עיין שם, היינו בעיטא דנחש שבחטא העגל, וכאן אמר עיטא דנחש הקדמוני. דקדק לומר קדמוני, הוא העיטא דנחש שבחטא עץ הדעת.

והיינו ביהושע לא איתמר שלא הי' בו חטא כלל, יכול להיות שהי' אלא שאחר כך במתן תורה שפסק הזוהמא ונתעטרו בעדיים³, הוסר החטא, ואחר כך בחטא העגל חזרה הזוהמא על ידי הנחש, ויהושע שלא חטא בעגל מה שמת הוא בעיטא דנחש שבחטא העגל, מה שאין כן אלו הג' לא הי' בהם חטא כלל ומה שמתו הי' בעיטא דנחש הקדמוני דוקא שבחטא עץ הדעת.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, עמוד כ

מהר חורב), וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו מההוא זמנא ולעילא, (ואמרנו שגרמו להמשיך עליהם את המות מחדש מחטא העגל ואילך, ר"ל כי מה ששלט המות קודם שעמדו על הר סיני נתקן אז, ועתה המשיכו את המות מחדש), ושליט בהו ההוא חויה בישא דאעדו לוי מגייהו בקדמיתא (ושלטה בהם זוהמת הנחש מה שסילקו מעליהם בתחילה כשעמדו על הר סיני).

(אם כן קשה), ישראל תינח (ישראל שחטאו בעגל ניחא), יהושע דלא חטא אעדי מני' ההוא זיינא עלאה דקבל עמהון בטורא דסיני או לא (אבל יהושע שלא חטא בעגל כי הי' מחוץ למחנה והמתין שם על ירידת משה מן ההר, וכי גם ממנו נסתלק אותו הכלי זיין העליון שקבל עמהם בהר סיני או לא), אי תימא דלא אתעדי מני' (א"ת שלא נסתלק ממנו הכלי זיין שהוא השמירה מהמות), אי הכי אמאי מית כשאר בני נשא (אם כן למה מת כשאר בני אדם), אי תימא דאתעדי מני', אמאי, והא לא חטא (וא"ת שגם ממנו נסתלקה השמירה העליונה, למה, הלא הוא לא חטא בעגל), דהא איהו עם משה הוה בשעתא דחבו ישראל (כי הוא המתין על ירידת משה מן ההר מחוץ למחנה כשחטאו ישראל בעגל), ואי תימא דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל, אמאי (וא"ת שיהושע לא קבל את אותה העטרה בהר סיני כמו שקבלו כל ישראל, למה לא קיבל מה נשתנה מכולם)...

ואמר ותא חזי כד חב אדם באילנא דאכל מני' (ובא וראה כשחטא אדם הראשון באכילת עץ הדעת), גרם לההוא אילנא דשרי ביי' מותא לכל עלמא (גרם להעץ הדעת שישרה בה המות לכל העולם), וקאים חובא דפגימו דא בסיהרא עד דקיימו ישראל בטורא דסיני (ועמד חטא ופגם זה שגרם במלכות עד שעמדו ישראל בהר סיני), כיון דקיימו ישראל בטורא דסיני אתעבר ההוא פגימו דסיהרא וקיימא לאהרא תדיר (כיון שעמדו ישראל על הר סיני נסתלק פגם זה מהמלכות ועמדה להיות מאירה תמיד בלי הפסק), כיון דחבו ישראל בעגלא תבת כמלקדמין סיהרא לאתפגמא (אבל כיון שחטאו ישראל בעגל חזרה המלכות להפגם כבתחילה), ושלטא חויה בישא ואחיד בה ומשיך לה לגבי' (ואז שלט בה הנחש הרע שהוא הס"מ והי' לו בה אחיזה ומשך אותה אליו)...

וכיון דקיימא לאתפגמא (וכיון שהמלכות עמדה בפגמה), אע"ג דיהושע קאים בעטרא דזיינין דילי' (אעפ"י שיהושע עמד בעטרה של הכלי זיין שלו שקבל בהר סיני), כיון דפגימו שריא בה ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם (אבל כיון ששרה בה הפגם וחזרה לפגמה כמו שנפגמה בחטאו של אדם הראשון), לא יכיל בר נש לאתקיימא (לכן לא יכול שום אדם להתקיים לעולם).... ועל דא יהושע לא מית אלא בעיטא של נחש דא (ועל כן יהושע לא מת אלא בעצתו של הנחש).

(3 ע"י שבת פח.

בראשית ט, כז - יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו

ט

ביאור גמרא ע"ז (ח:): שלחו להו רומאי ליוונאי וכו' - יון הוא יופיפתו של יפת, ג' מיני חכמות בעולם א) טבעית, ב) לימודית, ג) חכמה מה שלמעלה מהטבע, ולמעלה מכולם חכמת התורה

כי אתא רב דימי אמר תלתין ותריין קרבי עבדי רומאי בהדי יוונים ולא יכילו להו רומאי ליוונים, עד דשתפינהו לישראל בהדייהו והכי אתני בהדייהו כו', שלחו להו רומאי ליוונאי עד האינדא עבדינן בקרבא השתא נעביד בדינא, מרגלית ואבן טבא איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, שלחו להו מרגלית לאבן טבא. אבן טבא ואינך איזו מהן יעשה בסיס לחבירו, אבן טבא לאינך. אינך וספר תורה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, אינך לספר תורה, שלחו להו א"כ אנן ישראל בהדן וספר תורה גבן, כפו להו.

מסכת עבודה זרה ח:

ל"ב שנים מלחמה עשו הרומיים ביוונים.

עד דשתפינהו, לרומאי לישראל בהדייהו.

מרגלית, אינה חשובה כאבן טוב.

בסיס, כן למושב חבירתה להושיבה עלי' תרגום כנו בסיסי'.

רש"י

צ"ל... (ב) מפני מה בקרבי לא יכילו להו. ג) מהו הדמיונות דמרגלית ואבן טבא ואינך...

והענין י"ל, כי יון הוא יופיפתו של יפת, שע"ז כתיב יפת אלקים ליפת כדרז"ל, יפת הוא תפארת, בקדושה הוא שופרי' דיעקב², וכך יוסף הי' יפה תאר ויפה מראה. ובלעומת זה הוא יון קו האמצעי דקליפה, והיינו הכפל דיפת, יפת ליפת, הלעומת דשופרי' דיעקב ויפה תאר ויפה מראה דיוסף.

ט

(1) עיין מגילה ט:

(2) עיין בבא מציעא פד.

(3) בראשית לט, ו.

ויו"ן בהכפל אותיותיו זה על זה י' פעמים ו' ס', ס' פעמים נ' הוא שלשה אלפים, הלעומת דג' אלפים משל דשלמה, וד"ל.

ורומי שהוא מלכות אדום, אין כחו אלא בחרב, כמו שברכו יצחק ועל חרבך תחי' וכתוב פן בחרב אצא לקראתך⁵, כחו הוא במלחמה.

רצה לנצח את היונים בקרבא דוקא, ולא יכילו להו, וכראותם שלא יכילו לנצחם במלחמות, אישתתפו לישראל בהדייהו...

שלחו להו רומאי כו' מרגלית ואבן טבא כו'. הג' דברים הללו, מרגלית, אבן טבא, אינך, שהם מאירים ומזהירים, י"ל רומזים על הג' מיני חכמות שבעולם.

חכמות הטבעיות, שהיא בהדברים שבארץ, חכמת הלימודיות, שהוא חכמת התכונה שבתכונת השמים, שלמעלה מהארץ.

חכמת מה שלמעלה מהטבע, שהוא חכמת הפילוסופיא, שהיא למעלה גם מחכמת התכונה שבשמים, כי היא בשכלים הנבדלים שלמעלה מהשמים.

והיינו חכמת הטבע הוא בעולם השפל, חכמת הלימודית תכונה, הוא בעולם הגלגלים, חכמת מה שלמעלה מהטבע הוא בעולם השכלים הנבדלים. והיינו מ"ש בתהלים סוף סימן ק"ג⁶, מלאכיו, צבאיו (היינו צבא השמים, הגלגלים) מעשיו (והוא בריאה יצירה עש').

וסדר לימודם הוא מתחלה טבעיות, ואח"כ לימודיות, ואח"כ מה שלמעלה מהטבע, פילוסופיא. וטבעית הוא בסיס ללימודיות, ולימודיות למה שלמעלה מהטבע, וכמובן, ועיין במורה נבוכים ובעקדה מזה.

והנה היונים היו מלומדים בכל הג' מיני חכמות הללו, כידוע.

וי"ל ע"ז רומז הג' אותיות יו"ן, ויש לפרש זה בב' אופנים:

(א) יו"ד רומז על חכמתם בשכלים הנבדלים, ו' שהוא נמשך למטה יותר מיו"ד הוא על חכמתם גם בלימודיות, שהוא למטה מחכמת השכלים הנבדלים, ו' פשוטה שהוא נמשך למטה יותר גם מאות ו' הוא על חכמתם

(4) שם כו, מ.

(5) במדבר כ, יח..

(6) פסוקים כ, כא, כב, דכתיב ג' פעמים ברכו ה', פסוק כ' "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו'", פסוק כא "ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עשי רצונו", פסוק כב "ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו וגו'".

גם בחכמת הטבעיות שלמטה מחכמת הלימודיות. ובהיפך הוא נו"י, היינו יו"ן שהוא מיפת, שפירוש יפת הוא נו"י.

(ב) 'י' שהוא נקודה אחת רומז על חכמתם בטבע, ו' שהוא ארוך יותר ובו הרבה נקודות ו' נקודות, רומז על חכמתם בלימודיות, ן' פשוטה שהוא ארוך גם מו' רומז על חכמתם בשכלים הנבדלים, ובהיפך הוא נו"י כנ"ל... וזהו מרגלית שהיא ג"כ מלשון רגל שהוא בתחתית הגוף, רומז על חכמת הטבע. אבן טבא, רומז על חכמת התכונה שהיא במאורות השמים ומה שאבן טובה מאירה, הוא מפני האור דמאורות השמים שהאירו בה. אינך שהוא טוב עוד יותר רומז על חכמת מה שלמעלה מהטבע, בשכלים הנבדלים.

וב' חכמות דטבע שבארץ, ולימודיות שבגלגלי השמים, הם נראים ונגלים, זהו מרגלית ואבן טבא, שיודעים מה הם, משא"כ שכלים הנבדלים אינם נראים ונגלים, זהו אינך שפירושו אחרוני, ומה הם אינו נגלה ונראה. (והוא כמו שבריאה נקראת חשך שהיא עלמא דאתכסיא שאינו נראה ונגלה, משא"כ יצירה הוא אור שנראה ונגלה, ומכ"ש עשי)...

והיינו מה שרמזו להם הרומאי באלו הג' דברים, מרגלית, אבן טבא, אינך, הוא על מעלת היונים שהיו חכמים בכל הג' מיני חכמות הללו. ולכן לא יכלו הרומאי לנצחם בקרבי כי הם למעלה מהרומאי.

הנה יש עוד בחי' חכמה שלמעלה לגמרי מכל הג' מיני חכמות הללו, וכל החכמות הללו בטלים ומבוטלים נגדה, והיינו ספר תורה, שהיא מבחי' חכמה דקדושה והיא מבחי' חכמה, נובלות חכמה שלמעלה תורה..., ולכן אפילו אתה נותן כל אבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה, כדאיתא בפ' שנו חכמים⁷, ולגבי תורה גם אינך נעשה בסיס.

והיונים עצמם הוכרחו להודות שכך הוא, כי הרי בהם בחכמותיהם גופא מרגלית נעשה בסיס לאבן טבא, ואבן טבא נעשה בסיס לאינך, מפני שכ"א למעלה מחבירו, א"כ ע"כ שאינך נעשה בסיס לספר תורה שלמעלה ממנו לגמרי.

והרומאי לא אמרו דעתם בזה, מי נעשה בסיס למי, רק שאלו דעת היוונים בזה. הנה מלבד זה כי אם יאמרו היוונים דעתם בזה לא יהיו יכולים לחזור מדעתם, ויכפו לרומאי שאצלם ישראל וספר תורה בהדייהו.

7) אבות פ"ו משנה ט': אמר רבי יוסי בן קסמא... אם אתה נותן לו כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה, וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל (ק"ט, עב) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף וכו'.

עוד זאת הרומאי אינם מלומדים בחכמות, כי כל כחם רק במלחמות, ועל חרבך תחיי' לכן אמרו להיוונים שהם מלומדים בחכמות, שהם יגידו דעתם בזה. ונקראו רומאי מלשון רמאות, כי רימו את היוונים בשאלתם, כי לולא ידעו היוונים כוונת שאלותיהם לא השיבו ככה. ומה שהם רמאים הוא מצד כחם מעשו שכתוב עליו כי ציד בפיו⁸ שפירושו שהי' צד ומרמה בפיו, שמראה א"ע לצדיק, היאך מעשרין כו', כמו"כ הם בשאלותיהם רימו את היוונים.

שלחו להם א"כ אנן ישראל בהדן וספר תורה גבן, ועי"ז כפו להו. ליקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' עבודה זרה, עמוד רט

בראשית י. ב - בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס

ד

היוונים היו חכמים בחכמת התכונה בשמים, "יון" בגי' "גלגל"

איתא בספר יצירה גלגל בשנה כמלך במדינה... גלג"ל גי' יו"ן במכוון, וגלגל בשנה שייך לחכמת התכונה שבשמים... וזהו שהיוונים היו חכמים בתכונה כמו תלמי המלך שלהם שהי' חכם בתכונה.

ליקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' עבודה זרה, עמוד רי-ריא

בראשית יא. י - אלה תולדת שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול

יא

"שנתיים אחר המבול" - דאחר המבול התחיל עולם התיקון וכו'

משך ב' שנים רומז ביחוד על ענין התיקון, דהיינו שיש קיום להדבר עד עולם...

ועל פי האמור יובן מ"ש אלה תולדות שם שם כו' ויולד את ארפכשד שנתיים אחר המבול. שלכאורה אינו מובן למה דוקא בכאן הודיע באיזו זמן הוליד את ארפכשד, ולא הודיע על דרך זה בשארי הדורות אפילו דשם

(8) בראשית כה, כז. ע"ש בפרש"י.

גופא, ולא הודיע כזאת כלל בבני שם גופא בעילם ואשור שקדמו לארפכשד (כמו שכתוב שם פרשה י' פסוק כ') מתי הולידם.

אך הענין הוא כי הנה ידוע שמשם מתחיל ענין התיקון, כי שם הי' כהן לאל עליון, והרביץ תורה בית מדרשו של שם, ושמו שם מורה על ענין התיקון בני רפ"ח, ועיין בלקוטי תורה בדיבור המתחיל מי מנה, ושם פירושו מענין שמות, וענין שמות שזה שייך במדברים דוקא, שפעולת השמות הוא שעל ידי זה יתחברו אנשים זה לזה שיקראהו בשמו וכדומה.

הנה ענין זה נתחדש בתיקון ששם יש דיבור (מה שאין כן בתהו הוא דיורים אלמים? במדרש רבה פרשת בראשית³, ועיין בתורה אור בדיבור

יא

(1) בן (בג"י 52) + רפ"ח (288) = 340, וזהו "שם" בגי' 340.

(2) עי' בלקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' ויחי ריש עמוד רלה.

(3) פרשה כח, א. וז"ל שם: רבי אבא בר כהנא בשם רבי לוי אמר יקוו לי המים מה שאני עתיד לעשות בס. משל לשר שבנה פלטיץ והושיב בה דיורים אלמים והיו משכימים ושואלים בשלומו של שר ברמזיה ובאצבע ובמנוולים, אמר השר מה הם אלו שהם אלמים משכימים ושואלים בשלומי ברמזיה ובאצבע, אילו היו פקחים עאכ"ו. הושיב השר בתוכם דיורים פקחים עמדו והחזיקו בפלטיץ אמרו אין פלטיץ זו של שר שלנו היא, אמר השר תחזור הפלטיץ לכמות שהיתה.

כך מתחלה לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים*. הדא הוא דכתיב (תהלים צג) מקולות מים רבים וגו' מה הן אומרים אדיר במרום ה', אמר הקב"ה מה אלו שאין להם לא אמירה ולא דיבור הרי הן מקלסין אותי, לכשנברא אדם על אחת כמה וכמה, עמד דור אנוש ומרד בו, דור המבול ומרד בו, דור הפלגה ומרד בו, אמר הקב"ה יפנו אלו ויבואו אותן, הה"ד (בראשית 1) ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי, מה הם סבורים אריות גסטרויות אני צריך הלא בדבר בראתי את העולם דבר אני מוציא ומכלה אותן מן העולם. ע"כ.

יקוו לי המים, כז"ל מדלא קאמר לשון יכנסו או יאספו. ואמר יקוו דורש לשון תקווה, שיקוו ויצפו שעתידים לחזור לגבולם, ולכן נתן בהם טבע זאת מתחלה שימלאו העולם וישתוקקו תמיד לחזור לטבעם, והבטיחם שיבא עת שימלא משאלותם, עי' לעיל [ב"ר] ריש פרק ב', ועי' לקמן פרק כ"א סימן ב', איכה רבתי פסוק פרשה ציון בידיה דף ס"ח.

ובמנוולין, בערוך ערך מנוולין הביא בשם מדרש איכה, ובסודרים, ולפנינו שם אינו כן, אלא הגי' ברמזיה ובאצבע, אך מזה אנו לומדים כוונת הערוך שפירש מנוולין הוא סודרים, ופירושו כמו שנהגים ב"א ששואלים שלום ע"י רמזיה יש מקומות באצבע להניחו אצל הכובע לסימן נתינת כבוד, או שמסירים הכובע, ובמדינות המזרחיות הולכים בסודרים על ראשם במקום כובע שלנו ונותנים כובד בלא אמירה ודיבור וכן המים, וכן מצאתי ברש"י כאן שהביא רמז שהמנוולין הוא סודר ממדרש איכה הנ"ל כמו שכתוב.

ומה היו אומרים, וכמו שכתוב במדרש תהלים צ"ג באריכות ובמעשה, ששמעו במעמקי ים קול זה, ואף על גב דקאמר שאין להם פה ולא אמירה ודיבור, יתכן שהכוונה על דרך שאר הברואים שלכל אחד הברה מיוחדת וקול אחר צפצוף העופות והבהמות, וכן המים היו להם קול שדומה לדיבור, אדיר במרום ה'.

עמד דור המבול, דור אנוש הי' קודם דור המבול, רק על שחטא דור המבול מפורש בתורה באריכות ועונשם כליון חרוץ, על כן הקדים דור המבול...

המתחיל מי שם פה לאדם⁴) והתחברות זה עם זה, וכמו שכתוב⁵ לכולם בשם יקרא, מה שאין כן בתהו לא הי' ענין זה. (וזהו המעלה מה שצדיקים⁶ שמם קודם להם, והבן). ומשם יצאו אברהם יצחק ויעקב וכל ישראל שהם ענין התיקון.

וזהו שדוקא בהבן דארפכשד שממנו יצאו האבות וישראל, שזה רומז על ענין התיקון בו דוקא כתוב שנולד שנתים אחר המבול.

והיינו כי ארפכשד הוא הבן השלישי דשם, שהבן השלישי בפרט רומז על ענין התיקון (כמו שבהאבות יעקב הוא הבחיר⁷, ומטתו שלימה, ובכני יעקב השלישי לוי הוקדש לעבודת ה'. וכן משה שעל ידו נתנה התורה הי' שלישי לבטן, וכיוצא בזה הרבה).

וענין התיקון הוא אחר השבירה דתהו, שהתיקון הוא לתקן את הנשברים דתהו, זהו שארפכשד נולד שנתים אחר המבול, והיינו המבול רומז על השבירה דתהו שזהו מה שבהמבול הי' וימח את כל היקום⁸ היינו כמו השבירה דתהו, וכמו שכתוב במקום אחר באריכות מזה. ואחר המבול מתחיל ענין התיקון, והשנתים ימים הראשונים שאחר המבול רומזים על ראשית ומקור התיקון...

וכן ימי היניקה דהולד הם משך ב' שנים, שבמשך הב' שנים דם נעכר ונעשה חלב שזה רומז על ענין התיקון שנתהפכו הגבורות דדם לחסדים

אמחה את האדם אשר בראתי, ולא פירש כאן איך ימחה ובמה ימחה, ועוד שב' תיבות אלו אשר בראתי מיותרים, על כן דורש אמחה כאשר בראתי, ומפורש במקום אחר שברא הכל בדברו כמו שכתוב בדבר ה' שמים נעשו, ובאופן זה ימחה גם כן בדברו וכדמיון זה ד"ר פר' ה' סימן י"ג אכנו בדבר כשם שבראתי את העולם בדבר וכו' ע"ש, ומה שכתוב את האדם פי' עם האדם וכאלו מפורש אמחה הכל עם האדם בדבר כאשר בראתי הכל בדבר, ועל פי מדה ט' וי"ז.

אריות וגסטריות, בילקוט כאן גורס חילות וגיסטריות, ופירש המ"ע הם מקומות שבונים החיילות. (פירוש מהרז"ו)

(* עי' בהמצויין אח"ז מתורה אור בד"ה מי שם פה לאדם, דמים רומז על עולם שמיטה הראשונה עולם התהו עי"ש).

4) מבאר שם דנשמת משה רבינו הי' משמיטה הראשונה שהיא היתה מבחי' חסד הנק' מים ומשם משיתהו לשמיטה דעכשיו, וז"ש כי מן המים משיתהו, ומבאר הארז"ל דשמיטה הראשונה הוא עולם התהו, ושמיטה שני' דעכשיו הוא עולם התיקון, ובעולם התהו הוא אורות מרובים וכלים מועטים, ולכן הי' משה כבד פה מצד ריבוי האורות שלכך לא יכלה הכלי להכיל עי"ש. ולפי"ז מבואר המדרש דלעיל דיורים אלמים הוא עולם התהו.

5) ישעי' מ, כו.

6) במדבר רבה פ"י, ה.

7) עיין ב"ר רפ"ו. זח"א קיט, ב. שער הפסוקים תולדות כו, כה. [ועי' לעיל סי' ג].

8) בראשית ז, כג.

דחלב. והולד כשיונק החלב במשך ב' שנים מתחזק ומתגדל שנעשה גם הוא בבחי' התיקון כדבעי, ואז אינו צריך עוד לחלב אמו, כי מתחיל להאיר בו המוחין דגדלות וד"ל.

ועל פי האמור יובן מה שאיתא בדברי רז"ל¹ שהקדים הקדוש ברוך הוא ב' שנים לונושנתם כו' ב' שנים דוקא, וק"ל.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רטו ואילך

בראשית יב. ג - ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה

יב

ביאור הטעם דבאברהם כתיב "ואברכה מברכך", משא"כ ביצחק כתוב "ומברכך ברוך" כתיב ב' פסוקים. ומברך ברוך¹, שאמר יצחק ליעקב, ואברכה מברכך² שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם...

בפסוק ומברכיך, קדים ומברכיך ואחר כך ברוך, ובפסוק ואברכה, קדים ואברכה למברכיך (מה שאין כן בקללה קדים ומקללך לאאור).

והיינו ומברכיך ברוך הוא כשמתחלה יברכך הם, אז הקדוש ברוך הוא יברך אותם, מה שאין כן אם עדיין לא ברכו הם, אלא שעתידין לברך, אינו מברך אותם הקדוש ברוך הוא מפני שהם עתידיים לברך, ובפסוק ואברכה, שכתוב מקודם ואברכה, הוא שהקדוש ברוך הוא מברך את העתידיים לברך אם אפילו לא ברכו עדיין מאחר שבדעתם לברך.

ויצחק שבחינתו הוא גבורה מדת הדין, הנה מדת הדין נותנת שדוקא אם ברכו הם תחלה, אז מברך אותם הקדוש ברוך הוא, מה שאין כן הקדוש

(9) גיטין פח. [מאי דכתיב (דניאל ט, יד) וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו, משום דצדיק ה' אלקינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ב"ה עם ישראל עולא אמר שהקדים שתי שנים לונושנתם (דברים ד, כה).
(פרש"י) עולא אמר, היינו צדקה שמיהר להביא הרעה לסוף ח' מאות וחמשים, דהיינו ב' שנים קודם ונושנתם, דהיא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושנים, ואם שהו עוד ונושנתם הי' מתקיים בהן כי אבד תאבדון.]

וב

(1) בראשית כו, כט.

(2) שם יב, ג.

ברוך הוא שחפץ חסד הוא, ואמר לאברהם שמדתו מדת החסד³, הוא מברך אותם תחלה, כשעתידין לברך.

(מה שאין כן בקללה אינו כך, שדוקא כשמתחלה קללו אז מקלל אותם הקדוש ברוך הוא, ולכן כתיב מתחלה ומקללך ואחר כך אאור)...
ואברכה מברכיך הכתוב באברהם יש לומר שקאי זה על שם בן נח, שהוא המלכי צדק שברך את אברהם, כמו שכתוב⁴ ויברכהו כו' ברוך אברהם כו', ברכו הקדוש ברוך הוא מתחלה מפני שבעתיד יברך הוא את אברהם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' בהעלותך עמוד שעב

בראשית יב, טז - ולאברהם היטיב בעבורה ויהי-לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחה ואתנת וגמלים

יג

ביאור הג' (ב"מ נט.) אין הברכה מצוי' בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנא' ולאברהם היטיב בעבורה, היינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו וכו'

א"ר יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצוי' בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנא' השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא², נקיש ואתי תיגרא בביתא.

וא"ר חנינא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנא' והי' אם זרע ישראל וגו' וכתוב ויחנו עליהם וגו' וכתוב וידל ישראל⁴ מאד מפני מדין.

(3) אולי יש לומר דבזה גם מוסבר, דאברהם (מדת החסד) מתחיל בברכה "ואברכה מברכך" ואחר כך "ומקללך אאור", מה שאין כן ביצחק (מדת הגבורה) מתחיל "ארריך ארור", ואחר כך "ומברכך ברוך" [המו"ל].

(4) שם יד, יט.

יג

(1) תהלים קמז, יד [ופירש"י אימתי גבולך שלום, כשחלב חטים ישביעך הקב"ה].
(2) פרש"י מכדא: כד שנותנים בו שעורים: נקיש ואתי תגרא, התגר מקשקש ובא, ואני שמעתי הכד מקשקש כדרך כלי ריקם שנשמע קול הברה כשמקשקשין עליו.
(3) שופטים ו, פסוקים ג, ד, ו.
(4) רש"י וידל ישראל: לעיל מיני' כתיב ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ.

וא"ר חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצוי' בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר⁵ ולאברהם היטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו' כי היכי דתתערתו.

בבא מציעא דנ"ט ע"א

כשיש לו להאדם תבואה בתוך ביתו אז הוא עשיר, משא"כ כשאין לו תבואה בתוך ביתו אז נקרא דל...

הנה הברכה המצוי' בתוך ביתו של אדם, הוא הברכה בתבואה שבתוך ביתו, והוא כי אפילו אם יש לו תבואה בתוך ביתו הנה צריך להיות שיהי' ברכה מצוי' בעיסה, ושיהי' ברכה מצוי' בעיסה הוא ע"י האשה דוקא, שעל ידה מתגדלת העיסה שנעשה בה ברכה הרבה. וכמו שמצינו בשרה שהיתה ברכה מצוי' בעיסה⁷...

ונלמד זה ממ"ש ולאברם היטיב בעבורה, בעבורה ממש, שעבור הוא תבואה כמו מעבור הארץ⁸, וההטיב בעבורה הוא מה שהברכה מצוי' בעיסה.

והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו, רבא דוקא אמר זה כי רבא הוא מבחי' אברם אותיות מרבא כמ"ש בלקוטי תורה להאריז"ל פ' לך ע"ש. ורבא הי' דר במחוזא הוא ע"ד כמו שבאברם כתיב אחר הדברים האלה (שהוא אחר מלחמת המלכים שהשיב אברם את רכושו בן אחיו ר"ת רב"א כמ"ש בל"ת שם) הי' דבר ה' אל אברם במחזה לאמר, מחזה דוקא...

עד"ז הוא מה שרבא דר במחוזא דוקא, במלת מחזה שברבוע¹⁰ עולה

(5) בראשית יב, טז.

(6) פרש"י אוקירו נשייכו: כבדו נשותיכם.

(7) עיין רש"י בראשית כד, טז. [ועי' גם לקמן סי' טז]

(8) יהושע ה, יב באכלם מעבור הארץ.

(9) וז"ל שם: ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם, כבר הודעתך איך רבא האמורא נמשך נשמתו משרש דנעמה העמונית בת לוט וז"ס ואת כל "רכושו" בן "אחי ר"ת רבא (כי כולה היא למעלה) וכאשר הקליפות שבו את לוט גם את נשמת רבא שבו עמו עד שיצאה נעמה העמונית ויצאה ממנה רבא וז"ס בן אחי אברם כי אותיות רב"א הוא באברם.

ובזה תבין שנתרץ הקושיא בזה והוא דהי' לו לומר ויקחו את לוט בן אחי אברם ואת כל רכושו, אך הוצרך לומר כן מפני הר"ת, וגם לרמוז כי רבא עצמו הוא בן אחי אברם כנ"ל ואח"ז חזר לרמוז "בלעדי" ר"ק "אשר ר"ת רב"א.

(10) היינו מספר, מחזה (60) + מחז (55) + מח (48) + מ (40) = 203, כמספר רב"א.

מספר רב"א, והי' דר במחוזא שברבוע¹¹ עולה בהסר הפשוט דמחוזא מספר רב"א, זהו מה שרבא הרבוע דמחזה, הי' דר במחוזא, שעולה מספר הרבוע בלבד מבלי הפשוט מספר רבא, והיינו הרבוע דר בהפשוט, וד"ל.

הנה רבא שהוא כמו בחי' אברם, הוא יודע שצריך להוקיר לאשתו בשביל שיתעשר ע"ד כמו שבאברם כתיב ולאברם הטיב בעבורה, לכן אמר שכן צריך לעשות לבני מחוזא.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שסא

* * *

מ"ש רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו: יש להעיר משבת לב¹²: שאנשי מחוזא אמר רבא שגוזלות לבעליהן וכו', וחידש שבכ"ז אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעורו. ואפשר שמפ"ז אין מספיק הטעם דיבמות (סב): שהמכבדה יותר מגופו עליו נאמר וידעת כי שלום אהלך וכו'¹³. ועיין ג"כ לקו"ת ס"פ וזאת הברכה¹⁴.

הערה מכ"ק אדמו"ר זי"ע

בראשית מו. ה - ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך

יד

פירוש נוסח שטר תנאין "ואל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו ולא זו מזה" - זה (לשון זכר) זו (לשון נקבה) ביחד בגי' "כה יהי זרעך"

... ישא למזל טוב... בחופה וקידושין כדת משה וישראל ואל יבריחו ואל יעלימו לא זה מזו ולא זו מזה.

מנוסח שטר תנאין

(11) היינו מספר, מחוזא (62) + מחוזו (61) + מחו (54) + מח (48) + מ (40) = 265, ובהסר מזה מספר הפשוט של מחוזא (ז.א. מספר 62), דהיינו 265 - 62 = 203, כמספר רבא.

(12) גמרא שם: בעון גזל הגובאי עולה והרעב הוה... אמר רבא כגון הני נשי דמחוזא דאכלן ולא עבדין. [ופרשי' - דאכלן ולא עבדין. ונמצא שגוזלות את בעליהן וכו'.]

(13) וצריכים גם הטעם "כי היכי דתתעורו" וד"ל.

(14) וז"ל שם: ... יובן מארז"ל (ביבמות דס"ב ע"ב) ע"פ להניח ברכה אל ביתך (ביחזקאל ס"ו מ"ד) שהברכה לאדם היא בשביל אשתו. וזהו מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי (בשבת ק"ח, ב) וצ"ל דהרי בכתובה כותב האיש לאשתו אנא אוקיר ואוזין כו', ולכאורה תמוה איך כותב אנא אוקיר ואוזין, הלא אמרו אין אדם ניזון אלא בשביל אשתו, אך באמת שניהם אמת כי העיקר העבודה להמשיך בחי' חסדים העליונים הוא מבחי' דוכרא, רק שיכול להיות שיהיו החסדים רק בגילוי אלקות וכדומה ולא ישתלשל למטה כלל בפרנסה גשמי, ושימשך מבחי' חסד ורחמים דאצילות למטה נותן לחם לכל בשר גשמי זהו בשביל אשתו... ע"ש.

עצם המלות דזה וזו רומזים על זיווג (זו"נ) יחד, כי ה' מורה על נוקבא, ואות ו' מורה על דכר. ובזה שהוא לשון זכר כתיב ה', הרי שהוא מורה על זו"נ יחדו, ובזו שהוא לשון נקבה כתיב ו' הרי שהוא מורה על זו"נ יחדו (והיינו ה' שלובים דהוי' אד'), וזה אם שהוא לשון זכר מספרו י"ב שהוא זמן הגדלות לנקבה י"ב שנה, וזו אם שהוא לשון נקבה מספרו י"ג שהוא זמן הגדלות לזכר י"ג שנה, וזה וזו יחדו נעשה מהם כ"ה יהי' זרעך ודו"ק.
לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שכ

בראשית יז, ז-ה - והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו. ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלהים

טו

ביאור הזוהר "כל מאן דאתגזר ירית ארעא" ומה שגלו ישראל מארצם, זהו א' למשך זמן ואח"כ (שובו, ב) ע"י החטאים נמשכת הערלה - "מילה" ר"ת "מתנה יש לה הפסק"

כל מאן דאתגזר ירית ארעא כו'... דכתיב (ישעי' ס, כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

זוהר ח"ב דף כג.

ואמר¹ ירית כמ"ש בפסוק יירשו ארץ ירושה דוקא שירושה אין לה הפסק², כי הרי זהו ע"י מילה ומילה מאחר שנימול אין לה הפסק כי א"א שיהי' עוד בלתי נימול ונשאר זה בו לעולם בלי הפסק, לכן כמו"כ מה שנוטל הארץ הוא בירושה שאין לו הפסק.

ומה שגלו ישראל מארצם, והרי אין זה ירושה שאין לה הפסק, הנה זהו רק למשך זמן ואח"כ ישובו. ועוד זאת כי הרי זהו ע"י חטאים ועונות שע"ז נמשכת הערלה וע"ד³ הבא על ארמית ערלתו נמשכת ואינו נראה נימול עוד ח"ו, והיינו מה שמילה ר"ת מתנה יש לה הפסק וד"ל.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' וארא, עמוד מו

טו

(1) בהבא לקמן ע"י לקוטי שיחות חלק ל"ה פ' לך לך שיחה (ב) עמוד 45.

(2) ב"ב קכט, ב. קלג, א.

(3) עירובין יט, א.

בראשית יח, ו-ז - וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות. ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רץ וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו

טז

מבאר הטעם ודיוק הפ', ד"ש שלש סאים... לושי" עשתה שרה, משא"כ "ואל הבקר רץ אברהם" א"ר חלקו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצוי' בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנא' (בראשית יב, טז) ולאברהם היטיב בעבורה...

בבא מציעא נט.

הנה הברכה! המצוי' בתוך ביתו של אדם, הוא הברכה בתבואה שבתוך ביתו, והוא כי אפילו אם יש לו תבואה בתוך ביתו הנה צריך להיות שיהי' ברכה מצוי' בעיסה, ושיהי' ברכה מצוי' בעיסה הוא ע"י האשה דוקא, שעל ידה מתגדלת העיסה שנעשה בה ברכה הרבה. וכמו שמצינו בשרה שהיתה ברכה מצוי' בעיסה², ולכן אמר אברהם לשרה שהיא תקח ג' סאים קמח סלת לושי ועשי עוגות, כדי שיהי' ברכה מצוי' בעיסה, שזה נעשה על ידה דוקא³. ליקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שטו

בראשית כב, ה - ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם

יז

רמז במ"ש "ואני והנער נלכה עד כה", דכל הדרך עד הר המוריי' הי' כ"ה פרסה עדי' כמה חמי בר נש תלת פרסי או ארבע או חמש פרסי ואיהו אמר² כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו' אלא כיון דארבע סטרין דעלמא חמי כל ארעא חמי.

זוהר ח"א דף קנה עמוד ב'

טז

(1) עי' לעיל סי' יג.
(2) עיין רש"י בראשית כד, טז.
(3) ומדוייק הפסוקים "וימהר אברהם האהלה אל שרה לאמר מהרי שלש סאים וגו'", משא"כ "ואל הבקר רץ אברהם" וד"ל.

יז

(1) [תרגום ללה"ק] עד כמה רואה האדם, ג' או ד' או ה' פרסאות, "ואיהו אמר" והקב"ה אמר לו

וי"ל מצינו באברהם שהתפשטה ראייתו ה' פרסי והוא במעשה העקדה, שכתוב שם³ ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק, מסתמא ה' זה ביום השלישי בתחלת הבקר (כשם שתחלת ההליכה שלו ה' בהשכמת הבקר כמו שכתוב וישכם אברהם בבקר) ומסתמא הגיעו המקום בחצות היום, כי⁴ ואורח צדיקים כו' עד נכון היום שהוא בפלגות יומא, ומהלך אדם בינוני ביום⁵ הוא עשרה פרסי, אם כן מתחלת בקר יום השלישי עד חצי היום ה' מהלך ה' פרסי, ואברהם ראה את המקום בתחלת הבקר הרי שהתפשטה ראייתו ה' פרסי.

ויש לומר מה שאמר אברהם אל נעריו שבו לכם כו' ואני והנער נלכה עד כה, הרי הנערים לא ראו את המקום, ואם כן מה אומר להם עד כה הרי אינם יודעים מי הוא הכה.

אך יש לומר הפירוש עד כ"ה היינו שילכו עד כ"ה פרסאות ולא יותר, והיינו בשני ימים הראשונים הלכו כ' פרסאות עשרה בכל יום, והיום ילכו עוד ה' פרסאות עד חצי היום.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' ויצא עמוד קיט

בראשית נב. יד - ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה

יח

רמז להג' (ר"ה דף כז:) כמה שיעור שופר כדי שיאחזנה בידו ויראה לכאן ולכאן, וזהו ב' פעמים יראה בפסוק, שמקורן האיל הוא השופר וכו'

שיעור השופר הוא כדי שירא"ה לכאן ולכאן¹.

(לאברהם), "כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'" (בראשית יג, טו), ומתוך, אלא כיון שראה את ד' רוחות העולם (כמ"ש שם פסוק י"ד צפונה ונגבה וקדמה וימה), כל הארץ ראה.

(2) בראשית יג, טו.

(3) שם כב, ד.

(4) משלי ד, יח. ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. [עיי' לקמן סי' עו הערה 2,

שמוכא בזהר פסוק זה בשייכות לאברהם]

(5) פסחים צד.

יח

(1) ראש השנה דף כז: וכמה שיעור תקיעה פירש רשב"ג כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן.

[ועיי' בלקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד שנה בביאור הלשון "וכמה שיעור תקיעה, עיי"ש].

[וקורין בראש השנה] הכתוב ה' יראה אשר יאמר היום בהר ד' יראה, האמור בעקידת יצחק כשהקריב אברהם את האיל תחת יצחק בנו, שמקורן האיל הוא השופר² ששיעורו הוא שיראה לכאן ולכאן, והוא הב' פעמים יראה.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שפב (ועיג"כ עמוד שנה)

בראשית כב. יח - והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי

יט

עק"ב אשר שמעת בקלי, רמז למספר עק"ב, דבן ג' הכיר את בוראו

אמרו רז"ל בנדרים¹, אברהם אבינו בן ג' שנים הכיר את בוראו שנאמר² עקב אשר שמע אברהם בקולי, מספר עק"ב שמע בקולי, וזהו עקב האמור באברהם בפרשת תולדות, שהי' זה אחר ימי שני חיי אברהם, שאז שיין לומר שעק"ב שנה שמע בקלי.

משא"כ בעקב דעקדה שאז הי' בן קל"ז (או קכ"ו³ שנה) לא שיין לומר זה.

ומכל מקום יתפרש עק"ב דעקדה גם כן על עק"ב שנה. כי הרי על ידי נסיון העקדה נשאר אברהם צדיק גמור כל ימיו, ולא ניסוהו הקב"ה עוד, ונתן לו שבועה על זה, כמו שכתוב⁴ בי נשבעתי, וכמו שכתוב במדרש רבה⁵, והוי זה כמו כל חיי שני אברהם שעמד בצדקתו מספר עק"ב שנה⁶.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רמא, רמב

(2) שו"ע אדמוה"ז הל' ר"ה סי' תקפ"ו סעיף ב' [ועיין פרקי דר"א פל"א].

יט

(1) דף לב.

(2) בראשית כו, ה.

(3) עי' פרקי דר"א פל"א, ובביאור הרד"ל שם אות י"ד.

(4) בראשית כב, טז.

(5) פרשה נו, יא וז"ל ויקרא מלאך ה' שנית ויאמר בי נשבעתי, מה צורך לשבועה זו א"ל השבע

לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה ולא את יצחק בני וכו'.

(6) עי' גם לקמן סי' כז.

**בראשית כד, מב - ואבא היום אל העין ואמר ה' אלקי אדני אברהם
אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה**

כ

ביאור המדרש יפה שיחתן של עבדי אבות (דפרשתו של אליעזר כפולה בתורה). מתורתן של בניים (דם שרץ מטמא כבשרו)

א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בניים, פרשתו של אליעזר שנים וג' דפים הוא אומרה ושונה, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא. רשב"י אומר (ויקרא יא, כט) טמא הטמא ר"א בן יוסי אומר (שם) זה וזה (שם).

בראשית רבה פ' ס', ח

ר' שמעון בן יוחאי אומר טמא הטמא, אפשר לומר וזה לכם טמא הטמא לרבות דמו כבשרו, אפשר לומר זה לכם הטמא ומה וזה לכם לרבות דמו כבשרו.

רש"י

מה שיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בניים, התורתן של בניים הוא מה ששרץ דמו מטמא כבשרו כדאיתא במדרש רבה חיי שרה פרק ס' ע"ש. והוא מה שהעבדי אבות אליעזר עבד אברהם הוציא בשיחתו (והוא עצמו מספרו ש"ח) את רבקה מתחת יד הח' בני מלכה שהם¹ כמו הח' שרצים שדמן מטמא כבשרן. ורבקה היתה טהורה לגמרי² כמ"ש ואיש לא ידעה³, היפך דשרץ שגם דמו מטמא כבשרו, וד"ל.

כ

(1) בראשית פרק כ"ב (פסוקים כ, כא, כב, כג) הנה ילדה מלכה... את עוץ בכרו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם, ואת כשד ואת חזו ואת פלדש ואת ידלף ואת בתואל, ובתואל ילד את רבקה שמונה אלה ילדה מלכה.

(2) י"ל דעפ"י ביאור הגאון המחבר בהמדרש, מתורצת בזה כמה שאלות. א) למה כתוב בתורה בסוף פרשת וירא כל בני מלכה? העיקר הוא מ"ש (פסוק כג שם) "ובתואל ילד את רבקה", ורש"י כתב "כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה", ולמה נחית התורה לכתוב כל הדודים של רבקה "את עוץ בכרו וגו'". (ב) בפסוק מדגיש "שמונה אלה ילדה מלכה", ומנינא למה לי (ג) הא גופא טעמא בעי, למה פרשתו של אליעזר כתוב באריכות גדולה - שנים וג' דפים, וכפולה בתורה, והדין דדם שרץ הוא לימוד מב' אותיות - מריבווי דקרא "וזה לכם הטמא" (ד) מה הקשר דפרשת רבקה וכו' עם דם שרץ דוקא, דמכל "תורתן של בניים" נקטו דם שרץ? אלא דהתורה רוצה להדגיש גודל מעלת רבקה וצניעותה, דכל הדודים שלה ה"שמנה אלה" הם

ומה ששרץ דמו מטמא כבשרו נלמד מן ו' דוזה ומן ה' דהטמא כדאיתא במד"ר שם, והוא אחיזת ויניקת השרץ באותיות ו"ה, ו"ה דוהנחש⁴, ו"ה דוהשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל⁵, והשרש הוא השבירה דתוהו שהיתה בו"ה כידוע.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מחז"ל, הערות למס' סוכה, עמוד קנז

בראשית כד. נה - ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך

כא

רמז בפ' לעשרת ימי תשובה, "ימים" (ר"ה) "עשור" (י"ה) "או" (בג"ז), הו' ימים בין ר"ה וי"ה כ"פ, ורמזים בזה

ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך. ויאמר אליהם אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדוני. הנה ימים פירושו שנה דהיינו י"ב חדש שכך נותנין לבתולה זמן י"ב לפרנס עצמה ויליף לה מפסוק זה בכתובות דנ"ז ע"ב¹. ואיתא שם שיליף ימים דכאן מימים תהי' גאולתו דבית עיר חומה² שכמו שהתם ימים הוא שנה, כמו"כ כאן ימים הוא שנה...

וצ"ל: א) מהו השייכות דימים דכאן לימים דבית עיר חומה, שיליף הכא מהתם...

כנגד השמנה שרצים, שטימאו עצמן בזנות, משא"כ רבקה "ואיש לא ידעה", היא טהורה לגמרי, ולכן כתוב בתורה "שמונה אלה ילדה מלכה" להדגיש דהשמונה אלה הם כמו השמונה שרצים דבשרם ודמם טמאים, ומזה מובן גודל מעלת רבקה, שאף שהיתה קטנה ובסביבה של רודפי זנות, שמרה עצמה בצניעות יתירה, ולכן היא דוגמא חי' לכל בת ישראל במשך כל הדורות, ומעשה אבות סימן לבנים, ולכן כתב בתורה, אודות בת ישראל זו ב' וג' דפים, משא"כ הדיני טומאה דדם שרץ סגי ב' אותיות וד"ל.

ומתורצת גם מה הלשון יפה שיחתן ולא דיבורן או אמירתן, דשי"ח בגי' אליעזר, ופר' אליעזר כפולה בתורה וד"ל.

(3) בראשית כד, טז: והנערה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה. ופרש"י בתולה ממקום בתולים, ואיש לא ידעה שלא כדרכה, לפי שבנות הכנענים היו משמרות מקום בתוליהן, ומפקירות עצמן ממקום אחר, העיד על זו שנקיי' מכל.

(4) עי' גם לעיל סי' ו'.

(5) ויקרא טז, י.

כא

(1) עיין לקמן סי' כ"ד, דבפועל רבקה הלכה ונשאה מיד, מאין הי' לה תכשיטים. עיי"ש.

(2) ויקרא כה, כט.

גם לכאורה עפ"י פשוט ימים הוא שני ימים, כי מיעוט רבים שנים, ועשור פירושו עפ"י פשוט יום העשירי, לא עשרה ימים, כמו אך בעשור לחדש השביעי³ שפירושו הוא ביום העשירי, ואיך יעלה זה עם האמור בגמרא דימים הוא י"ב חדש, שנה, ועשור הוא י' חדשים...

ולהבין כל זה – הנה כללות הענין דתשב הנערה אתנו ימים או עשור רומז על הב' ימים דראש השנה, עשור רומז על יוהכ"פ שהוא בעשור לחדש, ותיבת או שבאמצע שעולה ז' רומז על הז' ימים שבאמצע בין ר"ה ליוהכ"פ.

וזהו שאמרו שתשב הנערה אתנו ימים או עשור ואחר תלך להנשא שהוא ענין הנשואין..., שבר"ה הוא הכתיבה וביוהכ"פ הוא החתימה וזהו שאמרו שני זמנים, ימים ועשור, ימים קאי על הב' ימים דר"ה שאז הוא הכתיבה..., ועשור היום יום העשור דיוהכ"פ שאז הוא החתימה...

אך בין השני זמנים דימים ועשור יש עוד מלת או שמספרו ז', זה רומז על הז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ. שהימים הללו אינם דומים לא לר"ה ולא ליוהכ"פ. כי הרי הב' ימים דר"ה הם יום טוב ויש בהם תקיעת שופר, ויוהכ"פ הוא ג"כ יום טוב ואדרבה נק' שבת שבתון⁴ והוא יום סליחה ומחילה. משא"כ הז' ימים שבאמצע אין בהם כל זה והם ימי חול...

וזהו שתיבת או בפה אינו עוד זמן אחר מלבד הב' זמנים דימים ועשור, כי העיקר הוא רק ב' זמנים, דהיינו ב' ימים דר"ה, ויום א' דיוהכ"פ, שבהם הוא עיקר.

ועליהם כתיב⁵ יחינו מיומים שקאי על ב' ימים דר"ה, ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו שקאי על יוהכ"פ. ועיין בלקו"ת ע"פ זה ע"ש. ומלת או בכאן רומז רק על ההפסק שבין ימים לעשור.

אך מ"מ רומזת ג"כ על הז' ימים, שהז' ימים הם גופא ההפסק שבין ר"ה ליוהכ"פ. ובמספר הז' גופא הוא א' בפני עצמה וששה בפני עצמה, אם שהם בתיבת א', היינו כי בכלל כל הז' ימים הם בחי' א', אך מ"מ מפני שבצום גדלי' שהוא היום הא' דהז' ימים... לכן במספר ז' דמלת או הוא א' בפני עצמה וז' בפני עצמה וכמובן...

וזהו שמה שנותנין לבתולה י"ב חדש להכין תכשיטי' נלמד ממ"ש תשב הנערה אתנו ימים, שעפ"י פשוט ימים הוא שנים היינו הב' ימים דר"ה...,

(3) שם כג, כז.

(4) שם לב.

(5) הושע ו, ב.

כי הב' ימים דר"ה הם על דרך כמו י"ב חדשים דכל השנה, כי החיות דכל י"ב חדשי השנה, נמשך מהב' ימים דר"ה, כידוע הטעם מה שר"ה נק' בשם ראש השנה ולא תחלת השנה, היינו שהוא כמו הראש לכל השנה, שכשם שבהראש מלובש כללות החיות הנמשך לכל הגוף, כמו"כ בר"ה נמשך החיות על כל השנה, היינו שמר"ה נמשך לכל י"ב חדשי השנה, וכמ"ש בלקר"ת בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ע"ש.

והחיות שנמשך בר"ה על כללות השנה הוא ע"י תקיעת שופר דוקא, שע"י תק"ש עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים שנמשך החיות על כללות השנה. נמצא הב' ימים דר"ה הם כמו י"ב חדשי השנה. וזהו שנקרא ראש השנה, השנה עולה ש"ס היינו י"ב חדשי השנה, שבכל חדש יש ל' יום. (אם כי יש חדשים חסרים ג"כ שהוא מכ"ט יום, אך בד"כ חושבין חדש ל' יום, ועיין בע"ח שער אנך פ"ב בענין חדשי העיבור ע"ש). והראש דהי"ב חדשים הוא הב' ימים דר"ה.

אמנם מי יאמר דהימים קאי על י"ב חדשים, אולי הם ב' ימים ממש. הנה נלמד זה ממל"ת ימים דבית עיר חומה... , וא"כ כמו שהימים הכתוב בבית עיר חומה הוא משך י"ב חדשים, כמו"כ הימים הכתוב כאן הוא משך י"ב חדשים. ומ"מ אינו סותר לפירוש הפשוט דימים הוא שני ימים, היינו הב' ימים דר"ה שע"ז קאי הימים דכאן, שהם חשובים כמו י"ב חדש יען בהם נמשך החיות על כל הי"ב חדשים...

וגם בימים דבית עיר חמה יש דעה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו שימים הוא ב' ימים והוא דעת רבי בערוכין דף ל"א, ובנזיר דף ה', שימים הוא ב' ימים ממש, שאם בא לגואלה אינו יכול לגואלה עד שיעברו עליו ב' ימים, והיינו כי הימים דבית עיר חומה רומז ג"כ על הב' ימים דר"ה...

6 וז"ל שם: הנה ענין ראש השנה שנקרא ראש, הוא על דרך משל כמו הראש שבאדם הוא מקור החיות לכל האברים, שבו ראשית גילוי כללות החיות, וממנו נמשכים לכל האברים חיותם וקיומם בפרטות שמתחלה היו כלולים בראש ומוח בהעלם, כי משכן נפש השכלית היא במוח, וממנה מתפשטות כחות הנפש לכל האברים, מהעלם אל הגילוי, לעין לראות ולרגל להלוך כו'.

כך ראש השנה הוא ראשית גילוי כללות החיות של כל השנה, כי ואתה מחי' את כולם כתיב ובכל יום ויום חדשים לבקרים מתחדש החיות שחיות יום זה אינו כשל אתמול, וכן בפרט הימים טובים שבכל השנה שבהם נמשך חיות רב בתוספת עילוי מבימי החול כידוע, הנה כל בחי' החיות הזה באים ונמשכים מבחי' ראש השנה והוא כוללם יחד...

כי בו הוא שנמשך החיות ממקור החיים המחי' חיים אין סוף ב"ה שלמעלה מבחי' זמן שלנו, וחיות זה הוא עליון יותר וכולל כל חלקי החיות של השנה כאחד, אלא שהם בו בהעלם עדיין כנ"ל במשל, ואחר כך נמשכים מהעלם לגילוי בכל פרק ופרק כפי הראוי.

נחזור לענייננו בס"ד, נמצא הי"ב חדש נמשך מהב' ימים דר"ה מהתקיעות שופר שבהם וכמובן.

וזהו ג"כ מה שהאתרוג בחג הסוכות הנק' בתורה פרי עץ הדר הוא דר באילנו משנה לשנה, דהיינו י"ב חדש כדרז"ל והי"ב חדש שדר הוא ע"ד הי"ב חדש שנותנין לבתולה להכין תכשיטי' שעל ידם היא מתפארת ונעשית הדר, זהו שהאתרוג נק' הדר, שכפשוטו הדר הוא פאר ויופי. וע"י מה הוא נעשה הדר ע"י שדר באילנו י"ב חדש שבמשך הי"ב חדשים נעשה הדר. והוא גופא ענין מה שבמשך הי"ב חדשים נעשים התכשיטי' בתולה שעל ידם היא נעשית הדר.

וידוע שהאתרוג בסוכות נמשך מר"ה, דהיינו מהתקיעות שבר"ה, ששופר פירושו יופי ושופרי', ומזה נעשה האתרוג שהוא הדר. והיינו מן בחי' בהדר גאון עוזך שאומרים בר"ה נמשך האתרוג פרי עץ הדר בסוכות. ונרמז זה ג"כ כאן, והוא ע"י שתשב הנערה אתנו ימים שקאי על הב' ימים דר"ה, שמהם נמשך הי"ב חדש שנותנין לבתולה. הנה אח"כ כתיב אחר תלך, אחר תלך גימט' פרי עץ הדר במכוון. לקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך, פ' חיי שרה ע' כא ואילך

* * *

במד"ר⁸ פ' זו מפרש דימים הוא ז' ימים, שבעת ימי אכלו דבתואל ע"ש... וי"ל הלימוד במד"ר על ימים אלו ז' ימי אכלות דבתואל, נלמד ממלת או שמספרו ז', ולפי המבואר לעיל דימים רומז על הב' ימים דר"ה, שזהו שהוא ב' ימים כפשוטו, א"כ בתואל מת בליל א' דר"ה, והב' ימים דר"ה הם יו"ט שאין בהם אכלות, א"כ הז' ימי אכלות שלו היו בהז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, ועל הימים הללו יתכן לומר שהם ימי אכלות...

ובאמת אפילו בסט' דקדושה גופא מצינו שהם ימי אכילות כי הרי גדלי' בן אחיקם נהרג בג' בתשרי⁹ א"כ הז' ימי אכילות הם הז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ.

שם ע' מח

(7) סוכה לה, א.

(8) פרשה ס, יב. תשב הנערה אתנו ימים אלו שבעת ימי אכלו (של בתואל. רש"י).

(*) ועל דרך ההערה* שגדלי' נהרג בראש השנה גופא, והוא מרבינו ירוחם המובא בב"י סי' תקמ"ט** ועיין בט"ז שם. והנה בגמרא איתמר שנהרג בג' בתשרי, ובפרי עץ חיים שער ראש השנה

(*) ממכתב הגאון המחבר לכ"ק אדמו"ר זי"ע - יום א' פסח שני ה'תרצ"ד, - לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד שו.
(**) ז"ל כתב רבינו ירוחם ג' בתשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם, אמרו כי בראש השנה נהרג ונדחה תעניתו ליום חול.

**בראשית כד, נז-נח - ויאמר אלהם אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי
שלחוני ואלכה לאדני. ויאמרו נקרא לנער ונשאלה את פיה**

כב

ביאור הפסוקים, דבפסוק נ"ד כתוב "שלחוני לאדני", ובפסוק נ"ז כתוב "שלחוני ואלכה לאדני, מפרש דמו"ש "נקרא לנערה ונשאלה וגו'" קאי על ההליכה עם אליעזר וכו'

צריך להבין מקודם אמר שלחוני לאדני, ואח"כ אמר שלחוני ואלכה לאדני, ומקודם לא אמר ואלכה, וכאן אמר ואלכה.

גם צריך להבין למה עתה אמרו נקרא לנערה ונשאלה את פיה שהוא מפני שאין משיאין את האשה אלא לדעתה כפרש"י, מה זה שנתחדש עתה אצלם זה, כשהסירו דרישתם שתשב אתנו ימים או עשור, ולא מקודם כשדרשו שתשב אתם ימים או עשור, כי הרי אז אמרו אחר תלך, משמע שאז בודאי תלך ולא אמרו שאחר הימים או עשור ישאלו את פיה מפני שאין [משיאין] את האשה אלא לדעתה...

יש לפרש, כי אם כתיב שלחוני לאדני בלי ואלכה משמע מזה שישלחו אותו עד שיבא אל אדונו, והיינו שילוו אותו עד אדונו, משא"כ אם כתיב שלחוני ואלכה הפירוש הוא שילוו אותו מעט לא עד אדונו, רק מעט ואח"כ ילך בעצמו אלא אדונו...

ועפ"י פירוש הפשוט יתפרש כך, היינו כי בפעם הראשון אמר שלחוני לאדני, שאינו חושש אם ילווהו עד אדונו, אחר שראה שהסכימו לבן ובתואל תיכף שיקח את רבקה וילך ושתהי' אשה ליצחק, א"כ לא הי' לו מה לחשוש אם ילווהו עד אדונו אחרי שרואה שמסכימים על השידוך.

משא"כ בפעם הב' אמר שלחוני, שילווהו רק מעט, ואח"כ ילך בעצמו, הוא מפני שראה שאחי' ואמה התחילו לעכב את הדבר שאמרו תשב אתנו ימים או עשור, א"כ אפילו כשיפעול שישלחהו תיכף, אך אם ילוו אותם

פרק ב' ופרק ה' בדיבור המתחיל יום ג' לפי הטעם המבואר שם משמע שהריגתו היתה בג' בתשרי ולא רק היום. ועיין במשנת חסידים מס' ימי תשובה פ"א משנה ה' ו' מוכח שם גם כן כך. ובשרשן של דברים מעלה דעת רבינו ירוחם גם כן. והוא כי מה שאמר בר"י שהרג בראש השנה, אין הכוונה על יום א' דראש השנה רק על יום ב' דראש השנה, שאצלנו אחר החורבן הוא יום טוב, ובזמן הבית הי' חול, ונדחה התענית אצלנו אחר כך ליום ג' שאצלנו אינו יום טוב. מה שאין כן בזמן הריגת גדלי' הי' ראש השנה יום א'..., אם כן גם לדעת ר"י הריגתו הי' ביום שיש הרבה דינין ואז אין תקיעת שופר, ואצלנו היום הזה הוא יום ג' דתשרי, וד"ל.

כב

(1) בפסוק נד. [ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בבקר ויאמרו שלחוני לאדני].

הרבה ואצ"ל אם ילוו אותם עד אדונו, יש חשש שבדרך ימצאו איזה עילה לעכב עוד הפעם, לכן אמר שילוו אותם מעט, ואח"כ ילך בעצמו, וכמובן...

וכן הי' כמ"ש אח"כ² וישלחו את רבקה כו' ואת עבד אברהם כו' שלוו אותם. ומה עשה העבד, כתיב: ויקח העבד את רבקה וילך, היינו שלקח אותה מהלווייתם, כי הם עדיין הלכו ללוותה, וילך אחר זה בלי הלווייתם, כדי שלא ימצאו עוד איזה עילה לעכב אותה כשלוו אותה בדרך, וכמובן.

ויאמרו נקרא נערה ונשאלה את פי' כו', כי הרי עתה נתחדש דבר והוא מה שאמר אליעזר שלחוני ואלכה לאדוני, שהוא שילוה רק מעט לא עד אדונו, ואח"כ ילך בעצמו עם רבקה לאדונו (שזה לא הי' מקודם, כי מקודם אמר שלחני לאדני שילוהו עד אדונו), וכמשנת' מהו ענין זה.

ולכן אמרו נקרא לנערה ונשאלה את פי', המרוצית היא לילך עם אליעזר בלי הלווייתם אותה בכל הדרך עד אדונו. וזהו ששאלתם הי' התלכי עם האיש הזה, שהשאלה היתה על ההליכה, ולא על עצם ענין הנשואין המרוצית היא להנשא. והיינו שהם אמרו שנשאל את רבקה אולי היא חפצה שילוה אותה עד אדונו ממש, ולא שתלך עם האיש הזה בלעדי הלווייתם עד אדונו ממש. וזהו שאמרו התלכי כו', שהשאלה היתה המרוצית היא ללכת עם האיש בלעדי הלווייתם עד אדונו ממש.

ומ"מ גם זה אמת שהשאלה הי' גם על עצם ענין הנשואין המרוצית היא להנשא, שגם זה נרמז במלת התלכי, כי הליכה כנוי אל הזיווג, כמ"ש במאו"א מע' הליכה ע"ש. וכמאמר בשלשה דרכים האשה נקנית, ועיין בגמרא רפ"ק דקדושין⁴.

ורבקה אמרה אלך, וכן עשתה. שאם שלווה הם אותה מעט כמ"ש וישלחו את רבקה כו', אך ותקם רבקה ונערותי כו' ותלכנה אחרי האיש. היינו שלא רצתה להיות בחבורתם ובהלווייתם, רק שתלך עם האיש בלעדם, וכמובן.

ליקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך, פ' חיי שרה, ע' כב ואילך

(2) פסוק נט. וישלחו את רבקה אחתם ואת מנקה ואת עבד אברהם ואת אנשיו.

(3) פסוק ס"א [ותקם רבקה ונערותי ותרכבה על הגמלים ותלכנה אחר האיש ויקח העבד את רבקה וילך].

(4) שם ע"ב... מ"ט תני... דרכים.. וביאה איקרי דרך דכתיב (משלי ל, יט) ודרך גבר בעלמה... ר"ש אומר מפני דרכו של איש לחזור על האשה וכו'.

בראשית כד, סג - ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים

נג

יצחק תיקן תפלת מנחה, "יצחק רבקה" בגי' ה' פעמים מנחה (ה' מנחות - מנחות דף קד:). בגימטריא "משה יוסף דוד" שמתו בזמן מנחה

מצינו שבמנחת שבת נסתלקו ומתו שלשה צדיקים גדולים מאד... יוסף משה דוד¹, (שלכן אומרים ג"פ צדקתך² לנגדם במנחת שבת). והוא כי בעצם זמן המנחה הוא זמן דדינים, לכן נסתלקו במנחה...

מש"ה יוס"ף דו"ד גי"ד גי"ה פעמים מנחה להורות שנסתלקו בזמן תפלת המנחה, שתיקן יצחק⁴ ואשתו רבקה⁵ ג"כ גי' ה' פעמים מנחה, כי יש ה' מיני מנחות ה' מיני טיגון במס' מנחות דק"ד ע"ב.

ובעל המימרא שם הוא ר' יצחק דוקא, ששמו מורה שהוא שייך לבחי' מנחה.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' תענית, עמוד ו, (ועיג"כ עמוד כז)

בראשית כד, סז - ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו

כד

ביאור מסרה "ויבאה" חסר י' -תכשטי' דשרה ניתנה לרבקה

במסרה יש ב' פעמים ויבאה חסר, א' ויבאה על האדם בפרשת בראשית¹, ב' ויבאה יצחק האהלה כו'.

נג

(1) זוהר פ' תרומה.

(2) עי' טור שו"ע הלכות שבת סי' רצב, ובשו"ע אדמוה"ז שם סעיף ה.

(3) משה (345) + יוסף (156) + דוד (14) = 515, וכן ה' פעמים מנחה (5 x 301) = 515.

(4) ברכות כו: יצחק תיקן תפלת מנחה שנא' ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנא' (תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו.

(5) יצחק בגי' 208 + רבקה בגי' 307 = 515.

(6) אמר רבי יצחק מה נשתנית מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגון הללו (ופרש"י, חמשה מיני טיגון, סלת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקין למלך בשר ודם דמנחה מאפה, כל מידי דאית בי' שמן קרי טיגון). משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני, אמר לו עשה לי מן חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך (ופרש"י, שאהנך ממך, כלומר שתקובל לפני בהן).

כד

(1) ב, כב.

וא"כ כמו שהיבאה דפרשת בראשית קדרשו במד"ר² שם שהקב"ה קשטה בכ"ד קידושין כמנין ויבאה ע"ש.
 עד"ז הוא כאן ויבאה רומז על הכ"ד קישוטין ותכשיטין, שנותן לרבקה ע"י שהביאה האהלה שרה אמו...
 וא"כ³ אין צריך שתשב רבקה עם אחי' ואמה ימים או עשור, כי הרי יצחק יעשה כל זה.
 לקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך, פ' חיי שרה ע' מח

בראשית כה, ו-ז - ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם. ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים.

כה

ביאור מסורה מתנת (חסר ואו) ב', כאן ושונא מתנת יחי', וזהו "חיי אברהם אשר חי"
 נתן אברהם מתנות. פירשו רבותינו (סנהדרין צא.). שם טומאה מסר להם. דבר אחר מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם, שלא רצה ליהנות מהם.

רש"י

(2) עיין בראשית רבה פרשה יח, א וז"ל: רבי איבו ואמרי לה בשם רבי בניי' והוא תני לה בשם ר"ש בן יוחאי קישטה ככלה ואחר כך הביאה לו אמר רבי חמא בר חנינא את סבור שמתחת חרוב אחד או שקמה א' הביאה לו אלא משקשטה בכ"ד מיני תכשיטין אחר כך הביאה לו וכו'.
 ופי' מתנות כהונה: ויבאה גימטריא כ"ד, הכי איתא בספר הזוהר בשם ר"ש, בספר ישעי' נזכרים כ"ד מיני תכשיטים העכסנים והשבסיים וגי' בסי' ג'*, ונראה דהא דכתיב התם בושם לא קחשיב דאינו תכשיט אלא מתבשמת בריח טוב ואין לו עיקר.
 ופי' מהרז"ו: והתכשיטין הם כ"ד במספר כמ"ש שיר פסוק נופת תטופנה דף כז, א. מה כלה זו נתקשטה בכ"ד תכשיטין ואם חסר אחד מהן אינו כלום, כך ת"ח צריך להיות בקי בכ"ד ספרים. והכ"ד תכשיטין הם אותן המנוים בישעי' ג', ואעפ"י שבכללן יש המחצלות והמעטפות הסדינין והחריטין מיני בגדים והכתוב אומר ויהיו שניהם ערומים, י"ל שהתכשיטין לא היו רק בשעת החופה ואח"כ לא היו צריכים שהלכו ערומים ע"כ.
 (ועיין גם שמות רבה פ' מא, ה).

(3) י"ל מתרץ בזה הקושיא דכל הדין דנותנין לבתולה י"ב חודש לפרנס עצמה בתכשיטים (כתובות נו:): הוא ממ"ש ברבקה "תשב הנערה אתנו ימים או עשור" (כדלעיל סימן כ"א), ובפועל

(* סימן ג' פסוקים יח-כד. [ועיין בלקוטי לוי יצחק פ' חיי שרה עמוד לה].)

ולבני הפילגשים כו' נתן אברהם מתנות... מאי מתנות אלין? סטרי דרגין תתאין דאינון שמהן דסטרי רוח מסאבא.

וזה מה שמתנת חסר ו' כתיב ב' כי אין בהם אות ו' שהוא אות אמת אות חיים, ועל דרך שבמזמור אליך ה' נפשי דנפילת אפים אין אות ו' בזוהר ח"ג דף קכ"א עמוד א', וכן מתנת שבפסוק ושונא מתנת יחי' כתיב חסר ו', הוא מה ששונא את המתנת שהם שמהן דסטרי רוח מסאבא, שאין בהם אות ו' דאילנא דחיי, ולכן שונא המתנת הללו, יחי' מאילנא דחיי.

והוא המתנת שקיבל אברהם מסטרא דלעומת זה על אודות שרה ושאר מתנת שנתנו לו לא רצה ליהנות מהם כפרש"י בחומש שם, וקיים מה שכתוב ושונא מתנת יחי'. וזהו המסורה מתנת ב', דכאן ודושונא מתנת יחי'. ונתנם לבני הפילגשים.

וזהו מה שכתוב אחר כך ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי כו', אשר חי דוקא, כי קיים ושונא מתנות, לכן יחי'.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' תולדות עמוד פו

הלכה ונשאה רבקה מיד, וא"כ מאין היו לה תכשיטין, אלא דכל התכשיטין של שרה (שמתה בשעת העקדה, ג' שנים לפני זה) ניתנה לרבקה. נמצא דהתיבות "האהלה שרה אמו" מתרצת השאלה. (ועיין לקוטי שיחות חלק טו, פ' חיי שרה שיחה ג, עמוד 163). ומספר התכשיטים הוא בגי' "ויבאה" (כ"ד קישוטים כנ"ל בישעי').

כה

(1) [תרגום ללה"ק] אלו צד מדרגות תחתונות, שהם שמות מצד רוח הטומאה שמסר להם אברהם.

(2) וז"ל: בעי ליה לבר נש לאחזאה גרמיה בתר דסיים צלותא דעמידה (אחר שגמר האדם תפלת העמידה צריך להראות את עצמו), כאלו אתפטר מן עלמא (כאילו נפטר מן העולם, כי בנפילת אפים מפקיד האדם נפשו ומוסר עצמו למיתה), דהא אתפרש מן אילנא דחיי (כי נפרד מעץ החיים, כלומר שנפרד וירד מן עולם האצילות שעמד שם בתפלת העמידה... ואמר) דהא אודי חטאוי וצלי עליהו (כי הרי כבר התודה על חטאיו באמירת אשמנו כו', והתפלל עליהם), השתא בעי לאתכנשא לגבי ההוא אילנא דמותא ולמנפל (ועתה צריך להתאסף אל עץ המות וליפול על פניו...)

(ואמר כי בנפילת אפים) ויחזי בר נש גרמיה כאילו פטיר מן עלמא (יראה האדם את עצמו ויחשוב כאילו נפטר מן העולם...). בגין כך לא אית ב' ו' (לכן אין פסוק שיתחיל באות ו' בסדר א' ב' של המזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא), דו' אילנא דחיי הוא (כי אות ו' היא סוד עץ החיים), והאי אילנא דמותא הוא (וזה העץ שמסר לו נפשו הוא סוד עץ המות...) ותקונא דא בעי בכונא דלבא (ותיקון זה צריך להיות בכונת הלב), וכדין קב"ה מרחם עלוי ומכפר ל' לחובי' (ואז הקב"ה מרחם עליו ומכפר לו עונותיו).

בראשית כה, ז - ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים

כו

ביאור דיוק הפ' "שני חיי אברהם אשר חי" - דחמשה שנים נתן לדוד המלך

פתח: ואמר² (תהלים כא, ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד, חיים שאל מלך, דא דוד מלכא, דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן, אטיל ב"י נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל ב"י, וחמי דלית ל"י חיים מדילי' כלום, וקיימא קמי' כל יומא, כיון דברא אדם הראשון, אמר הא ודאי קיומי', ומאדם קדמאה הוו שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

תו אבהן שבקו ל"י מחייהון כל חד וחד, אברהם שבק ל"י, וכן יעקב ויוסף, יצחק אמאי לא שבק ל"י כלום, בגין דדוד מלכא מסטרי' קא אתא, ודאי אברהם שבק ל"י חמש שנין, דהוה ל"י לאתקיימא מאה ותמנין שנין, ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין חסרין חמש, יעקב דהוה ל"י לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים אלא מאה וארבעין ושבע שנין, חסרין תמניא ועשרין, אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ל"י מחייהון תלתין ותלת שנין, יוסף דאתקיים מאה ועשר שנין, הוה ל"י לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנין כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע שני, הא שבעין שנין דשבקו ל"י לדוד מלכא לאתקיימא בהון, ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנין דשבקו ל"י אבהן.

זוהר ח"א דף קסח, א-ב

כו

(1) עיין בביאור הזוהר בתורת מנחם – תפארת לוי יצחק – בראשית עמוד קעד, קעו. תורת מנחם – התוועדויות – ה'תשמ"ה עמוד 817. (מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פר' חיי שרה סי' פא. פב).

(2) [תרגום ללה"ק] פתח ר' שמעון ואמר (תהלים כא, ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך, זה דוד המלך, שהרי כאשר ברא הקב"ה גן עדן הטיל בו נשמתו של דוד המלך, והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו כלום, ועומדת לפניו כל יום. כיון שברא אדם הראשון, אמר הרי זה ודאי קיומו, ומאדם הראשון שבעים שנים שהתקיים דוד בעולם.

עוד האבות השאירו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם השאיר לו וכן יעקב ויוסף. יצחק לא השאיר לו כלום, מפני שדוד המלך מצדו בא. ודאי אברהם השאיר לו חמש שנים, שהי' לו להתקיים מאה ושמונים שנים והתקיים מאה ושבעים וחמש שנים, חסרים חמש. יעקב הי' להתקיים בעולם כימי אברהם, ולא התקיים אלא מאה וארבעים ושבע שנים, חסרים שמנה ועשרים. נמצא שאברהם ויעקב השאירו לו מחייהם שלשים ושלש שנים. יוסף שהתקיים מאה ועשר שנים, הי' לו להתקיים מאה וארבעים ושבע שנים כימי יעקב, וחסר מהם שלשים ושבע שנים. הרי שבעים שנים שהשאירו לו לדוד המלך להתקיים בהם, ובהם התקיים דוד בכל אותם שנים שהשאירו לו האבות.

זהו מה שכתוב באברהם ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי כו', שלכאורה תיבת אשר חי למותר המה, ומאי קמ"ל בזה.

אך עפ"י המבואר אתי שפיר, והוא כי באמת ימי שני חיי אברהם הם ק"פ, אך לא חי' כולם, כי נתן ה' לדוד, ואשר חי הוא מאה שנה כו' קע"ה, ולכן דקדק לומר אשר חי הוא קע"ה, אבל בעצם היו ימי ק"פ שנים. לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' וישלח עמוד קלב

בראשית כו. ה - עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי

כו

ההבטחה ליצחק (בחי' גבורות) הוא בשביל אברהם (חסד), וזהו "עקב אשר שמע אברהם" בפרשת תולדות, כשהבטיח הקדוש ברוך הוא ליצחק, סיים עקב אשר שמע אברהם בקוליו, שמשמע מזה שמה שהבטיח ליצחק הוא בשביל אברהם דוקא, ולא בשביל יצחק עצמו. ולא מציינו כזאת באברהם ויעקב, שהבטיח להם הקדוש ברוך הוא בשביל עצמם. והיינו כי אברהם הוא בחי' חסד, ויעקב הוא בחי' רחמים דתפארת שנוטה גם כן לחסד. הנה ההבטחות להם הוא מחסד ורחמים שהיו מרכבה אליהם, ומאחר שהוא מחסד ורחמים אין צריך לזה זכות אחרים. מה שאין כן ההבטחה ליצחק שהוא בחי' גבורות, הנה אדרבה מגבורות אין הבטחה והשפעה. ואם כן ההבטחה הי' צריך להיות מצד בחי' חסדים ומה זה שייך ליצחק בחי' גבורות, לכן בו אמר שהוא בשביל חסדים דאברהם, עקב אשר שמע אברהם כו'. ועוד זאת הרי ליצחק אמר שיתן לזרעו את כל הארצות האל, שפירושו הוא קשה (וכידוע מה שיש ח"פ האל, והוא לנגד הרפ"ח ניצוצין שהם כמספר ח"פ האל) והיינו גבורות קשות, וזה שייך ליצחק דוקא, שהוא שרשי הגבורות, כי אין הגבורות נמתקין אלא בשרשן. אך איך הוא אופן ההמתקה הוא על ידי חסדים דאברהם, עקב אשר שמע אברהם.

כו

(1) עי' גם לעיל סי' יט.
 (2) עי' בראשית רבה פר' ס"ד, ג, כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, קשות כד"א (יחזקאל יז, ג) ואת אילי הארץ לקח (ופי' מהרז"ו קשות: פי' שהיו ערים בצורות ויושבי' גבורים).

והעקב הזה הוא מה שכתוב מקודם בפרשת העקדה עקב אשר שמעת בקולי. והיינו ענין העקדה הוא מה שחסדים דאברהם עקדו והמתיקו את הגבורות דיצחק, הנה שם הוא מה שעקד והמתיק את הגבורות דיצחק, וכאן הוא מה שהחסדים דאברהם ימתיקו את הארצות האל הקשות. לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רמב

בראשית כו. יח - וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמת אשר קרא להן אביו

כח

בו"ר בגי' יצחק

יצחק הי' חופר בארות, בור גי' יצחק.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' פנחס עמוד תכג

בראשית כט. טז - ולבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל

כט

עשו רצה לינשא ללאה - דהקליפה רוצה להחליף ח"ו מד' רבתי דאחד באות ר' ח"ו - אל אחר, לאה במלואה בגי' ר'

לאה שהיא הגדולה בבנות לבן, היו אומרים שתנשא לגדול לעשו, ונישאת לעקב.

הנה יש לסט"א וקליפה, בחי' עשו, טענות עלי'. והוא מה שהסט"א וקליפה רוצים להחליף ח"ו מד' רבתי דאחד, בחי' לאה הנישאת לבחי' א"ח שהוא יעקב ונעשה אחד, בר' רבתי דאל אחר, שתהי' ר' ח"ו, והוא

כט

(1) עיין ב"ר פר' ע', טז (מובא בפרש"י פסוק יז).

(2) פי' יעקב ועשו היו אחים, והאותיות אלף חית מתיבת אחד הוא א"ח, והסט"א וקליפה רוצים לצרף אות ריש לאותיות א"ח, ונעשה אחר ח"ו - "אל אחר", וזהו "לאה" במלואה - למ"ד (74) + אלף (111) + ה"י (15) = 200 כאות ר', נמצא דע"י צירוף לאה (רמז לאות ריש) לעשו (שהוא א"ח ליעקב) נעשה אחר ח"ו.

לאה במלואה, למ"ד אל"ף ה"י שמספרו ר', ותתחבר לבחי' אח שהוא עשו כי יעקב ועשו היו אחים זה לזה, וכמ"ש הלא אח עשו ליעקב, הל"א אותיות לאה.

והוא מה שהסט"א רוצה שיעשה מד' ר' (שכל המוסיף – הוא מה שר' מספרו ביותר על ד' במספר קו"ץ – גורע בכתיבה – מה שנחסר הקו"ץ בהר' לנגד הד' שיש בה עוקץ מאחוריו) שיעשה אחר.
לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למסכת שבועות, עמוד רה

בראשית ל, יד-טו - וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך.

ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך

ל

רמז דדוקא ר' יוחנן אמר (בבא מציעא מז:): דמדרבנן משיכה קונה

אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליי'.

בבא מציעא דף מז:

ואמר זה ר' יוחנן דוקא, שהוא מזרעא דיוסף הבא מרחל...

ויוסף שבא מרחל הי' ג"כ ע"י בחי' מכירה וקני', שרחל קנתה מלאה הדודאים שמצאם ראובן בימי קציר חטים ותמורתם נתנה ללאה השכיבה עם יעקב, שזהו השכר בעד הדודאים שלכן הבן הנולד משכיבה זו דלאה נקרא יששכר.

ואם כי באמת רחל לא נתפקדה ע"י הדודאים רק הקב"ה פתח רחמה כמ"ש וישמע אלי' אלקים ויפתח את רחמה כמ"ש בזה"ק פ' ויצא דקנ"ו³

(3) מלאכי א, ב.

ל

(1) ב"מ פד.

(2) בראשית ל, כב.

(3) וז"ל שם: תא חזי (בא וראה, כתיב רחל אמרה אל לאה) תנא נא לי מדודאי בנך (כי מבואר

ע"ב, עכ"ז הדודאים סיועא אינון להולדה וכמש"ש דקנ"ז רע"א. בשגם שהדודאים רומזים על התרין כרובים, כמ"ש בסתרי תורה שם דקנ"ו ע"א. והתרין כרובים הם בני יוסף ובנימין בני רחל כמ"ש בדקנ"ב סוע"א בסתרי תורה שם⁵ ועיין במק"מ שם, זהו שרחל רצתה את הדודאים כדי שתלד את יוסף ובנימין.

ושם הי' משיכה מה שרחל נטלה את הדודאים, קודם להתשלום השכינה עם יעקב, כי השכיבה הי' בלילה שאחר זה.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד פד

להלן שהדודאים מסייעים להולדה, לכן בקשה רחל את הדודאים מלאה, ואמר ר' יצחק כי לאו דודאים הולידו לה לרחל (לא הדודאים גרמו לרחל שתוליד), אלא קב"ה קא גלגל מלה ע"י דאינון דודאים (אלא שהקב"ה סיבב את הדבר על ידי אותם הדודאים...)

(ומפרש את הענין יותר ואמר), ואי תימא דאלין דודאים פתחו מעהא דרחל (ואם תאמר שאלו הדודאים המסייעים להולדה בדרך הטבע הם פתחו רחמה של רחל שתוליד), לאו (אינו כן), דהא כתיב וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה פירושו קב"ה ולא מלה אחרא (הקב"ה לבדו פתח את רחמה ולא דבר אחר כי המפתח של פקידת העקריות הוא בידו של הקב"ה לבדו), בגין דאינון דודאים אף על גב דחילא דלהון לעילא (לפי שאלו הדודאים אעפ"י שכח שלהם לסייע להולדה בא מהדודאים העליונים, עם כל זה) בההוא חילא דלהון לא אתמני פקידה דבנין (בההוא כח שלהם אינו ממונה פקידת הבנים לעקריות), דהא בנין במזלא תליין ולא במלה אחרא (כי פקידת הבנים תלוי במזל העליון ולא בדבר אחר), ואי תימא דהא אינון למגנא אתבריאו (ואם תאמר אם כן שבשורש הדודאים אינו ממונה פקידת הבנים, אם כן הדודאים התחתונים נבראו לחנם) לאו (אינו כן), דהא אפילו למלה דא להריון סיועא אינון לאינון דמתעכבי (הם מסייעים לאלו המתעכבות להתעבר מחמת איזו חולי), ולא אינון עקראן (ואינון עקריות לגמרי), ולא אגור עלייהו אלא במזלא (אבל לא נגזר עליהן שיפקדו אלא במזל העליון כנ"ל, וכן רחל שהיתה עקרה ממש פקידתה היתה רק על ידי הקדוש ברוך הוא).

4) וז"ל שם: מש"ה וילך ראובן... לאשכחא עילה הלך ראובן... (למצוא איזו סיבה וזכות של מצות ומעשים טובים על בני ישראל בסוד עליית מ"ן), ותקרבתי למטרוניתא לברכא לה (והמצות הם מנחה ומתנה להשכינה כדי שתוכל לקבל ברכותי), מה כתיב וימצא דודאים בשדה (פירוש) אזל לחפשא בכל אינון גנוזין דילה (הלך ראובן לחפש בכל האוצרות שלה אם יש בה מי שיעלה את המ"ן אלי), ואשכח בהאי שדה אינון דודאים (ומצא באותו השדה את הדודאים), ועלייהו אתמר (ועליהם נאמר) הדודאים נתנו ריח (ומפרש) ואינון תרין כרובים (הדודאים שהם מלשון דודים רומזים על ב' מלאכים מט"ט וסנד"ל), דאינון תקונין דילה (שהם תקונין) לאתערא אתערו לעילא (לעורר התעוררות למעלה, ר"ל הם המלקטים כל מעשים טובים של בני ישראל ומעלים אותם בסוד מ"ן, וזה שכתוב הדודאים נתנו ריח, פירוש ריח התורה והמצות שלקטו מן העולם הזה).

5) וז"ל שם: ואמר עוד תרין עלמין אחסין יעקב (שני עולמות ירש יעקב), חד עלמא דאתגליא (אחד עולם הנגלה שהוא סוד רחל), וחד עלמא דאתכסיא (ואחד עולם הנסתר שהוא סוד לאה...), מחד נפקו שית שבטין (מאחת שהיא לאה שהיא בחי' אימא יצאו ממנה ששה שבטים...), ומחד נפקו תרין שבטין (ומרחל יצאו ב' שבטים יוסף ובנימין), ומפרש עלמא דאתכסיא אפיק שית סטרין (אימא שהיא סוד עולם הנסתר הוציאה את הששה קצוות דו"א), עלמא דאתגליא אפיק תרין (המלכות שהיא סוד עולם הנגלה הוציאה ב' מלכים), ואינון תרין כרובין דתחותה (והם ב' כרובים שהם מט"ט וסנד"ל שהם תחתיה).

בראשית ל, טז-יח - **ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתוך בדודאי בני וישכב עמה בלילה הוא. וישמע אלקים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי. ותאמר לאה נתן אלקים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר**

לא

יששכר קאי על תורה, ורמזים בזה. - ג' פעמים שכר בפ' כנגד ג' חלקי התורה וכו'

יששכר¹ תורה²...

ושם נשיאו נתנאל³ הוא מה שהקב"ה אל נתן את התורה.

ותורה היא ג"כ בחי' ירושה, לכן נתן אל, נתן הוא נתינה, ומצד שם אל הוא ירושה, כמ"ש וממתנה נחליאל וכדרוז"ל⁴. והוא בן צוער, כי כך היא דרכה של תורה כו' וחיי צער תחי⁵. גם תורה ניתנה על הר מצער שהוא הר סיני...

ויששכר שהוא על שם שכר הוא על שם ג' פעמים שכר כמ"ש כי שכר שכרתוך, נתן אלקים שכרי כו', הרי יש כאן ג"פ שכר לנגד ג' חלקי התורה תורה, נביאים, כתובים.

ובתושבע"פ, משנה, ברייתא, מימרות האמוראים....

גם לנגד ג' חלקי התורה, רזין דרזין, ורזין, ונגלה.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שצד-ה

לא

(1) בהבא לקמן עי' רשימות של כ"ק אדמו"ר זי"ע ב' ניסן תרצ"ז פאריז, נדפס ברשימות חוברת קט.

(2) עיין רש"י בראשית מט, יד. טו. במדבר ז, יט. [ועיין לקמן סי' מג]

(3) במדבר שם י"ח.

(4) עיין פרקי אבות פ"ו, משנה ב. [נחליאל הוא נחל אל, דמצד שם אל הוא נחלה שהו"ע ירושה].

(5) שם משנה ד'.

בראשית לא. לה - ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים

לב

"דרך נשים לי" כי התרפים הם ע"ז, ומטמא במשא כנדה (שבת פב).

מה שאמרה רחל כשלקחה את התרפים וישבה עליהן כי דרך נשים לי...

על פי פשוט הוא מה שפרסה נדה. כי התרפים הם עבודה זרה ועכו"ם מטמא במשא כנדה שנאמר תזרים כמו דוה כו', כי מהמקום הזה יש יניקה ללעומת זה, עץ הדעת. והיינו מה שהוא עבודה זרה וטומאת נדה. לקוטי לוי יצחק, הערות לתניא, ריש עמוד ה

בראשית לא. מב - לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי כי נתת ריקם שלחתי את עניי ואת יגיע כפי ראה אלקים ויוכח אמש

לג

פי' הפ' "לולי אלקי אבי" - בחי' דעת, "אלקי אברהם" - חסד, "ופחד יצחק" - גבורה, "הי' לי" - תפארת, דעת הוא בחי' אב לתפארת, המחבר חסד וגבורה וכו'

מחסד וגבורה עצמן יכול להיות יניקה ללעו"ז, על דרך כמו שמאברהם יצא ישמעאל ומיצחק יצא עשו, הנה צריך לכללם ולאסרם בבחי' תפארת יעקב... שאז אין יניקה מהם ללעו"ז. ועדמ"ש אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי, ליעקב תפארת.

וע"י מה אוסרין ומקשרין את בחי' חסד וגבורה, הוא ע"י בחי' דעת שלמעלה מחסד וגבורה, שדעת בעצמו כולל ג"כ חו"ג שהוא הב' עטרין דחו"ג, הנה דעת שפירושו חיבור וקישור כמ"ש בתניא פ"ג ע"ש, הוא

לב

(1) שבת פ"ט משנה א'.

(2) ישעי' ל, כב.

לג

(1) עי' לעיל סי' ג'.

(2) וז"ל: והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו

האוסר ומקשר בחי' המדות דחסד וגבורה בחי' אברהם ויצחק, כי דעת הוא פנימיות התפארת ונשמה וחיות לו, כי תפארת הוא גופא, והנשמה והחיות שלו הוא דעת, שהוא פנימיותו, לכן הוא האוסר ומקשר בחי' חסד וגבורה...

ועפי"ז יובן ואתי שפיר מ"ש לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי, על מי קאי אבי האמור ברישא דקרא, כי אי אפשר לומר שקאי על אברהם כי הרי אמר אח"כ אלקי אברהם, ואי אפשר לומר שקאי על יצחק כי הרי כתיב אח"כ ופחד יצחק.

אך אלקי אבי על דעת, שהוא האב דתפארת, הנה אלקי אבי בחי' דעת, עשה שאלקי אברהם חסד ופחד יצחק הי' לי ליעקב...

וע"י שדעת קושר ומחבר חסד וגבורה, נעשים חו"ג כל א' כלול מחבירו, והוא ע"ד כמו הב' פרשיות שמע והי' אם שמוע, ששמע הוא חסד, והי' אם שמע וגבורה. והרי בפ' שמע הוא שם מ"ב גבורה, ובפ' והי' אם שמע הוא ע"ב חסד, מפני שנעשה כ"א כלול מחבירו, אחליפו דוכתייהו כו', וכידוע.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' מנחות, עמוד רל

בראשית לג. ג-ד - והוא עבר לפנייהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו ויבכו

לד

טעם שיעקב השתחוה לעשו שבע פעמים דווקא

יצח"ק מספרו ח' פעמים הוי"ו, ונמשך ממנו יעקב ועשו. ביעקב נמשך ד' פעמים הוי"ו ממנו, כי יעק"ב מספרו ז' פעמים הוי"ו², והוי"ו אחת נמשך

בקשר אמין וחזר מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה, הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותו והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפיה ויראה וענפיה.

(3) בפ' שמע יש מ"ב תיבות. בפ' והי' יש ע"ב תיבות. עיין בלקו"ת פ' ואתחנן בד"ה ואהבת את ה' אלקיך.

לד

(1) מספר יצחק. $26 \times 8 = 208$

(2) מספר יעקב. $26 \times 7 = 182$

בעשו, שמצד זה הוא אח ומחובר ליעקב. והמותר בעשׂו על הוי׳ הוא ד' פעמים טמא, מצד הז' פעמים טמ״א שבו הוא הלעומת דיעקב שהוא ז' פעמים הוי׳, ולכן הי' עשו שונא ליעקב מאד, מצד הז' פעמים טמ״א שבו.

וע״י מה נתחבר עשו לקראת יעקב שנעשה לו כאח, ורץ לקראתו, וחבקו ונשקו (שרשב״י ס״ל שבכל לבו נשקו אז) הוא ע״י שהשתחוה יעקב ד' פעמים ארצה, שע״ז הסיר ממנו הז' פעמים טמ״א שבו, ונשאר בו רק הוי׳⁵, שמצד זה הוא אחיו, זהו עד גשתו עד אחיו. (ועיין בקדושין בפ״ק⁶ בענין ר' אחא בר יעקב, שע״י הז' השתחויות הוסרו הז' רישין דהנחש, וכמ״ש במגלה עמוקות⁷ מזה). הנה אז נתחבר לו ונשקו בכל לבו.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש״ס, הערות למס' עבודה זרה, עמוד ריד

(3) ד' פעמים טמא בגי' 350 + שם הוי' (26) = 376 בגי' עשו. [עי' בחידושי המקנה על מס' קידושין דף כט: בד״ה ואפשר דמתרחש ניסא וכו'].

(4) פי' דע״י כל פעם השתחוי'. הנה שם הוי' אחד דיעקב בירר פעם א' טמא דעשו, וע״י ז' פעמים השתחוי' נתברר ז' פעמים טמא דעשו, ונשאר שם הוי' אחד שירש מיצחק, וע״י נתחבר ליעקב ונעשה אח, דיעקב ועשו יחדיו יש הח' פעמים שם הוי' דיצחק.

(5) עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק שמבאר בזה הגמ' (ע״ז ח:) דהרומים (מבני עשו), עשו שותפות עם ישראל (מבני יעקב), ״עשרים ושית שנין קמו בהימנותייהו״. כ״ו דוקא כמו בעשו מצד שם הוי' שבו (בגי' כ״ו), שאחר שהוסר הז' פעמים טמא, נשקו בכל לבו, כמו״כ עשו שותפות כ״ו שנין דוקא.

(6) דף כט ע״ב: ״ההוא מזיק בי רבנן דאביי״ (רש״י: ההוא שד הי' בבית המדרש דאביי)... ״על בת בההוא בי רבנן״ (נכנס ר' אחא בר יעקב ולן בההוא בית המדרש), ״אידימי לי' כתינינא דוי רישותא״ (השד נראה לר' אחא כנחש עם שבע גולגולת) ״כל כריעה דכרע נתר חד רישא״ (כל כריעה דכרע ר' אחא ומתפלל על אותו שד נפל ראש א', וע״י ז' כריעות נהרג הנחש). ועי״ש במהרש״א.

(7) וז״ל: בעובדא דר' אחא בר יעקב בקידושין (כ״ט א' וע' מהרש״א ז' רישין הם ז' כחות של הנחש, וע' מג״ע אופן קצ״ב) שקרא ז' פעמים שמע כשבא אליו המזיק בשבע רישין, ובכל פעם שקרא שמע נשר חד רישא, והיכן למד ר' אחא לומר כן, אבל לית לך מלה דלא רמיזא באורייתא.

נקרא ר' אחא בר יעקב שלמד זה מיעקב, ועליו קרמיז עשו ואיליא נפלא מפומיה פי כסיל מחתה לו ונבא לימי רבי באמרו יש לי רב אחי קרי בי רב אחי סוּפו להפיל ז' רישין דילי, לכן וישתחוה שבע פעמים לקביל ז' פעמים שקרא יעקב ק״ש* ונשר ז' רישין של עשו, שעליהם אמר ויצא יעקב מבאר שבע וגו' יצה״ר יש לו ג״כ ז' שמות מז' מדורין בישין מז' היכלות התמורות (המבוארים בזהר פ' פקודי רנ״ט) לקיים קרא (משלי כ״ד ט״ז) כי שבע יפול צדיק וקם.

(* ע' זהר שמות קטו: ועיין במגלה עמוקות שם שזהו סוד שאמר כה תאמרין (בראשית לב, ד) וכתוב (שם) כה אמר עבדך יעקב, שהוא ק״ש ב' פעמים כ״ה אתון דאומרים בשחרית וערבית, בזה נסתלקו ק״ש (בגי' ת')

**בראשית לג, יא - קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלקים
וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח
לה**

יעקב בחי' תפארת, אמר, "כי חנני אלקים" - זהו מצד שייכות דתפארת לגבורה, "וכי יש לי כל" - זהו מצד שייכות דתפארת לחסד

תפארת כולל הכל שמחבר חסד וגבורה לכן נקרא כל, וכמו שאמר יעקב יש לי כל, ויעקב הוא תפארת. כ"ל הוא האותיות האמצעיות דסדר האל"ף ב"ת והוא תפארת שבאמצע.

ואותיות כ"ל שבאמצע הא"ב הם בסדר ישר, ואותיות ל"ך שהם באמצע הא"ב וכו' הם בסדר הפוך, והיינו תפארת שבאמצע המחבר חסד וגבורה, הנה מצד שייכותו לחסד שחסד הוא בסדר ישר הוא כ"ל, ומצד שייכותו לגבורה שגבורה הוא בסדר הפוך למפרע (כידוע בהא"ב דתשר"ק, שבשם ע"ב היוצא מהג' פסוקים ויסע ויבא ויט, שבפסוק ויבא חושבין האותיות למפרע) הוא ל"ך.

ולכן יצחק מדת הגבורה כשבירך את יעקב תפארת בשם אלקים דגבורה אמר על יעקב לך, ויתן לך² כו', כי מה שתפארת הוא ל"ך האותיות שבאמצע הא"ב, אך הם למפרע, הוא מצד שייכותו דתפארת לגבורה.

ועשו אמר ליעקב יהי לך אשר לך³, אמר גם כן לך, כי עשו הוא בחי' גבורות הנה שייכותו דיעקב תפארת אליו, כי הרי קראו אחי, הוא לך.

אך אמר ב' פעמים לך שעשו רצה שגם הצד השני שבתפארת שייכותו לחסד יהי גם כן שייך לגבורה, ולכן אמר ב' פעמים לך.

ויעקב תפארת השיבו כי חנני אלקים, הוא ששם אלקים דגבורה חנני, ולא רק שם אלקים עצמו אלא אפילו חילופו באותיות שלאחריו במוכ"ן⁴ שהוא דין גמור גם כן חנני⁵ שהוא מספר במוכ"ן.

לה

(1) עי' קהלת יעקב ערך ע"ב.

(2) בראשית כז, כח.

(3) שם לג, ט.

(4) מובא בפרי עץ חיים שער חג המצות פ"א (עי' לקמן סי' מה, הערה 1), דהאותיות שאחר אלהי"ם הוא במוכ"ן (אחר אות אלף הוא אות ב', ואחר אות ל' הוא מ' וכן הלאה), מורה על דינים וגבורות שהוא יותר תחתון ודין משם אלקים ע"ש, ומבאר כאן דזהו חנני⁵ (בגי' 118, כמנין במוכ"ן) דממתיק השם במוכ"ן.

ועיין במאו"א מע' חנון⁵. ולא יוקשה מה שהקשה ביאיר נתיב שם כי הפירוש הוא כך במאו"א, שבמוכ"ן שהוא חילוף אלקים שהוא דין, הנה על ידי חנון נמתק גם במוכ"ן, והוא מצד השרש דחנון שהוא התיקון השלישי מ"ג ת"ד, הנה בתיקון השלישי (בחי' יעקב שהוא השלישי באבות, והוא התיקון דעובר על פשע, שהוא בחי' תפארת כמו שכתוב⁶ ותפארתו עבר על פשע) הוא נמתק.

זהו התשובה על פעם א' לך שאמר עשו מצד שייכות דתפארת לגבורה.

ועל פעם ב' לך שאמר עשו, שעשו רצה שגם שייכותו דתפארת לחסד יהי' גם זה גבורה, השיבו יעקב שאינו כך אלא וכי יש לי כל, כל דוקא היפך דלך, שכל זה הוא בסדר ישר, והוא שייכות דתפארת לחסד.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים, פ' וארא עמוד נה

בראשית לד, כט - **ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו ויבזו ואת כל אשר בבית**

לו

ביאור פרש"י עה"פ - צורך ג' ראיות, וסדר הפסוקים

חילם ממונם, וכן עשה לי את החיל הזה (דברים ח, יז), וישראל עושה חיל (במדבר כד, יח), ועזבו לאחרים חילם (תהלים מט, יא).

רש"י

צורך ג' ראיות מג' פסוקים, ולא די בא'. וגם לכאורה הביאם שלא על סדר הפסוקים כי וישראל עושה חיל קדם לעשה לי את החיל הזה. וכן מה שהביא מתהלים מ"ט, הלא כתוב שם מקודם חילם, הבוטחים על חילם⁷, ולמה הביא מהמאוחר ועזבו לאחרים חילם⁸.

(5) וז"ל שם: חנון עם האותיות בגי' במוכ"ן רמז לחלוף אלהיים שנתחלף הדין לרחמים.

(6) וז"ל: עיין בכוונת של פסח שמשמע שם שזה השם במוכ"ן הוא בחי' דין בלי מיתוק וצ"ע.

(7) עי' במחזור לראש השנה בסדר תשליך, דהיי"ג מדות שבפסוקים מי אל כמוך וגו' (מיכה ז, יח)

הם כנגד י"ג מדות ה' ה' אל רחום וגו' (שמות לד, ו-ז), ומדה ד"חנון" הוא כנגד "עובר על פשע".

(8) משלי יט, יא.

לו

(1) פסוק ד'.

(2) פסוק יא.

יש לומר הפירוש כך הוא, מפני מה בזזו את חילם דבני שכם, הוא מפני שבני שכם אמרו וס"ל שכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה לכן בזזו חילם ונעשה וישראל עושה חיל. אך מפני שהחיל הזה הי' דבני שכם, שיש בו חשש כוכבים ומזלות ועבודה זרה, לכן ועזבו לאחרים חילם, שבני ישראל לא רצו להנות מהחיל הזה, ועזבו אותו לאחרים. והוא מה שבני יעקב נתנו ליעקב את כל אלקי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויעקב טמן אתם תחת האלה אשר עם שכם³.
וברצות ה' אבאר מזה עוד אי"ה.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית, פ' וישב עמוד קנ

בראשית לז. יג-יד - ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני. ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה

לז

ביאור כפל ודיוק לשון הזוהר, מתחלה יעקב "לא חשיד עליהו", ואח"כ "ולא חשיד לון" ויאמרו ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם, וכי יעקב שלימא דהוה רחים לי' ליוסף מכל בנוי, והוה ידע דכל אחוי הוו שנאין לי', אמאי שדר לי' לגבייהו, אלא איהו לא חשיד עלייהו, דהוה ידע דכלהו הוו זכאין, ולא חשיד לון, אלא גרים קב"ה כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים².

זוהר ח"א דף קפד, א

(3) בראשית לה, ד.

לז

(1) [תרגום ללה"ק] ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם. ומקשה וכי יעקב השלם בצדקתו שאהב את יוסף מכל בניו, וידע שכל אחיו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם. ומתרץ אלא הוא לא חשד עליהם, כי הי' יודע שכולם הם צדיקים ולא חשד אותם שיעשו לו רע, אלא הקב"ה גרם כל זה כדי לקיים הגזירה שגזר בין הבתרים, שאמר הקב"ה לאברהם, ידוע תדע כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם וגו'.

(2) ע"י בזה תורת מנחם – תפארת לוי יצחק – בראשית עמוד קפד. [מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' וישב סי' קד, עמוד 189]

לכאורה הוא כפל לשון, הרי אמר מקודם לא חשיד עלייהו ומהו עוד הפעם ולא חשיד לון. גם שנוי הלשון מתחלה אמר עלייהו, ואח"כ אמר לון.

ויל"פ איהו לא חשיד עלייהו, הוא כששלח את יוסף אליהם, לא חשדם שיעשו ליוסף איזה דבר אם ששונאים אותו. ונקט כאן עלייהו, כי הרי זהו קודם שבא יוסף אליהם, ולא מכרוהו, רק שיהי' זה אח"כ, א"כ לעת עתה החשד הוא רק בבחי' מקיף עליהם זהו עלייהו.

ואח"כ נקט ולא חשיד לון הוא כשיוסף לא שב אליו, ואחיו באו והביאו את כותנתו מוטבלת בדם, והוא אחר המעשה דמכירת יוסף, לא חשדם שהם הרגוהו או מכרוהו, ולכן כאן נקט לון, כי הרי זה הי' כשיוסף איננו, לא חשד אותם שהם עשו זה בעבר. ולכן לא נקט כאן עלייהו בבחי' מקיף, כי הרי זהו אחר המעשה.

ליקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר פ' בראשית, עמוד קמז

בראשית לז, יט - ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא... (כה) וישבו לאכל לחם וגו'

לח

ביאור מסורה "הלזה", כאן וביצחק - דשניהם בזמן מנחה וכו'

כנראה הי' זה בזמן המנחה.

כי הרי בבוא יוסף אליהם כתיב הנה בעל החלמות הלזה בא, ובמסרה ב' בספרא והוא הלזה האמור ביצחק מי האיש הלזה, ודין.

הנה כשם שביצחק הי' זה בזמן תפלת המנחה דחול, כמו שכתוב ויצא יצחק לשוח² שקאי על תפלת המנחה³, כמו כן כאן הלזה בא הוא בזמן המנחה דחול, שאז הוא זמן תוקף הדינין ביותר⁴. זהו שאז השליכוהו לבור, וישבו לאכל לחם, ומכרוהו.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' תענית, עמוד ה

לח

(1) בראשית כד, סה.

(2) שם פסוק סג.

(3) עיין מס' ברכות כ"ו ע"ב – תפלת אבות תקנום... יצחק תיקן תפלת מנחה שנא' ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה שנא' (תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. [ויצחק הוא בחי' גבורות ודין כידוע. ע"ש בלקוטי לוי יצחק כאן באריכות בזה].

(4) זוהר ח"ב דף פ"ח ע"ב.

**בראשית מא. מב - ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על
יד יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צוארו**

לט

ביאור ההענקה שקיבל יוסף כשיצא לחפשי ולחירות, כדין עבד עברי

יוסף הי' מתחלה עבד עברי כמ"שי ושם אתנו נער עברי עבד, הנה כשיצא לחפשי ולחירות צריך לתת לו הענקה, וההענקה שניתן לו, מלבד זה מה שנתן לו פרעה הטבעת ורבד הזהב (שהוא ענק כפרש"י בחומש"י, רב"ד זה"ב³ גי' ענ"ק) ובגדי שש והרכיבו במרכבת המשנה ועוד, ככתוב בפ' מקץ⁴.

הנה עיקר ההענקה הוא מה שנתן לו הקב"ה, והוא מה ששלח את גבריא'ל ולמדו ע' לשון ולא הוה גמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה שנא' עדות ביהוסף שמו כו' כדאיתא בסוטה דל"ו ע"ב ע"ש⁵. והיינו עדות הוא מלשון עדי, דהיינו ענק...

עדות אותיות דעו"ת, והוא הע' לשון שלמדו, כי לשון שייך לדעת כידוע...

ואל תקשי הרי הענקה צריך להיות מהאדון שהי' עבד לו, וא"כ הי' צריך להיות ההענקה מפוטיפר שהי' אדונו.

לט

(1) בראשית מא, יב.

(2) שם פסוק מב, ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צוארו, ופרש"י רבד – ענק, ועל שהוא רצוף בטבעת קרוי רביד ע"כ. (ענק מלשון הענקה וד"ל).

(3) רב"ד (206) + זהב (14) = 220, כמנין ענ"ק.

(4) שם פסוק מג, וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך ונתון אתו על כל ארץ מצרים.

(5) אמר רבי יוחנן בשעה שאמר לו פרעה ליוסף (שם פסוק מד) ובלעדיך לא ירים איש את ידו וגו' אמר איצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו, אמר להן גנוני מלכות אני רואה בו (ופרש"י, אצטגנינות – חכמים וחוזים בכוכבים ויודעים בחכמת המזלות: גנוני מלכות – גונוני מלכים בחכמה גבורה ויופי. ע"כ), אמרו לו א"כ יהא יודע שבעים לשון, בא גבריא'ל ולימדו שבעים לשון, לא הוה קגמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד שנא' (תהלים פא, ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע.

(* בהבא לקמן עי' לקוטי שיחות חלק כ"ד פ' ראה (ב) עמוד 87.

י"ל מפוטיפר הי' ג"כ הענקה, והוא מה שניתן לו בתו אסנת כמ"ש ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע. ונתוסף ע' רומז על הע' לשון שלמד. פוטיפר"ר עם הכולל הוא מספר לשון".
לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' קידושין, עמוד קב

בראשית מא. נ - וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און

ח

בשני רעבון אסור לשמש, דברית המעורר תלוי' בברית הלשון
אמר ריש לקיש אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון! שנא' וליוסף
ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב.
תענית יא.

אסור לשמש מטתו בשני רעבון, דצריך אדם לנהוג צער בעצמו.
רש"י

כי אם אין אכילה בברית הלשון לא צריך להיות אכילה בברית המעורר,
כי תשמיש נק' בשם אכילה הלחם אשר הוא אוכל², והם תלויים זה בזה
כדאיתא במס' קדושין סוף"ק כמדומה בהמעשה דר' צדוק מאן דעביד הא
אכיל הא³.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' וארא עמוד מח

6) הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בלקו"ש חכ"ד עמוד 88 הערה 23 וז"ל אולי יש לומר דמה שמדייק
לכתוב "ניתן" ולא נתן", הוא משום שנתינת אסנת ליוסף היתה ע"י פרעה* ולא ע"י פוטיפר.
7) "פוטיפר" בגי' 385 + הכולל = 386, כמנין "לשון".

ח

1) עי' בביאור פרש"י עה"פ בלקוטי שיחות ח"כ שיחה (א) לפ' מקץ עמוד 192.
2) בראשית לט, ו – ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל
וגו', ופרש"י, כי אם הלחם, היא אשתו אלא שדבר בלשון נקי'.
3) דף מ' ע"א, ר' צדוק תבעתי' (פרש"י – לזנות) ההיא מטרונותא אמר לה חלש לי ליבאי ולא
מצינא איכא מידי למיכל אמרה לי' איכא דבר טמא אמר לה מאי נפקא מינה, דעביד הא אכול הא.
ופירש"י – אמר מאי נפקא מינה, דהא מילתא דלא נזדמן לי אלא מאכל טמא יש לי ללמוד מכאן
דעביד האי הבעל ארמית ראוי למאכל טמא. [עיין בביאור הפירוש רש"י לקוטי שיחות חלק כ"ב
עמוד 308]

(* שם פסוק מה, ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן און לאשה וגו'.

בראשית מה, יד-טו - ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו. וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי דברו אחיו אתו

מא

מבאר לשון הזוהר עה"פ, "עלהם" חסר אות יוד, לרמוז על גלות יר"ד שבטים וכו' - לא שרתה רוח הקדש על השבטים דנענשו על מכירת יוסף - מדה כנגד מדה

ויפול¹ על צוארי בנימן אחיו ויבך, ובנימן בכה על צואריו, רבי יצחק אמר, הא אוקמוה דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

והא² אוקמוה, דכתיב (איכה ה, ה) על צוארינו נרדפנו, על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל עלמא נרדפנו, יגענו למבני לי' תרין זמנין, ולא הונח לנו, דהא לא שבקוה לן ואתרחב ולא אתבני לבתר. מה צואר כיון דאשתצי, כל גופא אשתצי עמי', הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתצי ואתחשך, כל עלמא הכי נמי אתחשך, ולא נהיר שמשא ולא שמיא וארעא וככביא.

בגיין³ כך בכה יוסף על דא, ולבתר דבכה על דא, בכה על שבטין דאתגלו, כד אתחריב בי מקדשא כלהו שבטין אתגלו מיד, ואתברו ביני עממיא, הה"ד וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, עליהם ודאי, על כלם בכה, על בי מקדשא דאתחריב תרין זמנין, ועל אחוי עשרת השבטים דאתגלו בגלותא ואתברון ביני עממיא, ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו, דהא איהו בכה דנצנצה בי' רוחא קדישא, ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא.

זוהר ח"א דף רט ע"ב

מא

(1) [תרגום ללה"ק] ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך, ובנימן בכה על צואריו, רבי יצחק אמר הא אוקמוה, הרי כבר פירשו חז"ל על מה שנאמר צוארי בלשון רבים, שבכה יוסף לפי שראה ברוח הקודש ששני המקדשים העתידיים ליבנות בחלקו של בנימן עתידים ליחבר.

(2) [תרגום ללה"ק] וכבר פירשו חז"ל מה דכתיב על צוארינו נרדפנו פירושו שנרדפנו על בית המקדש שהוא צואר ויפוי של כל העולם, יגענו לבנותו שתי פעמים, ולא הניחו אותו לנו, כי נחרבו ולא נבנו אחר כך. ועוד דמיון הבית המקדש לצואר כמו שצואר כיון שנכרת, כל הגוף נכרת עמו, כמו כן בית המקדש כיון שהוא נכרת ונחרב, כל העולם גם כן נחשך אורו, והשמש לא האיר והשמים והארץ והכוכבים לא השפיעו את כחם.

(3) [תרגום ללה"ק] ובשביל זה בכה יוסף על ב' החורבנות, ואחר שבכה על זה בכה על השבטים שגלו, כי כאשר נחרב הבית המקדש כל השבטים גלו ונתפזרו בין העמים. הה"ד וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, עליהם ודאי פירוש על הכל בכה, על בית המקדש שנחרב ב' פעמים, ועל אחיו עשרת השבטים שגלו ונתפזרו בין העמים. ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו כי הוא בכה לפי שנצנצה בו רוח הקודש, והם לא בכו כי לא שרתה עליהם רוח הקודש.

לכאורה גם בנימין גלה, וא"כ הם י"א שבטים.

י"ל כי הבכ"י על גלות בנימין נכלל בהבכ"י שבכה על צוארי בנימין, א"כ הבכ"י דויבך עליהם הוא רק על י' שבטים (והיינו מה שעלהם כתוב חסר י' לרמז על גלות י' שבטים).

או י"ל לוי אינו נחשב במנין השבטים, ובמנין הי"ב שבטים נכנסו אפרים ומנשה, ואפרים הם בני יוסף ולא אחיו, א"כ מה שבכה על אחיו שבטים הוא רק על י'.

ואמר דאיהו בכה דנצנצה ב' רוחא קדישא ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא, א"כ בנימין שבכה נצנצה בו ג"כ רוח"ק (ובפרש"י בחומש' שבכית בנימין הי' על משכן שילה שבחלקו של יוסף שעתידי ליפול, והוא מגמרא דמגילה פ"ק⁹). אך ביוסף הי' ב' בכיות, א' על חורבן ב' בהמ"ק, ב' על גלות ישראל, ובבנימין הי' רק בכ"י על חורבן משכן שילה, ולא על גלות ישראל, כי בחורבן משכן שילה לא גלו ישראל...

ואמר נצנצה ב', ב' דוקא היינו שהי' זה בבכ"י פנימיות ב', ואינון (היינו הי' אחים) לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא, היינו אפילו הרוח קודשא דעטרה דגבורה¹⁰, שזה הי' בבנין שלכן בכה הוא, הנה הי' אחים הם למטה מבכ"י זו, לכן גם בכ"י זו דרוח קודשא לא שרא עלייהו.

ונקט שרא עלייהו, ולא נצנצה בהם, היינו שאפילו בבכ"י מקיף לא הי' עליהם, וביוסף הי' אפילו בבכ"י פנימי ג"כ.

וי"ל עוד מה שנקט שרא עלייהו, הוא כי הם היו עשרה, ועל עשרה הרי שורה אור השכינה שבבכ"י בלי גבול ותכלית בבכ"י מקיף וכמ"ש באגה"ק פכ"ג בד"ה בגזירת עירין כו" ע"ש.

הנה לא שרא עלייהו, והוא מפני שחטאו במכירת יוסף, וגרמו שנסתלקה שכינה מיעקב אביהם כמ"ש ותחי רוח יעקב אביהם שנסתלקה ממנו כשמכרו את יוסף. ועיין בתרגום יונתן⁹ ובפרש"י שם¹⁰.

(4) עי' בביאור על פרש"י בלקוטי שיחות חלק י' פ' ויגש (א) עמוד 146. [מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' ויגש סי' פה עמוד 301]

(5) טז:

(6) עיין בזה בלקוטי לוי יצחק כאן.

(7) וז"ל עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי... ההשראה היא הארה עצומה מאור ה' המאיר בה בלי גבול ותכלית, ואינו יכול להתלבש בנפש גבולית כ"א מקיף עלי' מלמעלה מראשה ועד רגלה, כמו שאמרו חז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא כלומר עליהם מלמעלה.

(8) בראשית מה, כז.

(9) וז"ל: ושרת רוח נבואה דאיסתלקת מינה בעדן דנפינו ית יוסף ותבת עלוי יעקב אבוהון.

(10) וז"ל: שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו.

לכן מדה כנגד מדה לא שרא עלייהו רוח קודשא אפילו כשנתועדו מיוסף.

ואם גירסתינו מדוייקת הוא, הנה שנוי הלשון מה שביוסף נקט רוחא קדישא, ובהם נקט רוח קודשא.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית, פ' ויגש ע' קצה

בראשית מה. כג - **ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך**

מב

"ולאביו שלח וגו'" רמז בפ' לגאולת מצרים (יין מצות וכו'). ובנ"י ינצלו אותה שיקחו את כל הטוב שהי' במצרים - מבאר הג' מגילה טז: שיגר לו יין ישן וכו'

במס' מגילה דט"ז אמרו על זה שיגר לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו שזהו מטוב מצרים שהחמורים היו נושאים. כי לשון נופל על לשון חמר פירושו יין ג"כ כמו ויין חמר מלא כו'. ובלשון הגמרא, חמרא הוא חמור, וחמרא הוא יין (כמ"ש זה כ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ זצוקללה"ה זיע"א בבוך בראשית רשימות, ע"ש).

והיינו שהכניעו את החמורים דקליפהי בחי' מצרים, שהם כמו השמרים והפסולת דעולם התהו שנשבר, שישאו יין ישן הוא החמר טוב מבירורי הניצוצי קדושה דתהו, שזהו הטוב שהי' במצרים, דשקיט ושכיך על דורדייא², א"כ הדורדייא שהם השמרים והפסולת הם כמו החמרים..., גם הניצוצין הם מעולם התהו שקדם לעולם התיקון, א"כ הוא ישן דהיינו מזמן הקודם מתהו שקדם לתיקון.

וי"ל זהו הי' רמז על שיגאלו ממצרים וינצלו אותה שיקחו את כל הטוב שהי' במצרים כמ"ש וינצלו את מצרים³. שענין הגאולה הוא הכוסות יין דפסח שהם לנגד הד' לשונות של גאולה כדרז"ל⁴.

מב

(1) החמור דקליפה... בחי' מצרים כמ"ש עליהם ביחזקאל סי' כ"ג אשר בשר חמורים בשרם. (לקוטי לוי יצחק שם)

(2) עיין זהר חלק ג' דף קכח ע"ב.

(3) שמות יב, לו.

(4) ירושלמי פסחים פ"י ה"א. שמו"ר פ"ו, ד. ב"ר פפ"ח ס"ה.

ולפי"ז י"ל הי' אתנת נשאת בר ולחם ומזון ירמוז על הלחם דמצה.
 וכתיב ג' לשונות, בר לחם מזון, י"ל רומז על הג' מצות...
 או י"ל בר ולחם ומזון ירמוז על פסח מצה ומרור.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' שמות עמוד י

**בראשית מט. יד-טו - יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתיים. וירא
 מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס
 עבד**

מג

רמז בפ' להג' חגיגה (ט): - יששכר עסקו בתורה, מ"ס בגי' מאה, ואח"כ כתיב "עבד", ק"א פעמים
 כמו עובד אלקים

מאי דכתיב (מלאכי ג, יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד
 אלקים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובדי אלקים, היינו רשע היינו
 אשר לא עבדו, א"ל עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו, ואינו דומה
 שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, א"ל ומשום חד זימנא
 קרי ליה לא עבדו, א"ל אין, צא ולמד משוק של חמריין, עשרה פרסי בזוזא,
 חד עשר פרסי בתרי זוזי.

חגיגה ט:

היינו צדיק היינו עובד אלקים, מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלקים הלא
 אחד הוא.
 אינו דומה שונה פרקו כו', אע"פ ששניהן צדיקים לא עבדוהו בשוה
 שזה עבדו יותר.
 עשרה פרסי, ישכיר לך אדם חמורו בזוז אחד שכבר נהגו כן, ואם תאמר
 לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זוזים.

רש"י

מאה פעמים: כמו שכתוב ביששכר שהיו עוסקים בתורה ויהי למס. מ"ס
 מספרו מאה!..., ואחר כך כתיב עובד, הוא מה שהיו שונים ק"א פעמים כמו
 עובד אלקים.

מג

(1) ועיין בע"ח שער הזיווגים פ"ו. (לקוטי לוי יצחק כאן)

ויששכר נמשל לחמור כמו שכתוב יששכר חמור גרם (כי לימוד התורה צריך להיות כחמור למשאוי) זהו המשל משוק של חמרים...
עובד אלקים, שם אלקים הוא גבורות ועובד אלקים הוא שמתקן וממתיק את הגבורות.

לקוטי לוי יצחק, הערות לתניא עמוד ג

בראשית נ. י - ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספרו שם מספר גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים

מד

רמז בגי' למארז"ל (סוטה יג.) שהקיפו לארונו של יעקב ל"ו כתרם

איתא במס' סוטה¹ שהקיפו כתרם לארונו של יעקב (והובא בפרש"י בפסוק גרן האטד)... והיו ל"ו כתרם כדאיתא שם², הוא, כי אטד בכפל³ א' פעמים ט', ט', ט' פעמים ד', ל"ו וכמ"ש במ"א מזה בס"ד.

לקוטי לוי יצחק, פר' ויחי, עמוד ה

שמות א. יד - וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך

מה

קחשיב ה' דברים כנגד ה' גבורות, ומבאר בזה לשון הפ'

כתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך, וקחשיב ה' דברים, עבודה קשה, חמר, לבנים, כל עבודה בשדה, את כל עבודתם. הוא לנגד הה' גבורות.... שהם גבורות קשות, בחי' דינים ממש.

ובאלו הה' גופא גם כן יש חילוק, ג' מהם מפורשים, דהיינו חמר, לבנים, עבודה בשדה, ושנים מהם אינם מפורשים, והם כמו בחי' כלל

מד

(1) סוטה יג. ויבאו עד גרן האטד וכי גורן יש באטד א"ר אבהו מלמד שהקיפוהו כתרם לארונו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד וכו'.

(2) תנא שלשים וששה כתרם נתלו בארונו של יעקב.

(3) פי' $9=9 \times 1$, $36=9 \times 4$.

שכוללים כל מיני עבודה, והיינו עבודה קשה, את כל עבודתם, שכוללים כל מיני עבודה הגרועים עוד יותר מחמר ולבנים וכל עבודה בשדה.

יש לומר כי בהה' גבורות שהם הה' אותיות דשם אלקים, הנה הב' אותיות הראשון והאחרון, א"ם' דשם אלקים, הם גבורות יותר קשים מאותיות לה"י דאלקים, כי הרי אותיות לה"י אם מתחלפים באותיות שלפניהם שהוא המיתוק שלהם, הם אותיות אחרות, כד"ט, שזה מורה שנתמתקו.

מה שאין כן אותיות א"ם דאלקים גם כשמתחלפין באותיות שלפניהם נשארים כמו שהם אותיות א"ם.

ועיין מזה באריכות ברשימה על מארז"ל אמרי דבי ר' ינאי מ"ד כי מיין חלב יוציא חמאה כו' בפירוש על המארז"ל ההוא דאתא לקמי' דרבי א"ל אשתך אשתי כו' ע"ש.

מובן מזה שהגבורות דאותיות א"ם דאלקים הם יותר קשים מהגבורות דאותיות לה"י, יען שאינו מועיל בהם חילוף בהאותיות הקודמות.

ובאלו הב' גופא הגבורה דאות א' דאלקים היא קשה יותר מהגבורה דאות מ' דאלקים וכמ"ש ברשימה הנ"ל עיין שם. זהו שהתחלה והסוף

מה

(1) ענין זה מובא בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק א' וז"ל: בסוד חילוף שם אלקים, והוא שם אכרט"ם. והענין: כי אלף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי', אבל למד תתחלף בכ' הקודמת אלי', וכן הה' מתחלף בד' הקודמת אלי', עד אות י' נתחלף בט' הקודם אלי'. אך ס' של אלקים אמת שהיא מתחלפת, כי ס' דאלקים הוא מ"ם סתומה, ומתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי'. אך שלפי שלעולם כל אות ס' אחרונה שבכל תיבה היא סתומה, לכן נכתב שם זה אכרט"ם באות ס' סתומה, ואמנם בערך א' נקרא גם אות ס' מתחלפת, אך בערך שנתחלפה באות ס' שכמותה, אינה נקראת נתחלפת.

והנה שם זה יותר פנימי מן שם אלקים, כי שם זה הוא אותיות קודמת לשם אלקים, ולכן הם יותר רחמים. משא"כ, שאם הי' נתחלף באותיות אחרונות של אחר אותיות אלקים, והוא שם במוכ"ן, כנוכר בזוהר, והוא יותר תחתון ודין משם אלקים. ואע"פ שבשם הוי"ה הוא להיפוך, שכל מה שמתחלף הוא דין.

והענין הוא, שם הוי"ה הוא רחמים פשוטים, וכאשר יתחלף, מורה על העלם הרחמים. וכן בשם זה, ההתחלפות מורה על העלם הדין, שהוא בסוד בשם אלקים, נמצא כי השם אכרט"ם, עליון ופנימי יותר משם אלקים, ולסבת מציאות שם זה, נקרא בינה אלקים חיים, והוא בסוד שם זה. וכ"מ שתמצא אלקי"ם חיים, הוא רומז לשם זה. עיי"ש.

(2) והטעם בזה דאות אלף אין לו חילוף, משא"כ אות מ"ם סופית מתחלף להאות מ' פשוטה (כנ"ל בהערה 1), נמצא דעכ"פ יש לו חילוף, שזה מורה דיש איזה המתקה, משא"כ אות אלף דאין לו חילוף מורה דהוא גבורה קשה.

דהה' עבודות דהיינו, עבודה קשה, את כל עבודתם, הם גרועים יותר מהג' חמר ולבנים וכל עבודה בשדה שבאמצע.

ובהם גופא, התחלה קשה וגרוע יותר, כי הרי נאמר עליו קשה, מה שאין כן על את כל עבודתם לא נאמר קשה. והיינו כי הגבורה דאות א' היא קשה יותר מהגבורה דאות מ'...

וכל עבודה בשדה. י"ל הוא היפך מן כשהארץ תוציא גלוסקאות וכלי מילת³, מוכנים ונגמרים, שאז אין צריך לשום עבודה בשדה. וזהו שעל עבודה בשדה קאמר כל עבודה, מפני שיש ב' עבודה בשדה, א' עבודת התבואה להוציא לחם, ב' להוציא הדברים שמהם עושים בגדים.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רכז

שמות א, טו - ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה

מו

עיקר גאולת מצרים בזכות נשים - מתוך קושיית התוס' על הרשב"ם (פסחים קח).

אמר רבי יהושע בן לוי נשים חייבות בארבע כוסות, שאף הן היו באותו הנס.

פסחים קח.

שאף הן היו באותו הנס, כדאמרינן (סוטה דף יא :) בשכר נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו, וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי דמשום דע"י אסתר נגאלו, וכן גבי נר חנוכה במסכת שבת (דף כג.).

רשב"ם

היו באותו הנס, פי' רשב"ם שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובחנוכה ע"י יהודית, וקשה דאף משמע שאינן עיקר.

תוס'

נשים חייבות בכוסות דפסח, אם שזהו מצות עשה שהזמן גרמא, מפני כי עיקר הכוסות של פסח הם שייכים לנשים...

ועי' ברשב"ם במס' פסחים דף ק"ח ריש עמוד ב' בדיבור המתחיל שאף הן היו באותו הנס, מובן משם שהעיקר הוא נשים שבשכילן נגאלו ממצרים.

ומכל מקום קאמר רבי יהושע בן לוי הלשון שאף הן היו באותו הנס, הלשון שאף לכאורה מורה שאינן עיקר.

היינו מפני הגזירה דוהמתן אותו, והיאורה תשליכוהו הי' רק על הזכרים ולא על הנקבות, לכן קאמר שאף.

ומכל מקום עיקר הגאולה הי' בשביל הנשים, בשכר נשים צדקניות, וכן הנשים שפרה ופועה הם שהחיו את הילדים, הרי שהעיקר הוא הנשים.

ובזה סרה קושיית התוס' מעליו.

ומדוקדק לשון רבי יהושע בן לוי שלא אמר על החיוב הלשון שאף היינו אף נשים חייבות, רק על הטעם בלבד.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רעג

**שמות א. טז - ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים
אם בן הוא והמתן אותו ואם בת הוא וחיה**

מז

נענש פרעה מדה כנגד מדה

גזר פרעה, אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחי', וכן כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון. ומדה כנגד מדה, הבת שלו, בתי' בת פרעה חזרה למוטב והחייתה וגידלה את הבן משה בביתו.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' כלים, עמוד רצה

שמות ב. א-ב - וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי. ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים

מח

הגאולה ע"י משה - שהוא לוי, וזהו מצה האמצעית לוי מחלקין אותו, חלק קטן (ותרא אותו). חלק גדול (ותצפנהו - צפון). ורמזים בזה

עיקר אכילת מצה הוא מצה האמצעית הנק' לוי היינו כי לוי קאי על גבורה, בינה, כידוע שלויים הם בחי' גבורה, בינה...

וזהו שנוטלין המצה האמצעית לוי דוקא בחי' בינה בכלל וחולקין אותה לשנים, חלק א' גדול מחבירו הוא מה שבינה בכלל, נחלקת לשני חלקים בינה ותבונה?...

ומהמצה הזו גופא... החלק הקטן הוא מגולה ועליו אומרים ההגדה ונק' הא לחמא עניא, והחלק הגדול הוא צפון ונעלם, ועליו אין אומרים ההגדה ואינו נקרא הא לחמא עניא היינו כי בינה היא בסתימות והעלם לעתיד לבא, שלעתיד דוקא תתגלה.

וכמו"כ המצה הזו דצפון, אפיקומן, תתגלה מצפינתה לבסוף אחר שולחן ערוך, ולא בתחלת הסדר. (משא"כ המצה דהחלק הקטן, היא מגולה מתחלת הסדר ואילך) ועלי' אין אומרים שום דבר, כי בחי' זו היא למעלה מסיפור והגדה, מבחי' הילול ושבת, כי בחי' זו היא בחי' מי שאינו מושג כלל...

ועפ"י משנ"ת בס"ד דעיקר ענין יצי"מ ואכילת מצה, הוא מבחי' מצה האמצעית, לוי דוקא, הנה הגאולה היתה ע"י משה, שמשה הי' לוי, ועל לידת משה כתיב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי, שלא נאמר שם האיש והבת, רק לוי, היינו כי בחי' יצי"מ ואכילת מצה הוא מבחי' לוי דוקא, המצה האמצעית הנק' לוי.

והבן שי"ל שזהו ג"כ האמור בו, ותרא אותו ותצפנהו כו', הרי שיש ב' בחי', ראי' והתגלות, וצפינות והעלם, והיינו כמו החלק הקטן המגולה, וחלק הגדול המכוסה וצפון.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רל

מח

(1) ע"י גם לקמן סי' עז.

(2) עיין שם בלקוטי לוי יצחק, דהחלק גדול הוא בינה, והחלק הקטן הוא תבונה. [ועיין בלקוטי שיחות, ביאורים בלקוטי לוי יצחק על אגרת התשובה סי' ח'].

שמות ב. יא - ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי כמה איש עברי מאחיו

מט

רמז מזה שנקרא משה "איש מצרי"

משה נקרא איש מצרי, הוא כי משה נולד כשהיו ישראל במצרים ק"ל שנה, שיוכבד היתה אז בת ק"ל שנה, זהו מ"צ דמצרי, גי' ק"ל, והוציא את ישראל ממצרים כשהיו שמה ר"י שנה, זהו ר"י דמצרי.
לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר פ' בראשית, עמוד א

שמות ו. כ - ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלושים ומאת שנה

נ

רמז בפ' למארוז"ל (ב"ב קמא.) בת תחלה סימן יפה לבנים

אמרוי בת תחלה סימן יפה לבנים, וכן הי' בעמרם ויוכבד, שהולידה בתחלה בת מרים ואח"כ הבנים אהרן ומשה שהם היו הבנים היותר טובים בעולם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר פ' שמות עמוד מג

שמות ו. ז-ז - לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים

נא

עיקר הכוונות דפסח הם ב' וד' - תכלית החירות לקבל התורה, ד' כוסות כנגד פרד"ס התורה וכו' חג הפסח - בו יצאו ישראל לחירות עולם, בד' לשונות של גאולה, שלנגדם תיקנו חכמים ד' כוסות!...

נ

(1) בבא בתרא קמא, א.

נא

(1) ירושלמי פסחים פ"י ה"א. שמו"ר פ"ו, ד. ב"ר פר' פ"ח, ה.

ועיקר הכוסות דפסח הם הכוס הב' והד', כי הכוס הא' דקידוש ישנו בכל שבת ויו"ט שמצוה לקדש על הכוס. והכוס הג' דברהמ"ז ישנו גם בשאר ימות השנה אם מברך על הכוס, והעיקר שנתחדש בפסח הוא הב' כוסות, הב' והד', שעליהם אומרים ההגדה (על הכוס הב'), וברכת השיר (על הכוס הד'), והלל (שנחלק בין שניהם) שענין ההגדה והלל וברכת השיר, הוא חידוש שאומרים בליל פסח, משא"כ קידוש, וברהמ"ז שאומרים על הכוס הא' והג' יש גם בכל השנה.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רסט

* * *

[ו]העיקר... הוא כדי לזכותינו אח"ז לקבלת אור התורה שהיא התכלית דהחירות עולם, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

וכשם שבהחירות דהכוסות יש ד' בחי' גאולה וחירות, שלנגד זה הוא הד' כוסות.

כמו כן בבן חורין דתורה יש ד' בחי' דתורה, דהיינו פרד"ס שבתורה. והם לנגד ד' אותיות דשם הוי', שבזה נעשה חירות ממש בנשמה ובגוף בגשמיות וברוחניות.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רעו

שמות ו. כד - ובני קרח ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי

נב

רמז בגי' דבני קרח עשו תשובה

אסי"ר אלקנ"ה אביאסף הוא מספר תורה במכוון. היפך מקרח שכפר בתורת משה.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' אחרי עמוד רפז

(2) אבות פ"ו, משנה ב'.

נב

(1) אסיר (בגי' 271) + אלקנה (186) + אביאסף (154) = 611, וכן תורה בגי' 611.

(2) ב"ב עד, א. סנהדרין קי, ע"א. במדבר רבה פי"ח, כ.

שמות יב, ב - החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

נג

ביאור מדרש עה"פ - שכמו גאולת מצרים הי' ע"י אתערותא דלעילא, כמו"כ הגאולה העתידה וכו'

ד"א ראשון הוא לכם כביכול הקב"ה שנקרא ראשון שנאמר (ישעי' מד, ו) אני ראשון ואני אחרון, וציון נקרא ראשון שנאמר (ירמי' יז, יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, ועשו נקרא ראשון שנאמר (בראשית כה, כה) ויצא ראשון וגו' ומשיח נקרא ראשון שנאמר (ישעי' מא, כז) ראשון לציון הנה הנם.

יבא הקב"ה שנקרא ראשון ויבנה בהמ"ק שנקרא ראשון ויפרע מן עשו שנקרא ראשון ויבא משיח שנקרא ראשון בחדש הראשון שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'!

שמות רבה פ' טו, א

הנה מהמדרש רבה הזה משמע דמה שיבא הקב"ה שנק' ראשון ויפרע מעשו כו', ויבנה בהמ"ק כו', ויבא משיח כו', הוא בלי זכות כלל. כי אי אפשר לומר שהוא בשביל השכר דביום הראשון דפסח, כי א"כ הוי לי' להמדרש רבה לומר הדרשה על ביום הראשון דפסח, ולא על ראשון הוא לכם דחדש ניסן בכלל.

וגם אי אפשר לפרש שהוא בשביל ובזכות שישראל מקיימים המצוה למנות חדשי השנה מניסן, שהוא החדש הראשון, ולא איזו חדש אחר, בשביל זה יבא הקב"ה שנק' ראשון כו', כי אם כן הוי לי' למימר בזכות ראשון הוא לכם יבא הקב"ה שנק' ראשון כו'.

אלא משמעות הדברים הוא, שהוא בלי שום זכות כלל, רק כמו שגאולת מצרים היתה באתערותא דלעילא מצד עצמו בלי שום זכות, כמ"ש קול דודי הנה זה בא כו', באתערותא דלעילא מצד עצמו בחדש הראשון, שהוא חדש ניסן, כמו"כ הגאולה העתידה יהי' בניסן.

נג

(1) ע"י עוד בביאור המדרש בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' בא סי' פג, ובהנסמן שם.

(2) שיר השירים ב, ח.

שיבא הקב"ה כמו שבא במצרים שנגלה הקב"ה בכבודו ובעצמו, כמ"ש ועברתי בארץ מצרים כו', וכמא' שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. ויכרת זרעו של עשו, כמו שנאבדו המצרים, ויבנה בהמ"ק ע"ד כמו' שהוקם המשכן בניסן, ויבא משיח כמו שמושה גאלם ממצרים כמ"ש וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים שקאי על משה, באתדל"ע מצ"ע בלי שום זכות.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' פסחים, עמוד קח

שמות יב. ו - והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים

נד

רמז בפ' להגמ' (פסחים סד:) אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של ל' בני אדם וכו' - הלכך בחמשין סגי

מתנ'. הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחט אותו כל קהל עדת ישראל, קהל ועדה וישראל...

גמ'. א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של שלשים שלשים בני אדם, מאי טעמא קהל ועדה וישראל, מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הלכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם, דאי בבת אחת הא איכא, ואי בזה אחר זה הא איכא, הלכך בחמשין נמי סגי, דעיילי תלתין ועבדי, עיילי עשרה ונפקי עשרה, עיילי עשרה ונפקי עשרה.

מסכת פסחים סד, א-ב

והיינו החמשין רומז על נ' שערי בינה!..., וכן יציאת מצרים מעבדות לחרות הוא בסוד הבינה עלמא דחירו, ולכן נזכר יציאת מצרים נ' פעמים בתורה לנגד נ' שערי בינה, וכמו שכתוב² וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, חמושים רומז על נ' שערי בינה...

(3) שמות יב, יב.

(4) הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו.

(5) שמות מ, יז.

(6) במדבר כ, טז.

נד

(1) עיין בלקוטי לוי יצחק כאן שמבאר דענין הפסח שייך לבינה.

(2) שמות יג, יח.

ויש לומר שנרמז זה בפסוק, כי כתיב ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל כו', כל ר"ת כתיב ל', היינו שכל כתיב דקהל ועדה וישראל יחד, צריכים להיות ל'.

וכל גימט' נ' לרמז שבנו' נמי סגי, שיכול להיות בנו', ג' כתות של ל' כל אחד ל', וב' פעמים י' שעולה כ'.
לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' פסחים, עמוד קלח

שמות יג. ד - היום אתם יצאים בחדש האביב נה

חדש האביב - ניסן, נרמז בו האבות והשבטים, דכל ענין יציאת מצרים הוא לידת בנים וכו' המקור דכל נשמות ישראל הם השלשה אבות וי"ב שבטים, שנרמז זה בחדש ניסן הנקרא חדש האביב.

אביב הוא א"ב י"ב, א"ב הוא השלשה אבות הנרמזים בא"ב שמספרו ג', שראשיתם אברהם ואחריהם יעקב, זהו א"ב, האות הראשון דאברהם א', והאות האחרון דיעקב ב', ואב שהוא מספר ג' הוא א' בפ"ע וב' בפ"ע. כי אברהם שהוא האב הראשון הוא אדם הגדול בענקים, והוא המשקוף, ויצחק ויעקב הם שתי המזוזות במד"ר פ' באי...
(והיינו ע"ד כח"ב, שכתר גופא כולל חכמה ובינה היינו מה שבאברהם גופא יש אותיות אב כסדרן אחר האות א', ב').

י"ב הוא הי"ב שבטים הנחלקים לב' בחי', עשרת השבטים והב' שבטים יהודה בנימין.

ויהודה ובנימין גופא כוללים כל הי"ב שבטים, כי יהודה הוא סוף בני לאה שאחריו כתיב ותעמד מלדת, ובנימין הוא סוף בני רחל..., יהודה הוא מלכות כי לו ניתנה המלוכה והוא הי' המלך באחיו..., והמלך הראשון הי' שאול מבנימין, ואחריו דוד שמלכותו קיים לעולם מיהודה.

והי"ב שבטים נולדו מיעקב, היינו יהוד"ה בנימין שהם מספר יעק"ב, והר"ת שלהם הוא הר"ת וס"ת דיעקב. ויהודה הי' הערב בעד בנימין כמ"ש אנכי אערבנו כו'.

נה

(1) פרשה א, לו וד"ל: והגעת אל המשקוף (שמות יב, כה), שאברהם גדול בגרים, וכשם שהמשקוף גבוה כך הי' גדול שבאבות, ואף שתי המזוזות בזכות יצחק ויעקב.

(2) בראשית כט, לה.

(3) יהוד"ה (30) + בנימין (152) = 182, כמנין יעק"ב.

(4) שם מג, ט.

ובחלקם נבנה בהמ"ק שבהמ"ק שייך לכל הי"ב שבטים, כי הת"ר שקלים שלם דוד בעד מקום המקדש הוא מכל הי"ב שבטים, נ' מכל שבט כדרז"ל⁵. והוא בחלקם דיהודה ובנימן.

הרי שהם כוללים כל הי"ב שבטים. והיינו מה שי"ב ר"ת יהודה בנימין...

והג' אבות כולם הם אבות לכל שבט ושבט וניסן הנק' חדש האביב, והוא מה שנעשה בחי' אב לבנים, הנס דיצי"מ שבניסן בט"ו בו כמספר אבי"ב.

וניסן הנק' חדש האביב הוא ג"כ ענין הולדת בנים שאז המולידים נעשה בחי' אב להם, כי הרי גזירת פרעה הי"ט אם בן הוא והמתן אותו, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו⁶, א"כ הנס דגאולת ויציאת מצרים הוא לידת בנים, וכידוע⁷ שהגלות נמשל לעיבור והגאולה ללידה.

והיינו מה שהסיפור וההגדה דיציאת מצרים הוא לבנים דוקא כמ"ש⁸ והגדת לבנך כו', והי"ט⁹ כי ישאלך בנך כו', ומה נשתנה כאן הבן שואל, וכמאמר¹⁰ כנגד ארבעה בנים דברה תורה כו'

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד תיד

שמות יג. ט - והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפין כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים

נו

ביאור בג' (שבת יג.) מעשה בתלמיד א'... ומת בחצי ימיו, והיתה אשתו נוטלת תפיליו וכו', ומרמזו הסיפור בחילוק לשון הפסוקים - בתורה ובדה"י - במלך הח' דמלכי אדום

תנא דבי אליהו מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו, והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם, כתיב בתורה (דברים ל, ב)

(5) עיין זבחים קטז:

(6) שמות א, טז.

(7) שם א, כב.

(8) עי' תורה אור ריש פ' וארא.

(9) שם יג, ח.

(10) שם פסוק יד.

(11) הגדה פסקא ברוך המקום.

כי הוא חייך ואורך ימיו, בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי ימיו, ולא היה אדם מחזירה דבר.

פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע, ואמרתי לה בתי בימי נדוּתִיךָ מה הוא אצלך, אמרה לי חס ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע [בין], בימי לבוּנִיךָ מהו אצלך, אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר, ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה, שהרי אמרה תורה (ויקרא יח, יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב.

שבת יג ע"א

ושימש תלמידי חכמים, להסבירו סתומות המשנה וטעמיה והוא הנקרא תלמוד.

נדוּתִיךָ, כל שבעה של ראייה ראשונה.

ליבוּנִיךָ, כגון זבה שסופרת שבעה נקיים משפסקה וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה.

בנדת טומאתה, ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה דמרבין מתהיה בנדתה בהוייתה תהא עד שתהא במים, בתורת כהנים.

רש"י

למה נטלה תפיליו ומחזרת כו'.

ואי משום דתפיליו מאריכין ימיו של אדם כדרז"ל במס' מנחות: וכמ"ש בפע"ח שער התפילין פ"א ע"ש. לכן נטלה תפילין להראות שהניח תפילין כל ימיו. וא"כ למה לא האריך ימים ומת בחצי ימיו.

הרי טענתה לא הי' משום התפילין, רק מפני ששנה כו' ובתורה כתיב כי הוא חייך ואורך ימיו.

11

(1) מד. ואמר ר"ל כל המניח תפילין מאריך ימים שנא' (ישעי' לח, טז) ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחייני. (רש"י: ה' עליהם, אותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין יחיו).

(2) וז"ל הנה בתפילין של ראש, יש בהם כ"א אזכרות, כמנין אהי"ה, וד' בתים, נגד ד' אותיות אהי"ה, וד' פרשיות, נגד שם הוי", וגם שמות אלו, הם בגי' חיים.... וז"ס הפסוק ה' עליהם יחיו ואמרז רז"ל (מנחות מד.) כל המניח תפילין מאריך ימים. עיי"ש.

וי"ל מפני שבתפילין כתיב למען תהי' תורת ה' בפיןך, שהתפילין גורמים ללימוד תורה הרבה שיהיו דברי תורה שגורים בפיו, א"כ הגורם למה ששנה כו' הוא התפילין כי תפילין הם בחי' מוחין חב"ד, וכן תורה היא בחי' מוחין חב"ד..., לכן היתה נוטלת תפיליו שהם גרמו לו מה ששנה הרבה כו'.

והי' צריך להאריך ימים, ומפני מה מת בחצי ימיו...

והוא מפני שהי' בקירוב אצלה בימי לבונה, שאכל עמה ושתה עמה וישן עמה בקירוב בשר...

ומת בחצי ימיו, כי כתיב: אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, דמים הוא דמי נדה וזיבה, הנה אם הי' בקירוב אצלה בימי נדותה וזיבתה לא הי' מגיע לחצי ימיו ג"כ כמ"ש לא יחצו ימיהם, אך מפני שבימי נדותה וזיבתה לא הי' בקירוב אצלה כלל, ורק בימי לבונה לכן הגיע לחצי ימיו עכ"פ, וברצות ה' אבאר המאמר הזה במק"א אי"ה...

והיינו מ"ש ושם אשתו מהיטבאל⁶..., מהיטבאל הוא מלשון טבלה הוא כשהאשה טבלה שאז מותרת לבעלה, ומתייחד עמה, שאז נקרא הבעל הדר (שתפילין הם הידור ופאר, כמ"ש פארך חבוש עליך, ועוטר ישראל בתפארה קאי על תפילין). ולא כתוב בו מיתה, שהוא חי.

ולא כמו בהתלמיד ואשתו שאכל ושתה וישן עמה טרם שטבלה אם שלא שימש ממש עמה עד שטבלה. ולא הועילו לו תפיליו, ועסקו בתורה, ומת בחציו ימיו, והוא ע"ד וכמו שבדברי הימים⁸ כתיב מיתה בהמלך הח'.

(3) עי' תניא פ' מא (עמוד נו, ב).

(4) תהלים נה, כד.

(5) הגאון המחבר מרמז הגמ' הנ"ל בשנוי הפסוקים בהמלך השמינית דמלכי אדום* בפ' וישלח ובדברי הימים. והשינוי הוא בשתים, בפ' וישלח (א) המלך נק' "הדר", (ב) ואינו כתוב בו מיתה, משא"כ בדה"י, (א) המלך נק' "הדר", (ב) וכתוב שם "וימת הדר" (ועיין בפנים בלקוטי לוי יצחק שמבאר עוד שינוי, בחומש כתוב "ושם עירו פעו", ובדה"י כתוב "פעו").

(6) בראשית לו, לט: וימת בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב.

(7) יחזקאל כד, יז.

(8) דברי הימים א, נ-נא: וימת בעל חנן וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל

בת מטרד בת מי זהב... וימת הדר...

(* להעיר מ"ש בזהר פ' תולדות דף קמה: רבי יוחנן בן זכאי הוה אמר תלת מאה הלכות פסוקות ברזא דחכמתא עלאה בפסוק ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב עיי"ש.

אך שם נקרא הדר ולא הדר, הדר רומז על תפילין שיש בהם ה' בתים (ד' בשל ראש וא' בשל יד). וד' פרשיות בש"ר וד' פרשיות בש"י. היינו הד"ר. אך התפילין לא היו להדר לו (שלכן לא נקרא הדר). מפני שאכל ושתה וישן עמה טרם שטבלה, אם ששימש רק אחר שטבלה, שלכן גם בדברי הימים נק' הנוקבא מהיטבאל מלשון טבילה. וא"כ התלמיד הוא ע"ד הדר שכתוב בו מיתה. ואשתו הוא ע"ד מהיטבאל, בדברי הימים. וד"ל.
לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למסכת גיטין, סוף עמוד עא ואילך

שמות טז. כה - ויאמר משה אנלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה

נ

בסעודת שבת (ובפרט בשלישית) צ"ל דברי תורה, ומשארז"ל בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת - היינו נגלה דתורה, משא"כ פנימיות התורה, אדרבה זמנה בשבת בכל שולחן בסעודה צ"ל דברי תורה אפילו בחול, כדמוכח במס' אבות פ"ג מ"ג, הנה בסעודה דשבת בודאי צ"ל דברי תורה כי יומא דשבת קשורא הוא דאורייתא כמ"ש בזוה"ק פ' אמור דצ"ה ע"א ע"ש.
והכל מודים שבשבת ניתנה התורה.³
ולכאורה צע"ק מהאמור' בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת. ועיין בלקו"ת בד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו כו' ע"ש.

9) פי' הד"ד נוט' ה' בתים, ד' פרשיות דשל יד, ד' פרשיות של ראש. (ועיין גם בלקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' ויחי סוף עמוד רמ וז"ל ותפילין שיש בה ה' בתים, ד' בתים בתפילין של ראש ובית א' בתפילין של יד, וח' פרשיות, ד' בתפילין של ראש וד' בתפילין של יד שביחד הם י"ג, מספר הד"ד ע"ש.)

נ

1) רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד, ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מזבחי מתים וכו'.
2) עי' לקמן הערה 11.
3) שבת פו:
4) ירושלמי שבת טו, ג. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע' תשסט.
5) וז"ל שם: ...יש להקדים ענין מועדים לשמחה שעיקר המועדים הוא בחי' השמחה וכדכתיב ושמחת בחגך שאז זמן גילוי מוחין דאימאג דהיינו מ"ש בהללד מושיבי עקרת הביתה אם הבנים שמחה.
והנה בשבת הוא גילוי מוחין דאבא והם יותר עליונים ואין שם בחינת גילוי שמחה כביו"טז ח.

אך הענין כי הנה ביאור מהות מוחין דאימא יובן במה שנודע שיש ב' בחי' בגילוי אור א"ס ב"הט.

הא' בחי' ההשתלשלות וסדר המדרגות שהם בחי' ההמשכות מעילה לעילה כו' הארה והארה והארה כו'. כמשל שכל במדות ומדות במחשבה כו' שכל בחי' ההשתלשלות דרך כלל נק' יש מיש.

והב' למעלה מן ההשתלשלות יש מאיני ממש מאין המוחלט כו'. והנה בהשתלשלות עלה ועלול כשהעלול מתקרב לעילתו ממטה למעלה הנה הוא משיג את עילתו, ולכן הוא שש ושמח בו ותהי השמחה גדולה כמשל בן המלך שיצא מן השבי"א ובא וראה את פני אביו.

כך תהי' שמחת העלול בהגלות נגלות עליו אור העלה שלמעלה תחת אשר ירד בהשתלשלות ונעשה מרחק רב בינו ובין עילתו ורחק מאור פניו בסתר המדרגות והכל הוא מפני שעתה בגילוי זה יש לו השגה איך שיצא מאפילה לאור גדוליכ ומאבל ליום טוב ומשעבוד לגאולה כו'.

והו ענין יום טוב גילוי השמחה שמבחי' עקרת הבית נעשה אם הבנים שמחה, פי' כי עקרת מלשון עקרה ומלשון כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים בגמרא פרק בתרא דפסחים, והיא בחי' מלכות שמלובשת כל יומין דחול בבי"ע בק"ג כן פי' בספר שו"סיד לתלמיד הרמב"ן ז"ל.

וביום טוב היא עולה למעלה באצי' בבחי' אם הבנים בינה והשגה באור אין סוף הנגלה אז שאור אין סוף משתלשל ויורד אז באופן שהי' דרך ומבוא לתפיסא והשגה כמה שיכולים להשיג מאור אין סוף ברוך הוא הנגלה ואיך שהגילוי רב מאד עד כי נהפך להם מיגון לשמחה ושהיו בחשך ראו אור גדולטו הוא גילוי אור אין סוף ברוך הוא המתגלה בבחי' יש והשגה להיות איזו תפיסא והשגה באור פני מלך המתגלה אז.

וכמו על דרך משל הנשמה שמתענגת בעולם הבא מזיו השכינהטו תחת היותה מתלבשת בגוף הגשמי ונפרדה משם ועלתה למקור חוצבה שמתענגות בגן עדן העליון ונהנית מזיו כו' הנאה ותענוג נפלא ועל זה נאמר להנחיל אוהבי ישיז שמתגלה אור אין סוף בבחי' יש להיות השגה ותפיסה להנשמה להיות נהנית מזיו ואור הנ"ל דהיינו שיש השגה והבנה איך שיצאה מאפילה לאור גדול כו'...

וכל זה הוא מבחי' מוחין דאימא בינה עולם הבא גן עדן עליון גילוי תענוג הנשמה לפי השגתם אבליל מוחין דאבא החכמה מאין תמצאית אין נקרא מה שאינו מושגכ למעלה מעלה מבחי' בינה והשגה דהיינו שמתגלה בחי' אור אין סוף ב"ה מה דלית מחשבה תפיסא כו' ולא ניתן ליהנות בו מאחר שאין שם שום תפיסא והשגה. וענין גילוי זה הוא ביטול ההשגה וביטול הנשמות במציאות באור אין סוף ב"ה דלית מחשבה כו' והגילוי הזה הוא שמתגלה בשבת.

ולכן אמרו בקושי התירו לדבר בדברי תורה בשבתכא כי אורייתא מחכמה נפקתכ פי' נפקת יוצאת לחוץ כמו נפקת לבר שהיא הארה בלבד היוצאת מחכמהכג אבל עצמיות החכמה היא רמה ונשגבה למעלה מעלה מבחי' אורייתא (וכמו שכתוב במקום אחר בדיבור המתחיל עוטה אור כשלמהכד בשם האריז"ל בפי' נובלות חכמה שלמעלה תורה ועיין מה שכתוב בביאור על פסוק יונת) ובגילוי זה לא שייך שמחה ותענוג שאין השמחה והתענוג נראה ונרגש אלא במה שיש תפיסא והשגה איך שיצא מאפילה לאור גדול והיינו מאחר שנרגש בחי' אור גדול שהוא בבחי' מעלה מעלה. ואחר שיבין שירד מטה הנה בעלותו ממטה מטה למעלה מעלה תגדל השמחה במאד מאד.

וכל זה לא שייך אלא במוחין דאימא שהוא גילוי אור אין סוף בבחי' יש והשגה איך שהוא מעלה מעלה כו' אבל מוחין דאבא שהם בבחי' גילוי מה שלמעלה מהשגה שם לא שייך מעלה ומטה כלל...

וזהו ושמרתם את השבת כי קדש היא היא בעצמה היא בחי' קדש העליון בחי' חכמה מוחין דאבא שמתגלה בשבת.

(א) שעיקר המועדים הוא בחי' השמחה: ראה גם המשך וככה – תרל"ז סעי' ד' ואילך, עם הגהות לכאן. המשך שמת תשמח – תרנ"ז בתחלתו.

(ב) ושמחת בחגך: דברים טז, יד.

(ג) גילוי מוחין דאימא: בוככה – תרל"ז סעי' ה' מוסיף ע"ז: שמהגילוי נעשה שמחה, והשמחה גורם גילוי כמ"ש במ"א באריכות בד"ה מי יתנך כאח לי.

ואולי י"ל זהו בנגלה דתורה בקושי התירו כו' כי היא רק נובלות חכ', משא"כ שבת הנקרא קדש הוא עצמיות החכ' אבל פנימיות התורה סודות ורוזין שבה, אדרבה זמנה בשבת, כ"י השתחוו לה' בהדרת קדש ר"ת קבלה, ואומרים זה בשבת, וכתוב ע"ז בהדרת קדש, שקדש הוא חכ' בחי' שבת, ובהדרת קדש שהוא הפנים דקדש דחכ' כי הידור הוא בפנים, והדרת פני זקן, פני זקנים לא נהדרו, ולא נובלות חכ' שהוא אחוריים דחכ', ועיי' באגה"ק בד"ה עוטה אור כשלמה.

(ד) דהיינו מ"ש בהלל: ראה בוככה שם שזהו הדיוק למה אומרים הלל ביום טוב.

(ה) מושיבי עקרת הבית: תהלים קיג, ט.

(ו) בשבת הוא גילוי מוחין דאבא: ראה פע"ח ש"כ פ"א. ביאה"ז לאדה"א צב, ד.

(ז) ואין שם בחינת גילוי שמחה כביו"ט: "וי"ל דהפירוש הוא לא שאין שמחה ח"ו בשבת (ואדרבה אין עצה בה (משלי י, כב. ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"ז. הובא בתור"ה מאן דאמר – מו"ק כג, ב), רק שהשמחה הוא כשרגא בטיהרא, כי השמחה נכללת ובטילה בהעונג (ראה לקו"ש-ד ע' 1091 הערה 31) כי ענג ושמחה קשורים הם, עד שנעשים חד [ובספירות – חכמה (עונג) ובינה (שמחה) הם תריין רעין דלא מתפרשין, "רעים אהובים" (ראה המשך שמח תשמח הנ"ל בתחלתו ובסופו)], ואדרבה – "השמחה אינו אלא גילוי העונג" (שמח תשמח שם ס"ע רסד) – משיחות ש"פ תבוא – תשמ"ח הערה 14.

(ח) שמחה כביום טוב: ראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות יום טוב סימן תקכ"ט סעיף ו.

(ט) שיש ב' בחי' בגילוי אור אין סוף ברוך הוא: ראה ספר המאמרים תקס"ה א עמוד תלו ואילך.

(י) נקרא יש מיש: בהמשך וככה – תרל"ז סעיף ה' יש הגה"ה.

(יא) כמשל בן המלך שיצא מן השבי: ראה תניא פרק לא.

(יב) מאפילה לאור גדול: נוסח ברכת אשר גאלנו (בהגדה).

(יג) בגמרא פרק בתרא דפסחים: קיח, ב.

(יד) בספר שו"ת: (=שושן סודות) סח, א. וראה גם באוה"ת דברים ע' כז.

(טו) בחשך ראו אור גדול: ישעי' ט, א.

(טז) בעולם הבא מזיו השכינה: בהמשך וככה – תרל"ז (סי' ה' ע' ז) יש הגה"ה.

(יז) להנחיל אוהבי יש: משלי ח, כא.

(יח) אבל מוחין דאבא .. למעלה מעלה מבחי' בינה: ראה קונטרס דרושי חתונה תרנ"ב ע' ו.

וש"נ.

(יט) החכמה מאין תמצא: איוב כח, יב.

(כ) אין נקרא מה שאינו מושג: ראה גם לקו"ת פרשת פקודי ג, ג.

(כא) בקושי התירו לדבר בדברי תורה בשבת: ירושלמי שבת טו, ג. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לע' תשסט.

הובא בס' היראה לרבינו ז"ל, והמדפיסים הגיהו שם. [כ].

(כב) אורייתא מתכמה נפקת: זח"ב קכא, א. שם פה, א.

(כג) היוצאת מהחכמה: ועי' בבי' ב' ע"פ השמים [כסאי ברד"ה – אינו ברור בהכח"ן ובלקו"ת ממהר"ש נ"ע שם [יא, ב]. ושם בפ' לך הרחב הביאור סי' ג' צד 166 [אוה"ת לך תתרעד, א]. [כ].

(כד) בד"ה עוטה אור כשלמה: אגה"ק סי"ט.

(6) תהלים כט, ב.

(7) ויקרא יט, לב.

(8) איכה ה, יב.

ומה גם בסעודה שלישית שהיא לנגד⁹ והאכלתיך נחלת יעקב אביך, שיעקב ביחוד הוא תורה כמ"ש¹⁰ ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. ומצינו ברשב"י¹¹ שבזמנא דאסתלק סעודתא דשבתא מסדר פתורי' ואשתדל במעשה מרכבה ואמר הא סעודתא דמלכה דייתי למיכל גבאי בפ' אמור שם. והי' זה במקום סעודה שלישית דשבת כשלא הי' אפשר לאוכלא כשחל ערב פסח בשבת, וכמ"ש במק"מ שם. הרי שתורה יכולה להיות במקום ותחת סעודה שלישית ביחוד, א"כ היא שייכית ביחוד לסעודה שלישית דשבת. לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' תענית, עמוד ג

שמות יז. יד-טו-טז - ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושנים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים. ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי. ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר

נח

ג' פעמים מחיות עמלק - דעמלק מנגד לו"ה משהם א' מכסא, "כ"ס י"ה" בגי' המ"ן - ג' נפילות בהמ"ן וכו'

מחיית עמלק, שהם מח"ה אמח"ה תמח"ה¹, מספר ב' פעמים פ"ר² זהו פרים³ לשון רבים.

(9) ישעי' נה, יג.

(10) תהלים עח, ה.

(11) זו"ל מספר הזוהר פ' אמור דף צ"ה ע"א: ואמר רבי שמעון אבל מיומי אשתדלנא דלא בטילנא סעודתא דשבת (אבל מימי השתדלתי ולא ביטלתי סעודה השלישית של שבת), אפילו אינון יומי דאשתכח ביה (אפילו באותם ימי השבתות שנמצא בהם פטור, כמו ערב פסח שחל להיות בשבת), כי בהאי יומא חקל דתפוחין קדישין אתברך (כי ביום השבת מתברך שדה תפוחין קדישין), ומתברכין עלאין ותתאין (ומתברכין עליונים ותחתונים), והאי יומא קשירא הוא דאורייתא (וביום הזה הוא קשר של תורה), ועל זה אמר רבי אבא, הכי הוה עביד רבי שמעון (כך היה עושה רבי שמעון), בזמנא דאסתלק סעודתא דשבתא (בזמן שנתבטלה סעודה השלישית של שבת), אז מסדר פתוריה (היה ר"ש מסדר את שלחנו), ואשתדל במעשה מרכבה (והיה עוסק במעשה מרכבה), והוה אמר הא סעודתא דמלכא (והיה אומר זהו סעודת המלך), דייתי למיכל גבאי (שיבוא לאכול אצלי, דהיינו על ידי עסק התורה).

נח

(1) "מחה אמחה" בפסוק כאן, "תמחה" בדברים כה, יט.

(2) מח"ה בגי' 53 + אמחה בגי' 54 + תמחה בגי' 453 = 560, וכן ב' פעמים פ"ר בגי' 560. [עי' לקוטי תורה מאריז"ל פ' שופטים, טעמי המצות בענין ח"י נשים של מלך].

(3) הכוונה חג פורים. [ועיי' בפנים בלקוטי לוי יצחק שמבאר הענין "פורים" מלא ואו].

והוא ב"ן תמנ"ע⁴ פלגש דאליפז, שהיא ב' פעמים פ"ר, גבורות⁵ קשות דקליפה.

לנגדמ⁶ הוא הג' נפילות האמורים בהמן, החלות לנפל כו' נפול תפול לפניו⁷...

וצורך הג' מחיות, הג' נפילות, הוא כי עמלק הוא המנגד ורוצה למחות ו"ה, משמו של הקב"ה וא' מכסא⁸. לכן תמחה, בשביל שרוצה למחות א' דכסא, מחה אמחה בשביל שרוצה למחות ו"ה מהשם. וכן המ"ן שמזרעו רוצה כזאת שישאר רק כס י"ה בלי א' ו"ה, כמספרו המ"ן⁹.

לכן לנפל כמו תמחה, נפול תפול כמו מחה אמחה.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על פסוקי תנ"ך, מגילת אסתר עמוד צט

נט

ביאור המדרש "משה ניסן של ישראל וכו', ומי הוא ניסו של משה הקב"ה", שם הוי' דלתתא דדלעילא, ומבאר החילוק בין הנס דקרי"ס ומלחמת עמלק

משה (עשה) ניסן של ישראל דכתיב (דברים לד) לכל האותות והמופתים אשר עשה משה ומי הוא ניסו של משה הקב"ה, שנאמר (שמות יז) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי.

בראשית רבה פ' נט, ה

במד"ר פ' חיי שרה שמשה ניסן של ישראל ומי הי' ניסו של משה הקב"ה שנא' ה' נסי, והוא במלחמת עמלק, שבכדי לנצח את עמלק

(4) בראשית לו, יב. "ותמנע היתה פילגש דאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק". – תמנ"ע בגי' 560, וכן ב' פעמים פ"ר כנ"ל.

(5) כידוע פ"ר בגי' מנצפ"ך דמורה על גבורות. [עיי' מאורי אור מערכת מ"ם אות כ"ד וז"ל מנצפ"ך הם ה' גבורות, ולכן באים בסוף התיבה לתת גבול ומדה, כי כן טבע הגבורות. ועי' גם קהלת יעקב ערך מנצפ"ך].

(6) היינו לנגד ג' פעמים מחיי. [ועיי' לקוטי לוי יצחק, מגילת אסתר עמוד פ"ט, דג' פעמים נפילה הוא תמורת הג' דברים להשמיד להרוג ולאבד – מדה כנגד מדה].

(7) מגילת אסתר פרק ו' פסוק יג, ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו. [ועיי' בפנים בלקוטי לוי יצחק שמבאר למה "לנפל" חסר ואו, ו"נפל תפול" מלא ואו].

(8) שמות יז, טז ויאמרו כי יד על כס י"ה, ופרש"י ומהו כס ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקב"ה, שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כלו.

(9) המ"ן בגי' 95, כמנין כ"ס י"ה.

ולמחותו, הוא ממקום גבוה ביותר ממה שאצלינו נק' נס, רק לגבי משה עצמו נקרא זה ג"כ נס, וכמ"ש במ"א מזה בס"ד.

ושרשי הדברים בזה הוא, דרך הטבע הוא משם אלקים גימט' הטבע, ונסים הם משם הוי', ויש ב' שמות הוי' דלתתא ודלעילא (ז"א וא"א).

הנה לגבי כל אדם ואפילו צדיקים סתם, הנקראים עובדי אלקים וכדומה, אם יש גלוי משם הוי' דלתתא הוא נס לגבם, משא"כ צדיקים גדולים ביותר כמו משה ורשב"י וכדומה, שבהם בלא"ה מאיר שם הוי', כמו משה שנתנבא בזה שלמעלה מבחי' כה, ומשה נק' איש האלקים³, איש הוא ענין בעל כידוע, וקרן עור פניו⁴, וכן ברשב"י קרן עור פניו כמ"ש באד"ר ע"ש, אצלם ההנהגה משם הוי' דלתתא הוא בחי' דרך הטבע, ע"ד והי' הוי' לי לאלקים⁵, ששם הוי' דלתתא נחשב כשם אלקים אצלם, ואולם נס הוא משם הוי' דלעילא.

ובכדי למחות את עמלק הי' צ"ל המשכה משם הוי' דלעילא, כי הרי בשם הוי' דלתתא הרי מגיע בזה הפגם דעמלק כי הרי אין השם שלם כו', א"כ ע"כ שהמשכה הי' צ"ל משם הוי' דלעילא והוא מה שאמר משה ה' נסי, שזה גם לגבי משה נחשב נס.

ועמלק הוא המנגד ופוגם גם בשם אלקים גימט' הטבע, הכסא⁷, כי הרי גם אין הכסא שלם.

אך בכדי לנצחו בזה בלבד הי' די בהמשכה משם הוי' דלתתא שלמעלה משם אלקים, והוא מה שלחם עמו יהושע⁸, שהוא שייך למל' שם אלקים, כי פניו כפני לבנה⁹, ע"י ציווי משה לו, שמשה המשיך לו משם הוי' דלתתא.

נט

- (1) פי' המילות לאדמו"ר האמצעי פקל"ט, סה"מ מלוקט ח"ה ד"ה פתח אליהו אות ג.
- (2) ספרי במדבר ל, ב (מובא בפרש"י ריש פ' מטות).
- (3) ברכה לג, א.
- (4) תשא לד, כט.
- (5) ויצא כ, כא.
- (6) עי' לעיל סי' נח הערה 8.
- (7) הטב"ע ה (5) + ט (9) + ב (2) + ע (70) = 86. הכס"א ה (5) + כ (20) + ס (60) + א (1) = 86. כמספר אלקי"ם.
- (8) פסוק י.
- (9) ב"ב עה, א: ונתת מהודך עליו ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה.

אך בכדי לנצח את עמלק במה שהוא מנגד ופוגם בשם הוי' דלתתא, שחסר ו"ה ח"ו, צ"ל ההמשכה משם הוי' דלעילא, שאז נעשה המחי' שלו גם בזה.

והוא ע"י שהרים משה ידו¹⁰, שמשה מצד בחי' עצמו האיר בו שם הוי' דלתתא, והרים ידו למעלה לשם הוי' דלעילא, וכשנמשך משם הוי' דלעילא גם לגבי משה נקרא זה נס.

ואין הכוונה שבמלחמת יהושע נמשך רק משם הוי' דלתתא. אך הענין כך הוא, כי אם הי' הניגוד דעמלק רק לנגד הכסא בלבד, הי' די בהמשכה משם הוי' דלתתא, אך מאחר שניגודו הי' גם לשם הוי' דלתתא, א"כ בכדי לנצחו בזה צ"ל המשכה משם הוי' דלעילא, ומאחר שנמשך משם הוי' דלעילא שלגבי' שוין שם הוי' דלתתא ושם אלקים (כי כתר מקיף הכל בהשוואה) ממילא נעשה המחי' דעמלק בב' הבחי' דניגודו, הן במה שמחסר ו"ה דהוי' דלתתא, והן במה שמחסר א' דהכסא דאלקים, והיינו הב' פעמים מחי' הכתוב שם מחה אמחה.

ולכן אמר הקב"ה למשה כתוב זאת כו' ושים באזני יהושע כו', שיצרף כאן שניהם הן את משה והן את יהושע.

ומ"מ הציווי נאמר למשה ולא ליהושע, יען כי ההמשכה משם הוי' דלעילא נמשך לשם הוי' דלתתא, שהוא כמו בחי' אלקים לגבי', וממנו נמשך לשם אלקים דמל'. ולכן משה דוקא קרא ה' נסי, ולא יהושע.

וכן עפ"י פשוט מה שמשה נצח את עמלק לא הי' זה עפ"י דרך הטבע, מלחמה בחרב, רק בהרמת יד למעלה, שזהו ענין נס, משא"כ במה שנצחו יהושע הי' זה בהתלבשות בדרך הטבע, במלחמה ובחרב.

ועפ"י האמור תבין למה דוקא בהנס הזה בנה משה מזבח וקרא שמו ה' נסי, ולא בהנס דקרי"ס, והוא מפני שהנס דקרי"ס אם כי שם הי' ג"כ המשכה משם הוי' דלעילא, כמ"ש ב"פ הוי' וירא העם את ה' ויאמינו בה"י, אך הוא ע"י התלבשות בשם הוי' דלתתא.

והוא האמור במד"ג¹² פ' בשלח שקרי"ס הי' ע"י יד משה אך ידו של הקב"ה אחזה בו ע"ש, והיינו התלבשות שם הוי' דלעילא בשם הוי' דלתתא

(10) שם פסוק יא.

(11) שמות יד, לא.

(12) פרשה כא, ו: "וכיון שהלך לקרוע את הים לא קבל עליו להקרע, אמר לו הים מפניך אני נקרע, אני גדול ממך, שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בששי. כיון ששמע משה כך, הלך ואמר להקב"ה, אין הים רוצה להקרע. מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנא' (ישעי' סג, יב) מוליך לימין משה וגו'. מיד ראה להקב"ה וברח".

(וע"ד הוי' יחתו מריבו בתנועת גרשיים בלקו"ת ע"פ זה). וזהו שקרי"ס הי' ע"י ונטה ידך¹³ דמשה, שהוא היפך מהרמת יד.

משא"כ לנצח את עמלק (שהוא לא נתפעל מהנס דקרי"ס אם ששארי האומות נתפעלו מזה, כמ"ש¹⁴ שמעו עמים ירגזון כו') הי' המשכה משם הוי' דלעילא עצמו שלא ע"י התלבשות (וע"ד עליו בשמים ירעם בלקו"ת שם), ולכן הנס הזה גדול ביותר, שגם לגבי בחי' משה נק' נס ה' נסי, וד"ל.
לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רסד

שמות יח, כג - אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלקים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום

ס

ביאור הג' (סנהדרין ז.) בי דינא שקלו גלימא, ליזמר וליזיל באורחא... קרא כתיב וכו' ההוא דהוה קאמר ואזיל, דמבי דינא שקלו גלימיה, ליזמר [זמר] וליזיל באורחא, א"ל שמואל לר"י קרא כתיב, וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום.

סנהדרין דף ז.

דמבי דינא שקלוה גלימי', מי שנטלו בית דין טליתו לפורעה לאחר. ליזמיר וליזיל, הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום אלא גזילה הוציאו מידו.

כל העם הזה, ביתרו כתיב ומשמע לא שנא זכאי ולא שנא חייב כולן במשמע.

רש"י

כללות הענין מה שאמרו קרא כתיב, הוא להורות ולהראות דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, וכל מה שאומרים בעולם הכל רמוז בתורה, יען כי

(13) שמות יד, כא.

(14) שם טו, יד.

ס

(1) בכת"י תיבת זמר ליתא.

חיות כל העולם כולו הוא מתורה כמא² בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית, ובעשרה מאמרות שבתורה נברא העולם³, ולכן ליכא מידי דלא רמוז באורייתא...

א"ל שמואל לר"י קרא כתיב וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום. לכאורה היכן נרמז כאן שמירי ששקלו גלימי, ושיזמר, ושילך באורחא. י"ל בשלום"ם הוא אותיות מלכו"ש, ויבא, ביאה הוא בדרך ואורח כמ"ש אורח ברגליו לא יבא, וכמובן.

ונלמד יבא האמור בכאן מן יבא האמור⁴ בנושא אלומותיו שכתוב שם יבא ברנה.

הרי נרמז כאן, גלימא, וזמר, וליזיל.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' סנהדרין, עמוד קסט-קעו

שמות יט. ה - ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ

סא

"והייתם לי סגולה" סגול דוקא, אוריין תלתאי לעם תלתאי, ג' בחי' בתורה וכו'

ג' בחי' בתורה שבי, לקיחה, מתנה, במדרש רבה פרשת יתרו'...

(2) ב"ר פ"א, א.

(3) אבות פ"ה מ"א.

(4) ישעי' מא, ג.

(5) תהלים קכו, ו.

סא

(1) פרשה כח, א: (תהלים סח) עלית למרום שבית שבי... בנוהג שבעולם הנכנס למדינה נוטל דבר שאין עין בני המדינה עליו, ומשה עלה למרום ונטל את התורה שהיו הכל נושאים עיניהם עלי' הוי עלית למרום שבית שבי, יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם, תלמוד לומר (שם) לקחת מתנות באדם בלקיחה נתנה לו, יכול יהא חייב ליתן לו דמים תלמוד לומר מתנות במתנה נתנה לו. ע"כ.

ובפירוש מהרז"ו: נושאים עיניהם עליה, שהמלאכים היו רוצים שתנתן להם כמו שכתוב שבת (פח:). נטלה חנם, פירוש בלא יגיעה תלמוד לומר לקחת בלשון קנין ביגיעה גדולה מ' יום לא אכל לא שתה ולא ישן. יהא חייב ליתן דמים, שלא ישיג מהתורה אלא כפי יגיעתו על כל דבר ודבר ואיך ילמדנה ביגיעתו אשר היא ארכה מארץ מדה, על זה כתוב מתנות שאחר שיגע בה בכל כחו נותנים לו התורה מתנה ודורש מדה כ"א וכאן לג' לשבי ולקיחה ולמתנה ודורש כח היפה שבכולם ועי' לקמן [שמו"ר] פל"ג ס"ב וש"נ.

הג' בחי' מיץ שבתורה, מיץ חלב כו' מיץ אף כו' מיץ אפים כו', בברכות בפ' הרואה במימרא דדבי ר' ינאי כו'.²

שלנגד זה מברכין בכל יום ג' ברכות על התורה, על דברי תורה, והערב כו', אשר בחר כו', ואומרים אחר כך ג' פסוקי ברכת כהנים שהם גם כן לנגד ג' בחי' אלו, כמו שכתוב במקום אחר באריכות מזה בס"ד, והיינו אוריין תליתאי דוקא.

ולנגד ההמשכה דג' בחי' שבתורה מהקדוש ברוך הוא, אוריין תליתאי, יש בהמקבל דישראל גם כן ג' בחי' עם תליתאי, והייתם לי סגלה סגול' דוקא, ג' נקודות.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רעח

שמות כא. ה - **ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי**

סב

ביאור בגמ' (קידושין כא:): בדין עבד עברי כהן אם מותר בשפחה כנענית וכו'

איבעיא להו עבד עברי כהן, מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית, חידוש הוא לא שנא כהנים ולא שנא ישראל, או דילמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות. רב אמר מותר ושמואל אמר אסור.

א"ל רב נחמן לרב ענן כי הויתו בי מר שמואל באיסקונדרי איטלליתו, מאי טעמא לא תימרו לי' מהא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ואם תאמר אין רבו מוסר לו שפחה כנענית תיפוק לי' דבעינא אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא, תו לא מידי.

קדושין דף כא:

(2) דף סג: אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב (משלי ל, לג) כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוצא ריב, במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שיונק משדי אמו עלי' (רש"י: מיץ חלב יוצא חמאה. המוציא את החלב שמצץ משדי אמו על דברי התורה חמאה היא לו), ומיץ אף יוציא דם, כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק, זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור (רש"י: ומיץ אף, המוצץ כעס רבו וסובלו, יוציא הלכות דם לעומתם) ומיץ אפים יוציא ריב, כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושני' ושותק, זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות. (3) שבת פח. בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תלתאי. (רש"י: אוריין תלתאי, תורה נביאים כתובים. לעם תליתאי, כהנים לויים וישראלים).

חידוש הוא, שהתיר שפחה כנענית לישראל.
 באיסקונדרי איטלליתו, לא הטיתם לב לדקדק בשמועתכם אלא
 כמשחקין בפספסין מרייל"ש.
 ואם תאמר אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, למה לי טעמא מפני שנעשה
 בעלי מום בלאו הכי נמי לא שייך רציעה דבענין אהבתי את אשתי.
 תו לא מידי, אין להשיב על זאת.

רש"י

...רב נחמן דוקא הקשה על דעת שמואל, ולא הקשה על שמואל
 עצמו, רק הקשה לרב ענן, הוא, כי הלכה כרב נחמן בדיניי ולכן יש לו
 שייכות לשמואל (שהלכה כשמואל בדיני) שהקשה עליו, וקראו אותו מר
 שמואל...

ואל תתפלא איך לא קשה על שמואל עצמו מהא וחכ"א כו', כי אולי
 יסבור שמואל כדעת יודן בריבי בגמרא קדושין שם, שאין רוצעין אלא
 במילתא, ויסבור ג"כ שאין עבד עברי כהן נרצע לא מפני שנעשה בעל מום,
 אלא דבעינא אהבתי את אדוני כו' וליכא, כי הוא אסור בשפחה כנענית...
 ויודין בריבי חושש שלא יעשה בעל מום לעולם, (כי הרי ביובל יצא
 לחירות, שלא יהי עוד עבד, ואיך ישאר אז ג"כ בעל מום) לכן ס"ל
 שהרציעה הוא במילתא ואינו נעשה בעל מום...

וא"ל רב נחמן באסקונדרי איטלליתו. הנה תיבת באסקונדר"י גי'
 עב"ד עבר"י כה"ן במכוון, (וכן אם הגירסא באיסקומדר"י הוא ג"כ המספר
 הזה).

10

(4) כתובות יג.

(5) בכורות מט:

(6) אמר רבי אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילתא וחכ"א אין עבד
 כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ואם תאמר במילתא הם רוצעים היאך עבד עברי כהן יעשה בעל
 מום הא אין נרצע אלא בגובה של און (גמרא).

(רש"י). יודן בריבי, יודן שמו וגדול בדורו היה וכל היכא דקרי ליה בריבי לשון חכמה וחריונות
 הוא. אלא במילתא, אליה של און בבשר ולא בתנוך.

וחכ"א כו', חולקין עליו וזו ראייה שלהם קים לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום
 ולא יכול עוד לשוב לחיזוק הראשון, לקמיה ילפינן ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו, והיאך
 הוא נעשה בעל מום והתנן (בכורות דף לו.) גבי מומין נפגמה אונן מן הסחוס אבל לא מן העור.

הא אין רוצעין כו', הרי יש לך ללמוד מכאן שאין רוצעין אלא בגובה של און...
 (7) באסקונדר"י = 433, וכן עב"ד (76) + עבר"י (282) + כה"ן (75) = 433.

והיינו שתמורת זה שהייתם צריכים להטות לב לדקדק בשמועתכם ששמעתם משמואל בעב"ד עבר"י כה"ן ולהקשות מוחכ"א כו', הייתם משחקים באסקונדרי.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' קידושין, עמוד קכד, קכח

שמות כא. יט - אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא

סג

רמז בפי' למארז"ל (שבת יב.) שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא

אמרז"לי שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא.

יש רמז לזה בפסוק ששבת מביאה רפואה. והוא מ"ש רק שבתו יתן ורפא ירפא. יתפרש שבתו מלשון שבת, היינו כששבתו יתן, בחי' שבת, אז ורפא ירפא, שמשבת נמשך רפואה.

והכפל דרפואה, כי יש ב' בחי' שבת, שבת דמעלי שבתא ושבתא דיומא. ועיין בלקו"ת בד"ה את שבתותי תשמרו ובהביאור ע"ש.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד ס

שמות כב. ג - אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם

סד

ביאור הג' (סנהדרין ז.) אתרתי תלת גנבא לא מיקטל... קרא כתיב על שלשה פשעי ישראל וגו'

ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבא לא מיקטל, א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב (עמוס ב, ו) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנה.

סנהדרין דף ז'.

סג

(1) שבת יב.

אתרי תלת גנבא לא מיקטיל, כלומר אם עובר אדם עבירה פעמים
ושלש ולא באה עליו פורענות אל יתמה דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל,
וסופו ללקות באחרונה.

רש"י

וכללות הענין מה שאמרו קרא כתיב, הוא להורות דליכא מידי דלא
רמיזי באורייתא, וכל מה שאומרים בעולם הכל רמוז בתורה, יען כי חיות
כל העולם כולו הוא מתורה, כמאמרי בראשית בשביל התורה שנקרא
ראשית, ובעשרה² מאמרות שבתורה נברא העולם, ולכן ליכא מידי דלא
רמוז באורייתא.

א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב כו' על שלשה פשעי ישראל ועל
ארבעה לא אשיבנו, ולא הביא הפסוק הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש
עם גבר באיוב סי' ל"ג, שמהפסוק הן כו' מוכח שגם ביחיד כן הוא כדאיתא
ביומא בפ' יוהכ"פ דע"ז ע"ש. והרי ההוא גברא אמר גנבא בלשון יחיד,
ועוד בהפסוק הן כו' מבואר בהדיא פעמים שלוש, שהוא כמו שאמר ההוא
גברא, אתרתי תלת, משא"כ בפסוק כה אמר כו' כתיב רק שלשה.

י"ל כי הפסוק דכה אמר כו' מיירי בגניבה כמש"ש על מחרם בכסף
צדיק והוא מה שהאחים מכרו את יוסף בכ' כסף (ולכן מפטירין זה בפ'
וישב ששם כתוב ממכירת יוסף ומגניבתו) שהוא ענין גניבה כמ"ש כי גנב
גנבתי מארץ העברים כו' משא"כ בהפסוק דהן כו' לא מבואר מענין גניבה,
וזהוהוא גברא אמר גנבא לכן הביא שמואל הפסוק הזה.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' סנהדרין, עמוד קעב-קעג

טו

(1) ב"ר פ"א, א.

(2) אבות פ"ה מ"א.

(3) פסוק כט.

(4) צ"ל פ"ו ע"ב. תניא ר' יוסי בר יהודה אומר אדם עובר עבירה פעם ראשונה מוחלין לו, שני'
מוחלין לו, שלישית מוחלין לו, רביעית אין מוחלין לו, שנאמר (עמוס ב, ו) כה אמר ה' על שלשה
פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו, ואומר (איוב לג, ט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם
גבר, מאי ואומר, וכי תימא הני מילי בציבור אבל ביחיד לא, תא שמע הן כל אלה יפעל אל פעמים
שלש עם גבר. [עיין לקמן סי' קב]

(5) סיפא דקרא על שלשה פשעי ישראל וגו'.

(6) בראשית לו, כח.

(7) שם מ, ט.

**שמות כז. א - ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך
וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קמתו**

סה

מתווך המשנה (במס' מדות פ"ג) עם הזוהר במדת היסוד של המזבח - דמר אמר חדא ומר אמר
חדא ולא פליגי

בגין כך תנינן היסוד הי' מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון
אוכל, במזרח חצי אמה, ובדרום חצי אמה.

זוהר ח"א עמוד רנט ע"א

במס' מדות פרק ג' משנה א' איתא הי' מהלך על פני כל הצפון ועל פני
כל המערב ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת, וכאן נקט חצי אמה
במזרח ובדרום.

אינם סותרים זה לזה.

כי האמה שנקט במסכת מדות הוא שהיסוד שתחת הסובב הבולט ממנו
הי' נמשך אחר כלות הסובב בצד המערבי לחוץ לצד דרום משך אמה אחת,
וכן אחר כלות הסובב בצד צפון לחוץ לצד דרום משך אמה אחת, לכן נקט
שם אמה לדרום ואמה למזרח.

אך בעצם לא שייך לחשוב כל משך האמה בדרום ובמזרח, כי הרי
האמות הללו עומדות בקרן זווית, האמה שבדרום בקרן מערבית דרומית,
והאמה שבמזרח בקרן צפונית מזרחית.

והגע עצמך אם היסוד הי' מהלך על פני כל הרוחות, מאי אולמי'
לחשוב האמה שבקרן מערבית דרומית לדרום יותר מלמערב, והאמה
שבקרן צפונית מזרחית למזרח יותר מלצפון.

ועל כרחך צריך לחלוק אותם לחצאין היינו לחלוק האמה שבקרן
מערבית דרומית לחצאין בקו האלכסוני שלה, מהקרן שלה שאצל קרן
מערבית דרומית עד הקרן שכנגדו באלכסון, וכן האמה שבקרן צפונית
מזרחית צריך לחלקה לחצאין באלכסון, מהקרן שלה שאצל קרן צפונית
מזרחית עד הקרן שכנגדו באלכסון.

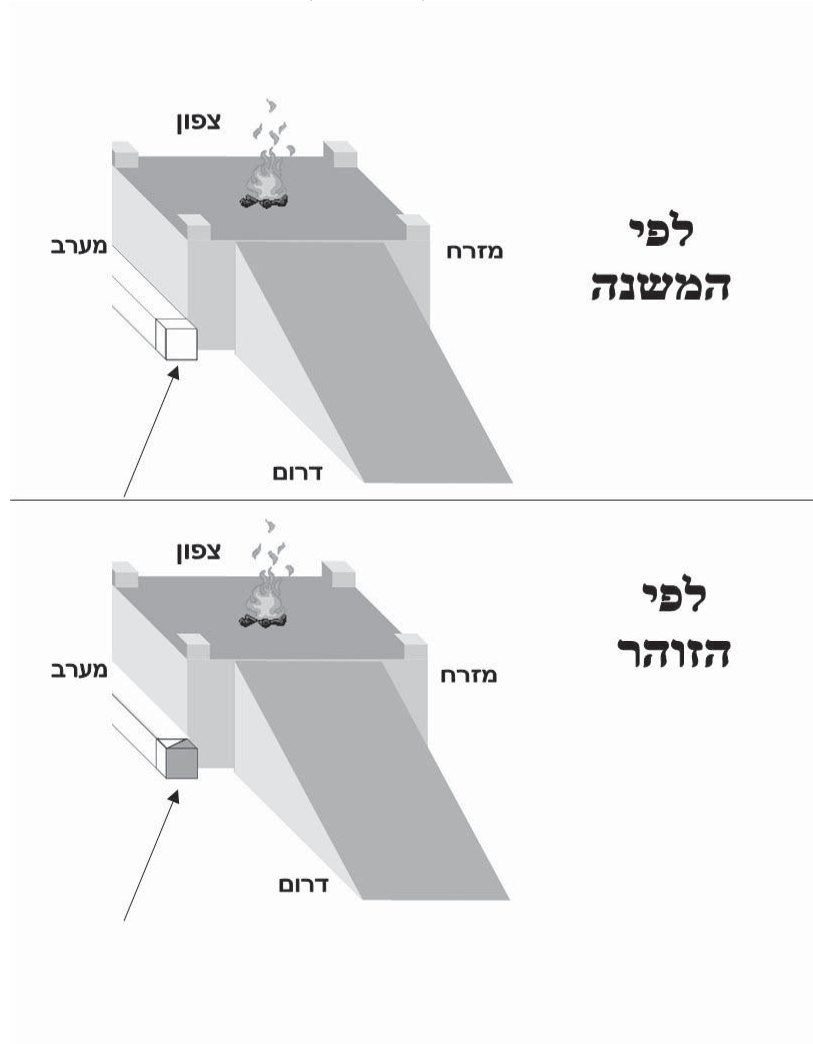
סה

(1) כמצויין בהציוור לקמן. (הציוור הוא מקרן מערבית דרומית, וכמובן כן הוא בקרן צפונית
מזרחית)

אם כן גם כשהיסוד מהלך רק על פני הצפון ועל פני המערב ונמשך אמה לצד דרום ואמה לצד מזרח יותר להלך מהסובב, לא יתכן ולא שייך לחשוב כל האמה שבקרן מערבית דרומית רק לדרום אלא חצי' למערב וחצי' לדרום בחלוקת קו האלכסון, וכך האמה שבקרן צפונית מזרחית גם כן רק חצי' לצפון וחצי' למזרח בחלוקת קו האלכסון, וכמובן.

והיינו האמור כאן חצי אמה במזרח וחצי אמה בדרום.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, עמוד רסז

שמות ל. יח - ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים

טו

ביאור ענין המזבח והכיור בעבודת ה'

בעבודה' ענין המזבח והכיור – שהם היו תחלת הכלים בהכניסה לחצר המשכן – הוא.

בהמזבח הי' אש בוער תמיד, ובהכיור היו מים, היינו רצוא ושוב, גבורות וחסדים, ועיין בלקו"ת בד"ה זאת חקת התורה דרוש הראשון, והסדר הוא מתחלה רצוא ואח"כ שוב. זהו שבסדר עמידתן הוא מתחלה המזבח ואח"כ הכיור.

אך באמת כדי לעבוד במזבח צ"ל מתחילה הקידוש במי הכיור, הוא כמו שאברהם שוב מים, הוא קודם ליצחק רצוא אש, וא"א להתעורר ברצוא אם לא שיש מתחלה שוב, וכמו משכני אחריו נרוצה, ועיין בלקו"ת בד"ה אדם כי יקריב כו'.

והקדיש הי' בידים ורגלים שהם הקצוות החיצונים שמהם יש יניקה ללעו"ז כמו שמלאך המות מהלך בצדי הרחובות דוקא..., ולכן אותם צריכים לרחוץ.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שצג

שמות ל. כג - ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים

טז

רמזים במארו"ל (חולין קלט): מרדכי מן התורה "מר דרור" - מר"א דכ"א ודע שמרדכי הוא התרגום דמר דרורי, אינוי מיר"א דכ"א בשלימות,

טז

(281) פי' בעבודת ה'.

(282) בבא קמא ט:

טז

(1) חולין קלט: מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכ"א. [רש"י מר דרור, וקרי ל' ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.]
(2) פי' אינו הגימטריא בשלימות. דמרדכי בגי' 274, ומירא דכ"א בגי' 286, חסר מספר י"ב כדלקמן.

כי חסר בו י"א³ שבמיר"א וא' שבדכי"א, והוא כי מיר"א דכי"א הוא מספר פו"ר⁴ שהוא מספר אלקים פשוט ואלקים ברבוע⁵, שהוא גבורות קשות (והוא הפור שהפיל המן).

אך יש המתקה בשם אלקים והוא מה שמתחלף באותיות הקודמין לו אכדט"ם⁶ פחות מספר י"ב ממספר אלקים, והוא מספר מרדכי (וכן הדסה⁷ שהיא אסתר הוא מספר זה).

והמן הרשע שכעס עליו שרצה להרגו, הפיל פו"ר שהוא מספר³ מיר"א דכי"א בשלימות, וכשתצרף זה עם מרדכי, היינו כשתצרף פו"ר (מספר מיר"א דכי"א) עם מרדכי⁸ יהי' מספר ב' פעמים מנצפ"ך שהם גבורות קשות, כמו תמנ"ע⁹ בטעמי המצות פ' שופטים, ועי"ז יאבד את מרדכי ח"ו.

דרו"ר הוא מספר ב' פעמים אד"ר¹⁰. כי גזירת המן הי' על חדש אדר, ויש ב"פ אדר, אדר ראשון ואדר שני.

והנותן¹¹ במ"ר דרו"ר על מרדכי שהוא התרגום דמר דרו"ר, הוא מספ"ר שלו"ם במכוון, זהו מ"ש בסוף המגלה על מרדכי ודובר שלום לכל זרעו¹², שלו"ם דוקא.

לקוטי לוי יצחק לקוטים על תנ"ך, מגילת אסתר, עמוד צו

(3) חסר האותיות יא מתיבות מירא ואות א מדכיא.

(4) פו"ר בגי' 286, וכן מריא דכיא כנ"ל.

(5) אלקים פשוט בגי' 86 + אלקים ברבוע, הוא – אלקים (86) + אלקי (46) + אלה (36) + אל (31) + א (1) = 200, ביחד 286.

(6) כמובא בפרי עץ חיים שער חמץ ומצה פ' א' [מובא לעיל סי' מ"ה הערה 1], דהאותיות אלקים בגי' 86, והאותיות הקודמים אכדט"ם בגי' 74, נמצא דהמתקתה פחות מספר י"ב, וכן מרדכי חסר ממספר פו"ר י"ב הנ"ל.

(7) הדסה בגי' 74 כאותיות ההמתקה.

(8) פו"ר (וכן מריא דכיא) בגי' 286 + מרדכי 274 = 560, וכן ב' פעמים מנצפ"ך (2 x 280) = 560. [עיי' לעיל סי' נח הערה 5.]

(9) תמנ"ע בגי' 560, המן בא מתמנ"ע (עייין בראשית לו, יב), ועיין בזה לעיל סי' נח.

(10) דרו"ר בגי' 410, וכן ב' פעמים אד"ר (2 x 205) = 410.

(11) מ"ר דרו"ר בגי' 650, ומספר מרדכי 274, ומספר שלום 376, נמצא 274 (מרדכי) + 376 (שלום) = 650, מ"ר דרו"ר במכוון.

(12) מגילת אסתר פרק י' פסוק ג'.

ויקרא א. יז - ושטע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עלה הוא אשה ריח ניחח לה'

סח

ביאור פרש"י נאמר בעוף ובבהמה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את לבו לשמים (וטעם שלא הביא מנחה כדרז"ל מנחות קי.)

נאמר בעוף ריח ניחוח, ונאמר בבהמה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את לבו לשמים.

רש"י

והנה זהו מהמשנה דסוף מס' מנחות! ובגמרא בברייתא שם, והרי שם איתמר גם ונא' במנחה אשה ריח ניחוח, ולמה לא הביא בפירושו על התורה גם מנחה: כדרז"ל ויפרש כל זה בפסוק אשה ריח ניחוח דמנחה...

ועוד יש לומר שלכן לא הביא מנחה מפני שבענין א' לא יתכן לומר על מנחה שהוא ממעיט כי הרי יש ה' מיני מנחות ה' מיני טיגון במנחות דף ק"ד³ עיין שם שאין זה בבהמה ועוף.

גם במנחה הוא מקריב נפשו כמו שכתוב⁴ ונפש כי תקריב, אם כן זה הרבה יותר שלא בערך מקרבן בהמה ועוף שאינו מקריב נפשו בהם, ואי אפשר לומר אותם בחדא מחתא אחד המרבה ואחד הממעט כו'.

יש לומר עוד שבפירוש רש"י הוא כוונה אחרת, והוא שאחד המרבה קאי על עוף ואחד הממעט קאי על בהמה, ולכן הקדים רש"י עוף לבהמה כמו שהקדים אחד המרבה⁵ לאחד הממעט...

ומה גם בעולה (כי ריח ניחוח כתיב בעולות בהמה ועוף) שעולת העוף נעשית למעלן ועולת בהמה למטן כדאיתא בריש מס' קנים (וכמו שכתוב

סח

(1) דף קי ע"א.

(2) בהבא לקמן עי' תורת מנחם – תפארת לוי יצחק, שמות סי' צז.

(3) ע"ב: אמר רבי יצחק מה נשתנה מנחה שנא' בה חמשת מיני טיגון הללו (ופרש"י: חמשת מיני טיגון, סלת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקין דמנחה מאפה, כל מידי דאית ביי שמן קרי טיגון עכ"ל).

(4) ויקרא ב, א.

(5) ומבאר שם עפ"י קבלה הטעם וז"ל: עוף מספרו ג' פעמים בן, ו' פעמים הוי' שהוא הג' גבורות שנמתקו בהג' חסדים, ובהמה מספרה בן א' שהוא הב' גבורות שלא נמתקו בירידת החסדים וכמ"ש בטעמי מצות להרח"ו ז"ל זיע"א בפ' שמיני ע"ש, א"כ עוף גדול מבהמה.

ברשימה על המשנה הזאת בעזה"ת), והרי למעלן הוא בחי' יותר גבוה מלמטן, אם כן עולת העוף הוא כמו אחד המרבה, ועולת בהמה הוא כמו אחד הממעיט.

(ומנחה הוא עוד הפעם א' הממעיט כי הגשת המנחה הוא מלמטן בקרן מערבית דרומית כדאיתא בזבחים פרק ו' משנה ב' עיין שם, אם כן זהו שלא על הסדר, כי לפי הסדר שבמשנה וגמרא הנ"ל בהמה הוא מרבה ועוף ממעיט ומנחה ממעיט יותר) ולכן לא הביא רש"י מנחה.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' בשלח עמוד סט

ויקרא ז. כו - וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה

טט

ביאור במ"ש בפסקי דינים להצ"צ יור"ד סי' סו בענין דם ריקום דאפרוח וכו'

שו"ע יור"ד סי' ס"ו סעיף ב. דם ביצים אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח (פירוש שהתחילה להתהוות בו צורת האפרוח) חייבים עליו אבל אם אינו ידוע שהוא מרוקם האפרוח אין חייבין עליו אבל חכמים אסרוהו.

ג. נמצא עלי' קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר והוא שנמצא בחלבון, אבל אם נמצא בחלמון כל הביצה אסורה.

הגה. וי"א דאם נמצא על קשר החלבון וגם מבחוץ דהיינו שנתפשט מן הקשר דכל הביצה אסורה (הרא"ש ורשב"א ורש"י ותוס' וע"פ. וכתב רא"ש וטור ור' ירוחם שיש להחמיר כב' השיטות) ויש מחמירין עוד דכל שנמצא על הקשר של חלבון אפילו לא נתפשט כלל אסור (א"ו הארוך ריש כלל מ"ב ומהרא"י ש"ד) ומזה נתפשט המנהג במדינות אלו לאסור כל ביצה שיש בה דם ואין מחלקין בין חלמון לחלבון ובמקום דנוהגין להקל לזרוק הדם ולהתיר הביצה במקום דמותר צריך ליטול כדי קליפה עם הדם כשזורקו (ארוך שם בשם סמ"ג).

שו"ע יורה דעה סימן ס"ו סעיפים ב-ג

(6) ובהמשך להערה 1 מבאר שם וז"ל ולכן לא הביא רש"י מנחה שאינה שייכת להר' בנים שהם רק "עוף בהמה" ומספרם יצח"ק שהוא בחי' הד' בנים כידוע, והוא רק תיקן מנחה, אבל הוא אינו מנחה ע"ש.

ויש מחמירים עוד כו', על קשר של חלבון גזרה שמא ימצא על קשר החלמון שהוא אסור דאורייתא.

ש"ך

מ"ש דעל הקשר יש בו איסור דאורייתא נראה דהיינו חשש איסור דאורייתא ולא איסור ודאי ממש וכדמשמע מדקדוק ל' הגאונים דחיישינן שמא דם ריקום הוא ושדי תיכלא בכול' משמע דאפי' נמצא במקום האוסרו הוא ס' דאורייתא.

ועוד צ"ע האיך סתמו הפוסקים דדם ריקום האפרוח הוא דאורייתא. הא בעינן כזית וליכא גם חצי שיעור שהוא בלבד מן התורה אין כאן ודוחק לומר דכיון דשדי תיכלא בכול' מצטרפת גם הביצה. וביותר יפלא מ"ש הב"י ב' הרא"ש הלכך אם נמצא על הקשר של חלבון ולא נתפשט חוץ לקשר אסור מן התורה שהרי אז הביצה מותרת, וא"כ פשיטא דאין כאן שיעור. והנה הרשב"א לא כ"כ אלא בנמצא על הקשר ונמצא גם חוץ לקשר אז מדאורייתא ואז גם הביצה אסורה ויש כאן שיעור ומ"מ צ"ע.

פסקי דינים צמח צדק יו"ד סי' סו

ע"ד הערותיך בחדושי תורה. (א) בפסקי דינים ליור"ד סי' ס"ו, מה שכתבת שכל הפסקא שם בתחלתה תמוה, איני מבין מהו התמי', הלא ריש הפסקא הוא מה שהקשה על הלשון איסור דאורייתא ואינו אלא רק חשש איסור ולא איסור ודאי ממש וכדמשמע מדקדוק ל' הגאונים כו', וזה נכון הוא ואין כאן תמי'.

אפס מה שכתוב שם "גם חצי שיעור שהוא בלבד מן התורה אין כאן" לכאורה תמוה הרבה הרי גם בכל שהוא די, והיא קושיא אלימתא לפי הנראה.

ולגודל הקושיא הי' נראה לתרץ, לוא יהא בדוחק, שאין הכוונה שצריך דוקא חצי שיעור ולא פחות. אך המכוון כך הוא כי הנה הטעם מה שחצי שיעור אסור מה"ת הוא משום דחזי לאצטרופי', הנה זה תינח אם בהחצי שיעור הזה לוא יצוייר אם יתפשט הוא עד כשיעור הי' אסור אז גם חצי

טט

(1) זהו תשובה על הערות כ"ק אדמו"ר זי"ע לאביו ז"ל – מכתב משנת תרצ"ה.

(2) יומא עד, א.

שיעורו אסור משום דחזי לצטרופי לכשיעור שאז יהי' בו איסור, משא"כ אם יצויר שהדבר הזה עצמו אם יתפשט עד כשיעור לא יהי' אסור מן התורה אז איך שייך לומר שיהא חזי לאצטרופי לחצי שיעור אחר שיהי' אסור מפני זה, אחר שאם הוא בעצמו הי' נגדל ונתפשט כשיעור לא הי' אסור מה יועיל שיצטרף לחצי שיעור אחר, האם חצי שיעור אחר יוסיף בו איסור יותר על מה שאין בו בעצמו.

והנה דם ריקום בביצה אימתי הוא נחשב בתור דם אסור הוא רק כשהוא טיפת בלבד משא"כ אם הביצה מלא דם וניכר בו מקום התחלת האפרוח אז אין איסור בהדם מה"ת כמ"ש בש"ך סי' ס"ו סק"ב ובסי' פ"ו סקכ"ג ע"ש.

הרי אנו רואים בדם ביצה שאדרבה כשנגדל ומתרבה הוא עצמו מסתלק ממנו האיסור לוא יהא מצד שנעשה גבלא ועפרא, אבל עכ"פ כן הוא טבע דם ריקום דאפרוח, א"כ לא אמרינן בו שחצי שיעור אסור מן התורה משום שחזי לאצטרופי לחצי שיעור אחר.

אפס בתיבת "בלבד" יוקשה עדיין, ולע"ע אין אצלי תירוץ אחר וה' יאיר עינינו.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שכה

ויקרא י, א - ויקחו בני אהרן ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם

ע

רמז בטעמי הנגינה מרכא כפולה, להמ"ד ששתויי יין נכנסו

יש דעה ששתויי יין נכנסו!...

ומובן שהי' יין חי שלכן נצטווה אחר כך יין ושכר אל תשת. יין דרך שכרותו דוקא. ואם נתן בו מעט מים אינו חייב מיתה².

ע

(1) ויקרא רבה פרשה יב, א: תני רבי שמעון לא מתו בניו של אהרן אלא על שנכנסו שתויי יין לאהל מועד עיי"ש.

(2) עי' רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"א ה"א: והוא ששתה רביעית יין חי בבת אחת... אבל אם... מזגה במים... פטור. ועיין שם בהלכה ה.

והוא לא כמו יין שהביא יעקב ליצחק, ששם ארמי מיא לגו חמרא. כמו שכתוב בפרשת בלק דף קפ"ט עמוד א'³. שלכן כתיב לו בתרי טעמי. מרכא כפולה⁴. וכאן שתו יין חי.

וזהו ששם כתוב לו בו' במרכא כפולה, וכאן כתוב לא צוה בא' גם כן במרכא כפולה, ונלמד הכא מהתם, שכמו התם יין כמו כן הכא יין. לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' שמיני עמוד רסח

ויקרא י. א-ב - ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'

עא

רמז בתיבת "חנוכה" למיתת נדב ואביהוא ביום חנוכת המשכן

נסתלקו נדב ואביהוא ביום חנוכת המשכן, והי' זה ביום ח'¹, והמשכן נגמרה מלאכתו בכ"ה בכסלו², בחנוכה, והקמתו הי' בא' בניסן³, ולכן קורין בחנוכה בפ' הנשיאים, פרשת חנוכת המשכן⁴.

(3) וז"ל: (בראשית כז, כה) ויבא לו יין וישת, הכא (כאן בפסוק זה), אתכליל עילא ותחא (נכלל מעלה ומטה...), ועל דא ארתיק מלה (ועל כן הרתיק והפריד הכתוב מלת "לו" לבדה), ומשיך לו במשיכו דתרי תנועי (ומשך והאריך אותה בטעם נגינת מרכא כפולה שהיא ב' תנועות, והיינו) "לו" (של ויבא "לו" יין, והיינו) ליה לתתא (לו למטה ליצחק התחתון כפשוטו), ליה לעילא (לו למעלה). (ואמר, כי) חנוך (שהוא) מטטרו"ן (שהוא ראש הישיבה במתיבתא דרקייע) אמר, (מה שכתוב) ויבא לו יין (פירושו) דארמי מיא בההוא יין (שיעקב הטיל מים ושפך מים באותו היין, דהיינו שהמשיך מימי החסדים והטילם אל תוך הגבורות), ואי לאו דארמי ביה מיא (ואם לא היה שופך בו מים, כלומר אם לא היה ממתיק הגבורות על ידי החסדים), לא יכיל למסבל (לא היה אפשר לסבול תוקף הדינים), ושפיר אמר חנוך מטטרו"ן (ויפה אמר חנוך מט"ט), ובגין כך אמשיך לו בתרי טעמי (ולכן המשיך הכתוב את מלת "לו" בשני טעמים דהיינו במרכא כפולה כנ"ל, שהוא כדמות ב' ווי"ן), לרמז דהא בתרין סטרין אחיד (כי הוא אחוז בשני צדדים).

(4) עי' בלקוטי לוי יצחק כאן, שמבאר עפ"י קבלה הג' פעמים מרכא כפולה בתורה, ביצחק (לו) בנדב ואביהוא (לא), ובפסוק ויקרא לה נבח בשמו. ועיין תפארת מנחם – לקוטי לוי יצחק – פ' ויקרא עמוד קז [מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' שמיני סי' ס"ד עמוד 194].

עא

(1) ויהי ביום השמיני וגו'.

(2) עי' ילקוט שמעוני מלכים אות קפד.

(3) שמות מ, יז.

(4) עי' טור שו"ע סי' תרפד.

הנה בתיבת חנוכ"ה נרמז כל זה...

היינו שתיבת חנוכ"ה מתחיל בח'... היינו ח' דחנוכה הוא יום השמיני, נ"ו הוא מספר נד"ב, כ"ה מספר אביהו"א, לרמז שביום הח' שבו הי' חנוכת המשכן – נסתלקו נד"ב אביהו"א.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' שמיני עמוד רסח

ויקרא יא. ט - את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו

עב

רמזים דסנפיר הו"ע לימוד התורה, וקשקשת מעשה המצות

מתני'. כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת...

גמ'. מנלן דקשקשת לבושא הוא דכתיב (שמואל א' יז) ושריון קשקשים הוא לבוש, ולכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר, א"ר אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר.

נדה נא:

קשקשת, מלבושין של דג.

סנפיר, אלו כנפים ששט בהן על פני המים.

רש"י

דע שהסימן טהרה דדג הוא קשקשת, כי כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ועיין בנדה דנ"א...

וסנפיר הכתוב קודם לקשקשת הוא בחי' יגדיל תורה ויאדיר כדאיתא התם...

סנפיר הוא תורה שבהם הוא שט על פני המים, כי ע"י תורה הוא הליכה, כמ"ש אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ההולכים בתורת

עב

(1) ויקרא כו, ג. ע"ש ברש"י.

ה'. וקשקשת מעשה המצות שכללותם צדקה, שכתוב בה' וילבש צדקה כשריון, שהוא שריון קשקשים.

וכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, כי אם לא הי' תורה מנין לו מעשה המצות, ותלמוד מביא לידי מעשה³, א"כ כשיש מעשה ע"כ שהי' תלמוד. משא"כ סנפיר בלא קשקשת יכול להיות, ע"ד האומר⁴ אין לי אלא תורה כו', והלומד ואינו עושה⁵ ח"ו.

ור"י ס"ל שצ"ל ב' קשקשת וסנפיר א', כי צ"ל מעשיו מרובין מחכמתו. גם תורה אחת היא, ומצות הם ב' חלוקות...

ות"ק ס"ל שדי קשקשת א', הוא כי צדקה שהוא שריון קשקשים כוללת הכל...

וזהו ה' חפץ למען צדקו, צדקו דוקא, צדקה הוא כמו קשקשת, יגדיל תורה ויאדיר, הוא כמו סנפיר. ואימתי יגדיל תורה ויאדיר הוא כשיש צדקה, דוקא צדקה כי ע"י מעשה הצדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, ועיין בתו"א והוספות בדרוש הראשון דפ' בראשית ותבין.

ומבואר אצלי באריכות במ"א בס"ד בענין זה.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שצח

ויקרא יא. לד - מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא

עג

ביאור דיוק במשנה (כלים פכ"ה מ"ד) "או שמא הרובע אחוריים נטמא", דטומאת משקין מדרבנן - וספיקו להקל

הרובע וחצי הרובע, נטמא הרובע לא נטמא חצי הרובע נטמא חצי הרובע לא נטמא הרובע. אמר לפני ר' עקיבא הואיל וחצי הרובע אחוריים לרובע, כלי שנטמא תוכו לא נטמא אחוריו, אמר להן של כת קודמין היא או שמא הרובע אחוריים לחצי הרובע כלי שנטמאו אחוריו לא נטמא תוכו.

כלים פכ"ה מ"ד

(2) ישעי' נט, יז.

(3) קידושין מ:

(4) יבמות קט:

(5) ראה ירושלמי ברכות פ"א, ה"ב [ועיין לקו"ת אחרי כו, ד ומ"מ שם].

(6) חולין נט. ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת, רבי יהודה אומר שני קשקשין וסנפיר אחד.

(7) אבות פ"ג משנה יז.

הרובע וחצי רובע, כגון חתיכת עץ עבה וארוכה ובו שתי מדות חקוקות זו אצל זו, אחד מחזיק רובע ואחד מחזיק חצי רובע, ודופן מפסיק בין זו לזו.

כלי שנטמא תוכו, בתמי'. וכי כלי שנטמא תוכו לא נטמאו אחוריו, ואמאי תנן לא נטמא חצי רובע, והלא אחוריו של רובע היא.

[ישלות] קודמין היא, כל אחת מהן לותה הקדימה מחברתה, כלומר שאין להם קדימה זו על זו. וכשם שאתה אומר שחצי רובע אחוריים לרובע, כך תאמר שהרובע אחוריים לחצי רובע. וכשנטמא הרובע, אחוריו של חצי רובע נטמאו ולא תוכו.

וגירסת רבותי, של כת קודמים היא, לפי שכתות של תלמידים היו יושבים לפניו שורות, אמר להם שאלה זו כבר שאלוה ממני הכת של תלמידים היושבת בשורה הקודמת, וכך השבתי להם או שמא וכו'.

פי' הרע"ב

ודקדוק הלשון או שמא הרובע אחוריים לחצי רובע, מהו הלשון שמא, משמע שהוא ספק, ואינו מובן הכי בשביל ספק נטהרנו. ועפ"י הפשוט י"ל, דהדין דתוך ואחוריים בכלים הוא לענין טומאת משקין שהוא מדרבנן כמ"ש ברע"ב ב' בריש הפרק שם, ובדרבנן ספיקו להקל.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' כלים, עמוד שכז

ויקרא יד. לו - וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית

עד

ביאור השלשה ק"ו במשנה נגעים (פי"ב מ"ה), והאומר הוא ר' מאיר דוקא

כיצד ראית הבית כו' וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם כו' ולא יטמא כל אשר בבית כו', א"ר מאיר וכי מה מטמא לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו

עג

(1) עוד גירסא בהמשנה כדלקמן.

(2) וז"ל שם: כלים שנטמאו במשקין טמאים, אם נגעו המשקין מאחוריהן של כלים נטמאו אחוריהן ולא נטמאו תוכן, משום דטומאת משקים לטמא כלים לאו דאורייתא, הקלו חכמים בטומאתן.

ומתכותיו מטבילין והן טהורים, על מה חסה התורה על כלי חרסו ועל פכו ועל תפיו.

אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי קל וחמר על ממונו החביב. אם כך על ממונו, ק"ו על נפש בניו ובנותיו, אם כך על של רשע ק"ו על של צדיק.

נגעים פי"ב מ"ה

כפו, לשון פכים קטנין.

תפיו, מקום שאופה ומבשל בו קדירתו, כגון תנור וכירים של חרס המיטלטלין, ויש ספרים שגורסים טפיו בטי"ת, והוא כלי חרס קטן מאוד שאין המשקה יוצא הימנו אלא טיף טיף, וכל אלו אין להם טהרה במקוה. וא"כ על של רשע, שהנגעים באים על לשון הרע.

פי' הרע"ב

יש כאן ג' ק"ו לענין מה שחסה התורה.

ומהיכן למידין השלשה הק"ו מנגע בית שחסה התורה כו'.

ואופן הלימוד הוא אם כך ק"ו על כו', והאומר זה הוא ר' מאיר.

הנה י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הם לנגד י"ג מדות הרחמים, א"כ מדת ק"ו שהיא המדה הראשונה היא לנגד תיקון הראשון שם אל שבי"ג מדה"ר, כי אל הוא אלף למד, אלף פירושו אולפנא, וכן למד פירושו לימוד, והיינו ענין מדת ק"ו שהוא ענין שכלי דהיינו אולפנא ולימוד, אולפנא הוא החמר, לימוד הוא הקל...

וידוע שיש ג"פ שם אל, אל שדי, אל הוי', אל אד', ועיין באד"ר דקל"ב

ע"א בענין התלת עלמין דנפקין מתקונא קדמאה ובקול ברמה שם, ובפע"ח שער העמידה בכוונת האל הגדול כו'.

א"כ יש שלשה קל וחומר.

והנה מצינו שמשה בתפלתו על מרים שתתרפא מצרעתה אמר שם אל

נא רפא כו', הרי ששם אל שייך לרפואת הנגעים, והשיב לו הקב"ה ואבי'

עד

(1) ע"ש: "אל שדי" בבראיה, "אל הוי'" ביצירה, "אל אדני" בעשי', (וכנגד מוח החכמה, מוח הבינה, מוח הדעת).

(2) במדבר יב, יג.

ירק ירק כו' תסגר שבעת ימים כו'³, מדת ק"ו. מאחר שמשה הזכיר שם אל, הנה לנגדו הוא מדת ק"ו, לכן אמר לו הקב"ה ק"ו.

ועד"ז הוא כאן לענין מה שחסה התורה בנגע הבית שלא יטמא כל אשר בבית, שהוא ע"ד כמו רפואת הנגע, יש מדת ק"ו, ושלשה ק"ו.

והאומרם הוא ר' מאיר שהוא ע"ד כמו משה, כי ר' מאיר הי' חכם וסופר כדאיתא במס' גטין⁴, והוא כמו בחי' משה, שמשה הוא בחי' חכמה, וירא ראשית לו⁵, ומשה הי' ספרא רבא דישראל כתרגום מחקק ספון בפ' הברכה. ומשה מספרו⁶ אל שדי הוא מדת ק"ו, אל עם דיו לבא מן הדין⁷ כו', כי שדי פירושו שאמר די. ולכן השיב לו הקב"ה ואבי' כו' הלא כו' תסגר ז' ימים, שהוא מדת ק"ו עם דיו. ועד"ז הוא ר' מאיר.

ובמשה כתיב⁸ וראית את אחורי, ומפני זה זכה שתנתן תושב"כ על ידו, ועד"ז תושבע"פ שהוא ו' סדרי משנה שעשה רבינו הקדוש הוא מפני שראה את ר"מ מאחוריו לכן הי' מחודד מחבריו כדאיתא בפ"ק דעירובין⁹, ומזה תבין גודל מעלת ר"מ, וכמ"ש במ"א בס"ד מזה.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' נגעים, עמוד שני

ויקרא יז. יג - ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסוה בעפר

עה

טעם דהמקור להדין שלא יהיו מצות בזיות עליו נלמד ממצות כסוי דם בעפר (שבת כב.) - דהכל הי' מן העפר

אמר רב יהודה אמר רב אסי אמר רב אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כי אמריתו קמי' דשמואל, אמר לי, וכי נר קדושה יש בה, מתקיף לה רב יוסף, וכי דם קדושה יש בה, דתניא (ויקרא יז, יג) ושפך וכסה במה

(3) שם יד.

(4) דף סז. [וברש"י שם. חכם וסופר, כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) אמרתי לו לבלר אני.]

(5) דברים לג, כא וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון וגו' [ובתרגום: ואתקבל בקדמתא דילי]

ארי תמן באחסנתה משה ספרא רבה דישראל קבר וכו'.]

(6) משה (בג"י 345), וכן אל (31) + שד"י (314) = 345.

(7) בבא קמא כד:

(8) שמות לג, כג.

(9) דף יג:

ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו, הכי נמי שלא יהיו מצות בזויות עליו... אמר רב יוסף אבוהון דכולהו דם.
שבת כב.

במה ששפך, בידו ששפך ולא ברגלו.
אבוהון דכולהו, שילמדו כולן ממנו.
דם, כיסוי הדם דנפקא לן מקרא ושפך וכסה ומפרש בה טעמא שלא יהיו מצות בזויות עליו.
רש"י

ומה שאבוהון דכולהו דם, הוא מצות כסוי הדם בעפר, שבמה ששפך יכסה כדאיתא שם, והוא מפני שהכל הי' מן העפר והכל שב אל העפר¹, לכן צריך לכסות הדם בעפר מלמטה ומלמעלה, שהוא הב' פעמים עפר² האמור בפסוק.
לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' צו עמוד ריד

ויקרא כא. כ - **או גבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת או מרוח אשך**

עו

ביאור בגמ' (בכורות מד:) רחב"א כל שמראיו חשוכים, גורעין ומוסיפין וכו'
ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכים, והוא שקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין.
בכורות פ"ז מ"ה

גורעין ומוסיפין, גורעין חי"ת ממרוח ואלף מאשך, ומוסיפין ח' במקום אלף על אשך, ואלף במקום חי"ת על מרוח, והרי מרואי חשך.
רש"י

עה

- (1) לשון הזוהר פ' צו דף לד ע"ב.
- (2) בראשית ג, יט, כי עפר אתה ואל עפר תשוב.

מה שנחשב זה מום בכהן שפסול לעבודה אם מראיו חשוכים, הוא כי כהן הוא איש החסד, מדתו של אברהם, שהוא בחי' אור, כי חסד הוא בחי' אור, ואור נברא ביום ראשון שיום ראשון הוא לנגד חסד.

והוא מזרע אהרן, שאהרן הוא הוא בחי' נרא"ה (אותיות אהר"ן) אור, וכהן נמשך בשמן, והוא בחי' להצהיל פנים משמן, שמאיר מראה פניו, ועיין בזה"ק פ' שמיני דל"ט ע"א ובבה"ז שם ובלקו"ת בד"ה צאינה וראינה דרוש השני בפירוש להצהיל פנים משמן ע"ש.

וכשמראיו חשוכים זה מורה על בחי' גבורות כי חשך הוא בחי' גבורות ודינים, מדת לילה, ועיין בזה"ק פ' תולדות דקמ"א סוע"ב בפסוק ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות ע"ש...
לכן הוא מו"ם גי' אלקים בחי' גבורות, ופסול לעבודה.

אמנם מה שנלמד זה בהלימוד דגורעין ומוספין, בתיבת מרוח אשך, והחילוף הוא באותיות ח"א, ונשאר אות ו', ומן הצדדים הוא מ"ר ש"ך,

עו

(1) בראשית א, ג.

(2) וז"ל שם: ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, אמר רבי שמעון (כדי לפרש ענין כהיית עיניו של יצחק הקדים ואמר כתיב) ויקרא אלהי"ם לאור יום ולחשך קרא לילה...

ותא חזי (ובא וראה הטעם, למה) לא זכה יצחק להיות כאברהם דלא סמו עיניו ולא כהו (הלא יצחק הי' עולה תמימה והי' ראוי לפי צדקתו שלא תכהין עיניו), אבל רזא עלאה איהו הכא רזא דמהימנותא כמה דאתמר (אבל סוד עליון יש כאן בסוד האמונה כמו שלמדנו ענין זה ממעשה בראשית), דכתיב ויקרא אלהי"ם לאור יום, דא אברהם דאיהו נהורא דיממא (אור היום הוא אברהם לפי שהוא מדת החסד הנקרא אור היום), ונהורא דיליה אזיל ונהיר ואתתקף בתקונא דיומא (ואור שלו הולך ומאיר ומתחזק יותר בתקון של כל יום ויום, ר"ל שאור החסד של יום הראשון מתפשט ומאיר בכל ששת ימי בראשית), ובגין כך ולכן מה כתיב ואברהם זקן בא בימים (פירושו) באינן נהורין דנהרין (שמדת החסד של אברהם בא והאיר באותם האורות של הו"ק), ואיהו סיב, כדין אזיל ונהיר (פי' אפילו שנעשה זקן עכ"ז הי' הולך ומאיר במדת החסד שלו), כד"א הולך ואור עד נכון היום (פי' מדת החסד שהוא אור היום הולך ומאיר בכל פעם יותר עד נכון היום, כך אברהם כל מה שהי' הולך ומזקין הי' אור החסד שבו מתרבה ומתפשט יותר), ובגין כך (ולכן עליו נאמר) ויקרא אלהי"ם לאור יום (פי' לאור שהוא החסד קרא יום, כי כמו שהיום מתרבה ומתגדל כך מתרבה ומתגדל אור החסד של אברהם).

ומ"ש ולחשך קרא לילה, דא יצחק דאיהי חשך (חשך נקרא בסוד מדת הגבורה), ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה (שהיא הולכת לקבל בתוכה לילה, בסוד שמאלו תחת לראשי), ובג"כ איהו כד סיב (ולכן כל מה שהזקין יצחק יותר נתחזק יותר החשך שהוא הגבורה במדתו לכן החשיכו עיניו, וראי' לדבר) מה כתיב ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות (פי' שנחשכו עיניו לגמרי לפי תוקף מדת הגבורה שבו), הכי הוא ודאי דבעא לאתחשכא (וכן הוא ודאי שלצורך תיקון הגבורה הי' צריך להיות נחשך לגמרי), ולא תרבקא בדרגיה כדקא יאות (כדי להתדבק במדרגתו שבגבורה כראוי).

היינו מר שהוא מלשון מרירות רומז על גבורות, ומספר ב' פעמים ק"כ צירופי אלקים, ועיין במאו"א מע' מר³, וכן ש"ך שהוא מספר ה"פ די"ן⁴ רומז על גבורות. מ"ר עם ש"ך הוא מספר ב"פ מנצפ"ך⁵, שכ"ז הוא בחי' גבורות ודינים..., וזהו שהוא מו"ם מספר אלקים⁶ כי כל זה הוא שמות אלקים גבורות כידוע, א"כ מש"ך דמרו"ח אש"ך אינם בחי' חסדים, אלא אדרבה בחי' גבורות.

וגורעין ומוסיפין שהאלף יהא בתיבה הראשונה, והח' בתיבת אש"ך הוא כמו שבהממ"ן בתיבה הראשונה הוא מ' אחד, ובתיבה השני' הוא ש"ך ח' ממ"ן⁷. כמו"כ במספר היחידות יהי' בתיבה הראשונה א' אחד, ובתיבה השני' ח' שהוא חית פעמים א'⁸.

ומרוח אשך הוא מום.

וי"ל שם מ' אחד וח' ממין, הוא כמו במנחת יעקב לעשו יש ט' ממין והוא מנחה מתחיל במ' בריש התיבה, ואח"כ ח' ממ"ן⁹. בסוף תיבות עזים כו' עד אלים עשרים, וכולם היו בעלי מומין¹⁰.

משא"כ חנינא בן אנטיגנוס שהוא ג"כ מספר ט' ממ"ן¹¹ הוא כמו הט' ממ"ן דתמימם¹² שיש ב' ממ"ן סמוכים זל"ז ואח"כ ז' ממ"ן מן ומנחתם

(3) אות צ"ב וז"ל: מר מצד הדינים ב' שמות אלקי"ם מתפשט כל א' ק"ך צרופים גימטריא מ"ר ואחיות החיצונים ק"ך צירופים שלהם בק"ך דקדושה, וגי' ג' פעמים דמע"ה ע"ה וזהו מר יבכין וכו'.

(4) ה' פעמים דין $(64 \times 5) = 320$, כמנין ש"ך.

(5) מ"ר $(240) +$ ש"ך $(320) = 560$, וכן ב' פעמים מנצפ"ך $(280 \times 2) = 560$. [עי' גם לעיל סי' נח הערה 5, סי' סז הערה 8].

(6) עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק עוד רמזים במספר אלקים.

(7) פי' שאחר שגורעין ומוסיפין, וקרינן – מרואי חשך, נמצא בתיבה מרוא"י יש רק אות מ' אחד, ובתיבת חש"ך הוא ע"ד נוט' "ח-שך", ובאותיות ש"ך יש שמונים פעמים אות מ', ח x מ = שך $(8 \times 40 = 320)$, בסך הכל ט' ממ"ן, והוא ע"ד הט' ממ"ן במנחת עשו, כדלקמן.

(8) כמו במספר יחידות כשגורעין ומוסיפין, בתיבת מרואי אות אלף, ובתיבת חשך אות ח', ואות ח' הוא ח' פעמים אלף, כמו"כ במספר עשיריות יש פעם אות מ' בתיבת מרואי, וח' פעמים מ' (בגי' 320), בתיבת (ח) ש"ך.

(9) בראשית לב, פסוק יד – "ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו" ובפסוק טו – "עזים מאתים ותשיש עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים", נמצא בפסוק י"ד יש פעם א' אות מ' בתיבת מנחה, ואח"כ שמונה פעמים אות מ' בסופי תיבות עזים וגו'. בסך הכל ט' ממ"ן.

(10) מדרש שכל טוב (ועיין גם בילקוט ראובני).

(11) חנינא (בגי' 119) + בן (52) + אנטיגנוס (189) = 360, וכן ט' פעמים מ' $(40 \times 9) = 360$.

(12) במדבר כט, פסוקים לב-לג: ...כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם. ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפטם.

כו' עד כמשפטם, שהם תמימים לא בעלי מומין, ועיין בל"ת להאריז"ל ר"פ וישלח ע"ש¹³.

ולכן ר' חנינא בן אנטיגנוס דוקא דרש ואמר זה.
חנינא בן אנטיגנוס הוא מספר¹⁴ ה' פעמים חסדים, אם כן הוא על דרך כהן איש החסיד...

ושמו מתחיל בח' ושם אביו באלף, ואביו הוא קודם לו, אם כן זהו כמו א"ח...

לכן הוא דוקא מפרש שמרוח אשך האמור בתורה הוא שמראיו חשוכים, והוא אם שמ' דמרוח וש"ך דאש"ך הוא לכאורה ה' פעמים חס"ד, ע"ד מספר חנינא"א ב"ן אנטיגנו"ס ה' פעמים חסד, וש"ך הוא ח' פעמים מ', והוא בתיבה השני' דסופה, ומ' אחד הוא בתיבה הראשונה בתחלה, אך הרי ביניהם הוא אותיות אחור¹⁵ למפרע, כי אחוריים הם למפרע, והם בחי' גבורות כידוע.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' בכורות, עמוד רמט-רנ

ויקרא כג. יז - ממושבתכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרים סלת תהינה חמץ תאפינה בכורים לה'

עו

שתי הלחם כנגד נגלה ונסתר דתורה, בפסח הוא האירוסין (מצה - לחם עוני), ובשבועות הנישואין (שתי הלחם - בחי' דעת) וכו'

ידוע שיציאת מצרים בפסח הוא הקדמה למ"ת שבשבועות, כמו שאירוסין, וארשתיך לי באמונה בפסח, הוא הקדמה לנישואין ביום חתונתו

(13) וז"ל: והנה תמצא במנחה ששלח יעקב לעשו עזים מאתים כו' ח' תיבות רצופין מסיימות במ"ם הם נגד ח' שרצים שעומדים בקליפה, וכנגדם בקדושה יש ג"כ ח' תיבות מסיימין במ"ם בענין הקרבן תמימים ומנחתם ונסכיהם לפרים וכו' הם נגד ח' מלכים שמלכו בארץ אדום שלהם שורש בקדושה כנודע, וזהו שרמו יעקב בענין הקליפה באות מ' במנחה לומר מומי"ן הטיל יעקב בהם כדי שיפסלו לע"ז כמאמר רז"ל, וכדי שלא תאמר ח"ו שאלו הח' ממי"ן אחרים דבקדושה ג"כ רומזים מומין לזה הקדים בפ' שלפניו ואמר תמימים ופסק וסיים ואח"כ פ' הב' התחיל ומנחתם וכו' ובוזה יובן למה אותן המומי"ן הנרמזים במנחת יעקב לעשו כולם באו בפסוק א' ואלו שבקרבן בב' פסוקים וכמ"ש לעיל.

(14) ה' פעמים חס"ד $(5 \times 72) = 360$, וכן חנינא בן אנטיגנוס $= 360$, כנ"ל בהערה 11.

(15) (מ)רוח א(שך), הוא אותיות אחור"ר למפרע.

עו

(1) הושע ב, כב וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'.

זו מתן תורה², ואם אין אירוסין אין נשואין, וכמ"ש³ וזה לך האות בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. והיינו ע"י אכילת מצה בפסח, שמצה היא מיכלא⁴ דמהימנותא, וארשתיך לי באמונה, עי"ז נעשה הנשואין בשבועות, וידעת את הוי".

וי"ל זהו אם אין קמח אין תורה⁵, היינו אם אין קמח לאכילת מצה בפסח, אין תורה, מ"ת בשבועות.

והוא ג"כ כל⁶ המקיים את התורה מעוני, דלחם עוני בפסח, בחי' אמונה, סופה לקיימה מעושר בבחי' דעת, וידעת, בשבועות, והוא השתי לחם שמחמץ בשבועות, שחמץ אינו לחם עוני.

ונתבאר דבאכילת מצה יש ב' בחי' מצה⁷, החלק הקטן המגולה, והחלק הגדול הצפון. הנה עד"ז בתורה יש ג"כ ב' בחי' דקטן וגדול, נגלה דתורה היות דאביי ורבא נק' דבר קטן⁸, ונסתר דתורה מעשה מרכבה נק' דבר גדול. ובנגלה דתורה דורשין ואומרין הרבה, חיים הם למוצאייהם בפה⁹, משא"כ בנסתר דתורה אין דורשין¹⁰. ומתחלה צריך ללמוד נגלה דתורה, ואח"כ נסתר דתורה, כמארז"ל¹¹ לעולם ילמד אדם כריסו בש"ס כו'.

והיינו כמו שבאכילת מצה מתחלה אוכלין את החלק הקטן דהמצה המגולה שאומרים עליו דברים הרבה¹², ולבסוף אוכלים החלק הגדול דהמצה, הצפון ונעלם, שאין אומרין ודורשין עליו כלום.

כמו"כ בב' בחי' שבתורה הוא ג"כ עד"ז, מתחלה נגלה דתורה שהוא דבר קטן, והוא נגלה, ודורשין בו, ואח"כ נסתר דתורה שהוא דבר גדול, והוא סוד ומכוסה, דברים שכיסם עתיק יומין, כבשים ללובשך¹³, ואין דורשין בו.

(2) תענית כו:

(3) שמות ג, יב.

(4) זוהר ח"ב דף קפג ע"ב.

(5) אבות פ"ג, משנה יז.

(6) שם פ"ד, מ"ט.

(7) עי' גם לעיל סי' מח.

(8) סוכה כח. אמרו עליו על רבי יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא... דבר גדול דבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן היות דאביי ורבא.

(9) עירובין נד.

(10) חגיגה יא:

(11) ראה רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ד הל' יג.

(12) פסחים קטו:

(13) עיין חגיגה יג.

והיינו ע"י אכילת מצה דהחלק הקטן, המגולה, שאומרים עליו דברים הרבה, זוכים אח"כ בשבועות זמן מ"ת להחלק הקטן שבתורה, שהוא מגולה, נגלה דתורה, ואומרים ודורשין בו.

וע"י אכילת מצה דהחלק הגדול, הצפון ונעלם, שאין אומרים ודורשין עליו כלום, זוכים אח"כ בשבועות, זמן מ"ת, להחלק הגדול שבתורה, מעשה מרכבה, נסתר דתורה, שאין דורשין בו.

ולנגד אלו הב' חלקים שבתורה, הוא שתי הלחם, שתי דוקא.

וכשם שב' חלקי המצה הם ממצה א' גופא, שחלקה לשנים, כמו"כ ב' חלקי התורה נגלה ונסתר, אינם שתי תורות ח"ו, רק תורה א' גופא הנחלקת לשנים, וכמ"ש¹⁴ תורה אחת כו' וכמובן.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רל

ויקרא כג. כד - דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש

עח

ביאור בגמ' (ר"ה כט:) כתוב א' אומר "זכרון תרועה" וכתוב א' אומר "יום תרועה" - כאן בחול כאן בשבת - לכו"ע

מתני'. יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה...

גמ'. מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג, כד) שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר (במדבר כט, א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא, כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול.

אמר רבא, אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעין, ועוד הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי, דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו, יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה.

אלא אמר רבא, מדאורייתא מישרא שרי, ורבנן הוא דגזור ביה, כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאיין בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו, וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ד' אמות ברה"ר, והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דמגילה.

ראש השנה דף כט:

(14) בא יב, מט. ויקרא יז, ז. במדבר טו,

מתני'. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין, בגמרא מפרש לה.

גמ'. אבל לא במדינה, לא בירושלים ולא בגבולין.

זכרון תרועה, ולא תרועה ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו.

מלאכה היא, בתמי'.

גזירה שמא יטלנו וכו', ובמקדש לא גזור דאין איסור שבות דרבנן במקדש.

רש"י

לכאורה צריך להבין לפי מסקנת הגמרא בראש השנה שם שמדחה דעת ר' לוי בר לחמא שס"ל שמדאורייתא אין תוקעין בשבת רק זכרון תרועה דהיינו אמירת המקראות דתרועה, אלא שמדאורייתא משרא שרי בשבת, א"כ ישאר קושיית ר' לוי בר לחמא למה בפסוק א' כתוב זכרון תרועה ובפסוק א' כתיב יום תרועה, ולא נמצא שם בגמרא שום תירוץ ע"ז.

ועפ"י נגלה י"ל שתירצו כך, היינו שהם יפרשו ג"כ שהפסוק דשבתון זכרון תרועה מיירי בשבת כמ"ש שבתון, היינו כשר"ה חל בשבת.

אך הפירוש דזכרון תרועה אינו כמו שפירש ר"ל בר לחמא שרק יזכיר את התרועה, דהיינו אמירת המקראות של התרועה אלא הפירוש דזכרון הוא שצריך להיות זכרון שיזכור ששבת היום ולא יעבירונו ד' אמות ברה"ר ואז מותר תרועה דהיינו לתקוע, והתורה אינה גוזרת שמא לא יזכור וישכח.

או יתפרש זכרון תרועה היינו שיזכור וידע את התרועה דהיינו שיהא בקי בה ואז מותר תרועה דהיינו לתקוע כי אל"כ הרי צ"ל שילך אצל הבקי ויעבירונו ד"א ברה"ר, והתורה אינה גוזרת את הבקי משום שאינו בקי, ורבנן גוזרים שמא לא יזכור, וגוזרים הבקי משום שאינו בקי.

ובזה א"ש מנין להם לרבנן לגזור גזירה זאת לבטל בשבילה מצות תק"ש כשחל ר"ה בשבת.

ועפ"י האמור א"ש, כי מן התורה יצא להם זאת, כי מאחר שהתורה אמרה זכרון שצריך לזכור ששבת היום ולא יעבירונו כו' ואמרה שצריך לזכור דהיינו שיזכור וידע מהו תרועה שלא יצטרך לילך אצל הבקי, הנה ממה שהתורה מזהרת על זה, מזה גופא מוכח שיש חשש שמא לא יזכור וישכח ששבת היום, ושמא לא יהי' בקי בתרועה. אך התורה אינה גוזרת

הזוכר משום האינו זוכר, והבקי משום האינו בקי, ורבנן גוזרים מאחר שהתורה מזהרת על זה.

אך זהו לפי פשט הנגלה. ועפ"י נסתר י"ל...

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רפט

נט

ס"ת "שופר לולב מגלה" הוא רב"ה - רמז להג' (ר"ה כט): גזירה דרבה שמא יעבירונו ד' אמות בר"ה וכו'.

גזרה דרבה בתק"ש הוא... מצד שכחה, שמא יעבירונו ד"א ברה"ר כו' בר"ה דכ"ט ע"ב, והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגלה, וכמו"כ הוא בסוכה דמ"ג ובמגלה ד"ד...

וסימנך ויבא יעקב שלם עיר שכם, שלם ר"ת שופר לולב מגלה, וכתוב שם עיר שכם, ששכם כתפין חיצוניות ואחוריים הוא בחי' שכחה, עיין בלקו"ת ד"ה ואהי' אצלו אמון, ובתניא בד"ה דוד זמירות קרית להו, הובא שם, רומז שבאלו הג' יתכן שכחה.

והאומר שיש שכחה בהם הוא רבה, שהוא הס"ת דשופר לולב מגלה, ודרו"ק.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד רסב

ויקרא כג. כז - אך בעשור לחדש השביעי הזה יום כפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה'

פ

ביאור הג' (חולין כד): אמרו עליו על ר' חנינא שהי' בן שמונים וכו', ונרמז כל הג' בשם "חנינא" אמרו עליו על ר' חנינא שהי' בן שמונים שנה והי' עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו, אמר רבי חנינא חמין ושמין שסכתני אמי בילדותי הם עמדו לי בעת זקנותי.

חולין דף כד:

עח

(1) ע"ש שמבאר דיום תרועה מרמז על תקיעות דמיושב (וכן תקיעות דתר"ת), וזכרון תרועה מרמז על תקיעות דמעומד (וכן תקיעות דתש"ת).

עט

(1) לעיל סי' עח.

מה שאמר שסכתני שקאי על השמן ולא גם שרחצני על החמין, היינו חמין שרחצני ושמן שסכתני.

י"ל כי העיקר בכאן הוא הסיכה, והרחיצה היתה לצורך הסיכה, והיינו שאם הי' מלוכלך היתה צריכה לרחצו בחמין מתחלה ואח"כ הי' אפשר לסוכו...

ושמונים דוקא, שמונים הוא מלשון שמן, והוא מצד השמן שסכתה לו אמו...

ומה שנקט מתחלה חולץ מנעלו ואח"כ נועל מנעלו, ולכאורה הרי א"א לחלוץ אם לא הי' נועל מתחלה, ואח"כ הוי לי' להקדים נועל לחולץ.

י"ל כי כשהגיע לשמונים שנה, מוכן שמתחלה הוא הלילה ואח"כ היום, וזה שהי' חולץ מנעלו שהנעילו קודם שמונים כשהגיע לשמונים, שמתחלה הוא הלילה שאז חולצין המנעלים כי הולכים לישן אז חלצו, ונועל מנעלו בבקר בקומו משנתו.

גם י"ל שזה רומז ביחוד על יום הכפורים שאז חולצין המנעלים בערב יוה"כ"פ קודם כל נדרי, ונועל מנעלו במוצאי יוה"כ"פ והוא מצד הכח שנתנה לו אמו. אַם ביחוד הוא יום הכפורים שהוא בחי' בינה, וכידוע שאז נטלא מבי אימא.

והתפלות דיוה"כ"פ מתחלתן ועד סופן הוא אותיות אַם, שמתחילין בפסוק אור זרוע, אות א', ומסיימין בלשנה הבאה בירושלים במ', היינו אַם. וביוה"כ"פ הוא אַם רחץ הי' כו' תבא אַם ותקנח כו' כי אז הוא סליחת ומחילת עונות.

וביוצר דיוה"כ"פ אומרים אנה כנה כו' בעד הנפש חני נא, חני נא הוא ממש השם דחנינא...

ונרמז זה בשמו חנינא שהי' חולץ מנעלו ונועל מנעלו, שעצם המלה הוא חנן, וכמו שבפסוק כתיב הילדים אשר חנן, הנה חנן ר"ת חולץ נעל, נועל נעל. (שהנ' משתמש לכאן ולכאן).

ובגמרא נקטו הלשון מנעלו ולא נעלו, שנתוסף מ' ב' פעמים א' בחולץ וא' בנועל, הוא כי הי' שמונים שנה שהוא ב' פעמים מ'. ונרמז ג"כ החמין והשמן שסכתה לו אמו שזה עמדה לו בזקנותו כשהי' בן שמונים, כי שמונים

9

(1) ישעי' ד, ד.

(2) בראשית לב, ה (ע"ש בפנים בלקוטי לוי יצחק בהקשר של הפסוק לר' חנינא).

הוא מלשון שמן כנ"ל, והי' בן פ"ג שהוא ב' פעמים מ', כי מ' במלואו מ"ם הוא שמונים... מ' במלואו הוא מ"ם. הנה תצרף מ' אחד לאותיות חנ"י דחנינא ויהי' חמ"ן, ומ' אחד לאותיות י"א דחנינא ויהי' אמי. ועוד אות נ' שבשמו הוא ר"ת נעל.

וי"ל עוד ענין מה שהחמין ושמין שסכתה לו אמו בילדותו עמדו לו בעת זקנותו, הוא עדמ"ש חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, וכמ"ש מזה בתניא בחינוך קטן ע"ש. זהו חמין ושמין, הוא יראה חמין, אהבה שמין, שסכתה (ונקט סכתה ולא רחצה, כי העיקר הוא אהבה) לו אמו בילדותו. הוא היראה ואהבה שהורגל בה מנעוריו, עמדו לו בזקנותו כשהגיע לבחי' כי יזקין...

ובן שמונים דוקא, כי שבע יפול צדיק הוא בע' שנה הראשונים, וקם כשהגיע לשמונים, וחנינא הוא מלשון חנוך, וכמו יחנך שהוא מלשון חנוך, והוא מלשון חנינא, ועיין בפרש"י בחומש בפסוק יחנך בני ע"ש. לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' בכורות, עמוד רמו ואילך

ויקרא כג. מ - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים

פא

אתרג ר"ת אל תבואני רגל גאווה, ומבאר הג' (קידושין ע.) כל האומר אתרוגא תילתא ברמות רוחא

אתרג רומז על ביטול ושפלות כי הוא ר"ת אל תבואני רגל גאווה כידוע.

ועפ"י יובן מה דאיתא בקדושין ד"ע ע"א, הכי אמר שמואל כל האומר אתרוגא תילתא ברמות רוחא, או אתרוג כדקרי רבנן, או אתרוגא דאמרי אינשי...

(3) פי' שני פעמים אות מ', וכשתצרף אות מ' להאותיות חנ"י נעשה "חמין", ואות מ' השני תצרף להאותיות י"א (מחנינא) נעשה "אמי" [נשאר אות נ' אחד מהשם חנינא, שהוא ר"ת נעל].

(4) משלי כב, ו.

(5) בראשית מג, כט. וז"ל רש"י: אלקים יחנך בני, בשאר שבטים שמענו חנינה (שם לג, ה) אשר חנן אלקים את עבדך, ובנימין עדיין לא נולד, לכן ברכו יוסף בחנינה.

פא

(1) תהלים לו, יב.

(2) רש"י: תילתא ברמות רוחא. מתוך ששליש רוחו גסה הוא משנה בדיבורו.

והוא כשאומר אתרונגא בהפסק נ' בין ר' לג', א"כ מתבטל הר"ת רגל גאווה, והוא שאדרבה נעשה רמות רוחא, גאווה...
 או אתרג כדקריוה רבנן. והיינו רבנן הם בביטול ושפלות היפך דרגל גאווה, הם קורים לפרי עץ הדר אתרג שהוא ר"ת אל תבואני רגל גאווה...
 או אתרוגא דאמרי אינשי...
 לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' קידושין, עמוד קסב-קסג

פב

טעם דהדס שוטה פסול ללולב (סוכה לב), והדס שוטה כשר לסוכה (שם יב).
 צאו ההר והביאו עלי זית ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות (נחמי'
 ח), היינו הדס היינו עץ עבות, אמר רב חסדא הדס שוטה לסוכה ועץ עבות
 ללולב.
 סוכה יב.

צאו ההר, פסוק הוא בספר עזרא לעשות סוכות וכו'.
 היינו עלי הדס היינו עץ עבות, מהו זה ומהו זה להזכיר שניהם במקרא
 הלא אחד הם דהדס הוא עץ עבות על שם שהעלין מורכבין זה על זה כמין
 עבותות ושרשרות.
 הדס שוטה שאינו כשר ללולב ולפי שאין עבותו עשוי של שלש שלש
 עלין.
 רש"י

למצות לולב פסול הדס שוטה, כי הד' מינים שבלולב הם חכמים
 מחוכמים כדאיתא במד"ר אמור' ע"ש, לכן הדס שוטה פסול כי הוא היפך
 החכמה, כי ע"י לולב ומינו נמשך בכלל ההמשכה בפנימיות...

מהרש"א: שהגאווה מתחלקת לג' חלקים הא' במעשה כגון הולך טפוף, והב' במחשבה בדעתו
 שאין כמוהו, והג' בדיבורו שמדבר גבוהה, וזה שהוסיף באתרוגא הנ' בדבור הגבוהה שהנו"ן
 מאותיות דטלנ"ת שהם כח הלשון שע"י מדבר גדולות וגבוהה. וק"ל.

פב

(1) סוכה לב:
 (2) ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון אחר כל אותו החכמה שכתוב בשלמה (ד"ה ב, א)

החכמה והמדע נתון לך (מ"א ה) ותרב חכמת שלמה ויחכם מכל האדם ישב לו תמיה על ד' מינין הללו שנא' (משלי ל) שלשה המה נפלאו ממני ג' המה פסח מצה ומרור וארבעה לא ידעתים אלו ד' מיני' שבלולב שבקש לעמוד עליהם, פרי עץ הדר מי יאמר שהוא אתרוג כל האילנות עושין פירות הדר, כפות תמרים התורה אמרה טול שתי כפות תמרים להלל בהן והוא אינו נוטל אלא לולב לבה של תמרה, וענף עץ עבות מי יאמר שהוא הדס הרי הוא אומר במקום אחר (נחמי' ח) צאו ההר והביאו עלי זית וגו', וערבי נחל כל האילנות גדלין במים וארבעה לא ידעתים, חזר ומזכירן פעם אחרת שנא' (משלי ל) שלשה המה מטיבי וגו' אלו ד' מינין שכל אחד ואחד מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקב"ה והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים המה לפי הקב"ה, ומי פירש להם לישראל על הד' מינין האלו שהן אתרוג ולולב הדס ערבה חכמים שנאמר (שם) והמה חכמים מחוכמים.

ויקרא רבה פ"ל, טו

אחר כל אותה חכמה, כל הענין בתנחומא כאן סימן כ'. שלשה המה נפלאו ממני, מנינא למה לי הלא חושב לפנינו מפורש דרך הנשר וכו' ע"כ דורש ע"פ מדה י"ז על מספר אחר לבר מה שמפורש ג' על פסח מצה ומרור שבאים ביחד, וד' על ד' מינים שבלולב שבאים ביחד, וג' של פסח אמר נפלאו וכמ"ש ואביטה נפלאות מתורתך ויצ"מ נקרא נפלאות, וזהו ג' המה נפלאו ממני ועל ד' מינים שבלולב אמר לא ידעתים שאינם מפורשים היטב במקרא.

עושים פירות הדר, קושיא בלא תירוץ ובתנחומא ליתא תיבת הדר כי אין כל האילנות עושים פירות הדר ע"כ נראה לי ברור שתיבת הדר הוא התירוץ שמכאן דורש על האתרוג כדלעיל סימן ח' בהדיא וכאן קיצר.

שתי כפות תמרים, כפי הקרי כפות לשון רבים ואין נוטלים אלא אחד והתירוץ על שכתוב כפת חסר שאינו אלא אחד וע"י בתנחומא בא"א.

לבה של תמרה, לולב הוא לשון משנה ודורש ע"פ מדת ממעל מלשון לב דרך אגב שהזכיר שם לולב.

חזר והזכירם, באותה פרשה עצמה שנאמר ג' המה מטיבי צעד וארבעה שהמנין מיותר כנ"ל אלא לדורש ע"פ מדה י"ז שהג' מינים שבפסח והד' שבלולב שאע"פ שהם נפלאים ממנו עכ"ז ישראל מקיימים אותם בשמחה ומטיבים צעד שרוצים לעושת רצון קונם.

והמה חכמים מחוכמים, וזה לשון התנחומא ארבע הם קטני ארץ אלו ארבע מינים הללו והמה חכמים מחוכמים שהם גדולים לפני הקב"ה שהם מתחכמים ומלמדים דעת וחכמה לפני מי שאמר והיה העולם ד"א והמה חכמים מחוכמים מי פירש לנו שהם אתרוג ולולב והדס וערבה חכמים והמה חכמים מחוכמים וכאן חסר וקיצר.

פירוש מהרז"ו

משא"כ סוכה שהוא המשכה בבחי' צל ומקיף בלבד, כשר הדס שוטה, כי מקיף הוא למעלה מהשגה שזהו שהוא רק בבחי' מקיף ולא בבחי' פנימי, והיינו בחי' הדס שוטה שהוא בחי' שטות שלמעלה מהדעת, וכמו אהניא לי' שטותא לסבא³, מוטב שאהי' שוטה כל ימי⁴.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' סוכה עמוד קנט

ויקרא כג. מב - בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת

פג

רמזים דסכ"ך הסוכה נמשך מתקיעת שופר

סכך הסוכה נמשך מהתקיעות דראש השנה, שהם במספר סכ"ך, ס' תקיעות, כ' שברים, כ' תרועות.

והמצוה דתקיעת שופר הוא השמיעה, כנוסח הברכה לשמוע קול שופר... , וכן סוכה מלשון הסכת, שפירושו שמיעה כידוע.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רא

* * *

...וכידוע שמהק' קולות דשופר דראש השנה נעשה סכ"ך הסוכה, שופר באתב"ש¹ בפו"ג גימטריא סוכה².

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' פנחס עמוד תכז

ויקרא כג. מג - למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם

פד

טעם דסוכה למעלה מכ' פסול

סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה.

סוכה פ"א מ"א

(3) כתובות יז.

(4) עדיות פ"ה משנה ו'.

פג

(1) ש-ב, ו-פ, פ-ר, ר-ג.

(2) בפו"ג בגי' 91, וכן סוכה = 91.

סכך הסוכה שגובהו כ' אמה, ראשי תיבות כתר, וכן עשרים' הוא מספר כתר, ולמעלה מעשרים לא שלטא בי' עינא, שלמעלה מזה אין שום השגה.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר שמות-דברים, פ' צו עמוד רכא

ויקרא כה. יד - וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו

פה

ביאורים בגמ' (גיטין נט.) בדין קטנים באונאה ובמתנה - מרדכי במגילה תיקון "מתנות לאביונים", וגם לקטנים, ולכן סובר ר' מרדכי דקטנים מתנתם מתנה

משנה. הפעוטותי מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין.

גמרא. עד כמה, א"ר יונה א"ר זירא עד שתות כגדול.

בעי אביי מתנתו מאי רב יימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה, אפכוה ושדרוה לקמיה דרב מרדכי א"ל זילו אמרו לבר מר לאו הכי הוה עובדא, כי הוה קאי מר חד כרעיה ארעא וחד כרעיה אדרגא, ואמרנא ליה מתנתו מאי, ואמר לן, מתנתו מתנה, אחת מתנת שכיב מרע, ואחת מתנת בריא, אחת מתנה מרובה, ואחת מתנה מועטת. גיטין נט.

במטלטלין, אם מכר מטלטלין.

עד כמה, הדרא.

עד שתות כגדול, עד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה, יותר משתות בטל מקח.

מתנתו מאי, במטלטלין משום כדי חייו הוא, זביני אין מתנה לא, או דלמא מתנתו נמי מתנה, דעבדו ליה נייח נפשיה.

פד

(1 עשרים = 20, וכן כת"ר = 620.

פה

(1 קטנים בני שש שבע וכו', כל חד וחד לפי חורפיה. ע"ש בגמ'. וטעמא מאי א"ר אבא ב"ר יעקב אמר ר' יוחנן משום כדי חייו (ופרש"י: משום כדי חייו, דאי לאו זביני' זבינא, לא מזבנין ליה מזוני ולא זבני ליה).

אפכוה, בני הישיבה טעו והפכו דברים דמר לדמר.

ושדרי לקמיה דרב מרדכי, כמאן ס"ל.

זילו אמרו ליה לבר מר, לבנו של רבי דרב מרדכי תלמידו של רב אשי היה בכמה מקומות ובמס' סוטה (דף מו:): אמרי' גבי לוייה תלמיד לרב אין לו שיעור רב מרדכי אלויה לרב אשי כו'.

כי קאי מר, רב אשי.

אדרגא, סולם של עליית בבית המדרש.

רש"י

ואמר זה ר' זירא דוקא הנקרא קטינא חריך שקא², כי הי' קטן, ושמו הוא זעירא מלשון קטנות (רק שהע' נבלע בהברה)...

לכן הוא ר' זירא דוקא שהוא כמו בחי' הקטן, הוא חושש לתקנת הקטן הפעוט, שיהא נחשב כגדול לענין טעות ואונאה.

ואמר זה ר' יונה אמר ר' זירא. יונה הוא מלשון אונאה...

אפכוה ס', ענין מה שאפכוה דמר לדמר, הוא כי שמוותיהם יימר ומר כמעט שווין המה. לכן יתכן שיתהפכו מזה לזה. גם יימר הוא מלשון ימיר, וכן מר הוא מלשון המר, דהיינו חליפין זה בזה, א"כ שמוותיהם מורים ורומזים שמתהפכים מזה לזה, לכן יתכן שאפכוה³...

ושדחה נקמי' דרב מרדכי, מה ששדרו לקמי' דרב מרדכי דוקא, השאלה הזאת כמאן ס"ל, הוא כי השם מרדכי בישראל, הוא על שם מרדכי הראשון דמגילת אסתר והנס דפורים.

והנה מצינו שמרדכי תיקן מתנות בפורים.

כי הרי מתחלה כתיב⁴ על כן היהודים הפרושים כו' עושים כו' שמחה ומשתה ויום טוב משלח מנות איש לרעהו, ולא כתיב ומתנות לאביונים, ואח"כ כתיב⁵ ויכתוב מרדכי כו' וישלח ספרים אל כל היהודים כו' לקים עליהם כו' לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים.

(2) בבא מציעא פה. (רש"י: דאיניש גוצא הוה).

(3) ועיי"ש שרשי הדברים למה אפכוה עפ"י פנימיות הענינים.

(4) מגילת אסתר ט, יט.

(5) שם פסוק כב.

הרי שמרדכי כתב והוסיף מתנות לאביונים, א"כ בחי' מתנות נמשך ממרדכי, הוא מרדכי יודע אם פעוטות מתנתן מתנה...

והרי במתנות לאביונים לא כתיב ואיש מתנות לאביונים, שאז הי' משמע שאיש דוקא שהוא גדול נותן מתנות, אלא סתמא ומתנות לאביונים, (ומקודם במנות כתיב איש, וכאן לא כתיב איש), משמע שגם קטן שהוא עכ"פ פעוט נותן מתנות לאביונים...

ועל מרדכי כתיב' ודובר שלום לכל זרעו, זרעו הם קטנים, והיינו כמו פעוטות. הנה מרדכי דובר שלום להם, היינו שיהי' מתנתן מתנה. כי שלום הוא בחי' מתנה כמ"ש ונתתי שלום בארץ, וכמארז"ל, ועיין בקה"י מע' מתנה⁸ שם...

ולכן השיב רב מרדכי שהוא ע"ש מרדכי הראשון שמתנתן מתנה, כמו שבפורים כתב מרדכי ומתנות לאביונים, ולא כתיב איש, שגם פעוט נותן מתנות, שמתנתו מתנה. ומרדכי הוא תיבות מר דכי, הוא כמו אמר מ"ר בר רב אשי שמתנתן מתנה. והיינו מרדכי שהוא תיבות כד"י מ"ר, היינו כמו שאמר מ"ר בר ר"א. ופירוש כד"י מ"ר, הוא כי בזבני הטעם הוא כדי חייו, ובמתנה לא שייך זה, אלא הטעם הוא כדי מ"ר.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד צ ואילך

ויקרא כז. ב - דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערכך נפשתי לה'

פ

ביאור במשנה ערכין פרק ג'

יש בערכין להקל ולהחמיר. בשדה אחוזה להקל ולהחמיר. בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר. באונס ובמפתה ובמוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל ולהחמיר כו' עד סוף הפרק'.

ערכין פ"ג

(6) שם י, ג.

(7) ויקרא כז, ו.

(8) זו"ל השלום ניתן במתנה שנא' ונתתי שלום בארץ...

פ

(1) זו"ל שם: משנה א. יש בערכין להקל ולהחמיר, בשדה אחוזה להקל ולהחמיר, בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר, באונס ומפתה ומוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל

ולהחמיר כיצד, אחד שהעריך את הנאה שבישראל, ואת הכעור שבישראל, נותן חמשים סלע, ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו.

(פירוש הרע"ב: יש בערכין להקל ולהחמיר וכו', כולהו מפרש להו ואזיל לקמן בפרקין. את הנאה שבישראל, אפילו שוה מאה מנה אינו נותן אלא נ' סלע והיינו להקל, ולהחמיר שהמעריך את הכעור שבישראל אפי' אין שוה אלא ה' סלעים, נותן נ' סלעים אם הנערך מכן כ' ועד בן ס'.)

משנה ב. בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד. אחד המקדש בחולת המחוז ואחד המקדש בפרדות סבסטי, נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף, ובשדה מקנה נותן את שוויו. רבי אליעזר אומר אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה, מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה, אלא שבשדה אחוזה נותן חומש ובשדה מקנה אינו נותן חומש.

(פירוש הרע"ב: בחולת המחוז, סביבות העיר שאינה משבחת כל כך מפני מדרס הרגלים. חולות, סביבות, כמו מחול הכרם [כלאים פ"ד]. מחוז, עיר. פירוש אחר מחוז שם מקום שלא היו שדותיהן חשובים. פרדסאות, מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים. שבסטו, שם מקום והאילנות שם מעולים מאד. נותן, מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין איש אחר. בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף, אם תחלת היובל היא ואם לאו מגרע השנים שעברו סלע ופונדיון לשנה. בית זרע חומר שעורים מקום ראוי לזריעת כור דהיינו שלשים סאה של שעורים, והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין, והמקדש שדה אחוזה מלאה אילנות כשהוא פודן פודה האילנות בשוויין, וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף. ובשדה מקנה נותן את שוויו, דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערך ואין מכסת אלא מנין דמים, דהיינו כפי מה שהוא שוה, וכן הוא אומר (במדבר לא) והרמות מכס. אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה, שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב ונאמר בשדה מקנה וחשב, מה בשדה אחוזה דבר קצוב אף שדה המקנה דבר קצוב, דהיינו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. ובשדה מקנה, אינו נותן חומש דבשדה מקנה כתיב מכסת הערך הקישו הכתוב לערכין, מה ערכין אין מוסיף חומש אף שדה מקנה אין מוסיף חומש, ואין הלכה כר' אליעזר.)

משנה ג. בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר. כיצד, אחד שהמית את הנאה שבעבדים ואת הכעור שבעבדים נותן שלשים סלע, המית בן חורין נותן את שוויו, חבל בזה ובזה משלם נזק שלם.

(פירוש הרע"ב: המית בן חורין נותן את שוויו, דכתיב (שמות כא) אם כופר יושת עליו עליו ונתן פדיון נפשו דמי ניזק. חבל בזה ובזה, בין בעבד בין בבן חורין ולא המיתו, משלם נזק שלם. משנה ד. באונס ובמפתה להקל ולהחמיר. כיצד, אחד שאנס ופתה את הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל נותן חמשים סלע, והבשת והפגם הכל לפי המבייש והמתבייש.

(פירוש הרע"ב: פגם, שמין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה, להביא לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו. לפי המבייש והמתבייש, אדם נקלה שבייש בשתו מרובה והמתבייש לפי חשיבותו בשתו.)

משנה ה. במוציא שם רע להקל ולהחמיר. כיצד, אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישראל, נותן מאה סלע. נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה, שכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר (במדבר יד) וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי.)

(פירוש הרע"ב: נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה, שהאומר לא מצאתי בתולים נותן מאה, והאונס דמוציא בתולים ע"י מעשה נותן נ'. גזר דין, שלא ליכנס לארץ. זה עשר פעמים, גבי מרגלים כתיב דמשמע על זה נתחתם גזר דין.)

נקט בכולם מתחלה להקל ואחר כך להחמיר, וכן צריך להיות למינקט מקודם להקל שהוא מחסד, ואחר כך להחמיר שהוא מגבורה, כי חסד אברהם קודם לגבורה יצחק, וצריך להקדים ימין לשמאל...

בבכורות פרק ח' משנה ז'² הזכיר רק ה' סלעים דבן, שלשים דעבד, חמשים דאונס ומפתה, וק' דמוציא שם רע, ולא הזכיר גם דערכין ושדה אחוזה.

יש לומר מפני שבערכין ושדה אחוזה אין המספר שוה בכל, כי מבן נ' עד ס' הוא נותן נ', ובפחות נותן פחות מנ', וכן ביותר נותן פחות. ויש הפרש בין זכר לנקבה.

ובשדה אחוזה אם היא דוקא בית זרע כור, וכשהקדישה ופודאה מיד אחר היובל נותן נ', מה שאין כן אם היא פחות או יותר מבית כור ואינו פודאה תיכף אחר היובל, אז אין שיעור דנ', רק לפי ערך.

אם כן אין בהם דבר קצוב, בכל, תמיד, לכן לא נקטם בהדי הנני שהם דבר קצוב תמיד כל יוסיף ובל יחסר.

גם יש לומר בבכורות נקט רק הדברים שהדמים הם להדיוט, שצריך להשמיענו שגם הם במנה צורי, מה שאין כן בערכין ושדה אחוזה הדמים הם להקדש פשיטא שהם במנה צורי...

ואונס ומפתה נקט בחד חלוקה בפני עצמו – שתשלומיהן שווין, וענינם אחד הוא...

ולכן לא כתיב בתורה בכל אחד מהם בפני עצמו תשלומי נ' סלע, רק כתוב תשלומי נ' באונס, ונלמד ממנו מפתה שכתוב בו כסף ישקל כמהר הבתולות, יען נחשבים לא'...

(2) וז"ל שם: חמש סלעים של בן, במנה צורי. שלשים של עבד וחמשים של אונס ושל מפתה ומאה של מוציא שם רע, כולם בשקל הקדש במנה צורי. וכולם נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים.

(פירוש הרע"ב: חמש סלעים של בן, הסלע האמור במשנה הוא השקל האמור בתורה בכל מקום, ופעמים נקרא בתורה כסף, חמשם כסף, מאה כסף, והוא הי' בימי משה משקל שלש מאות ועשרים גרגירי שעורה, ובבית שני הוסיפו עליו והעלוהו למשקל ג' מאות ופ"ד שעורה וכן מונים היום לחמש סלעים של בן, ונמצאו חמשת סלעים משקל אלף וט' מאות ועשרים שעורות בינוניות של כסף מזוקק. במנה צורי, היוצא במדינת צור, וכל כסף של תורה כגון חמשת סלעים של בן, ושלשים של עבד, וחמשים של אונס ומפתה, ומאה של מוציא שם רע, כולם במנה צורי שהוא כסף מזוקק, וכל כסף שהוא מדבריהם כגון הקנסות וכתובת אשה לדברי רמב"ם כולם כסף מדינה שאחד משמונה חלקים שבהם כסף וז' חלקים נחשת, אבל רבותי הורו שכתובת בתולה יש לה דין כסף של תורה, שכן כתוב כמוהר הבתולות ומאתן זווי הן של כסף נקי, ומשקל כל זוז צ"ו שעורות).

ויש להעיר עוד בענין עונש ק' סלע במוציא שם רע, מפני כי הוציא שם רע על בתולת ישראל...

נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה. עושה מעשה הוא באונס ומפתה – הם בחי' מעשה, ואומר בפיו שמוציא שם רע הפגם הוא בברית הלשון... דבור גבוה ממעשה, כי כל מעלת האדם הוא בדיבור, רוח ממלא³, ולא במעשה שזה יש גם בשארי בעלי חיים, לכן חמור הוא אם פוגם בו. לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' ערכין, עמוד רנט ואילך

ויקרא כז, יט - ואם גאל יגאל את השדה המקריש אתו ויסף חמשיית כסף ערכך עליו וקם לו

פז

טעם להדין שבהדיוט משיכה קונה ובהקדש כספא

משנה. נכסים שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה. ובגמרא – מנלן דכתיב (ויקרא כה, יד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד, ולר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר, תנא תקנתא דרבנן קתני. קידושין כו.

מיד ליד, שהיינו משיכה.

דבר תורה מעות קונות, כדאשכחן גבי הקדש ונתן הכסף וקם לו (ויקרא כז).

אמר לך, מתני' לא תקשי לי, דתקנתא דרבנן קתני תנא דמתני', שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה, גזירה שמא יאמרו לו נשרפו חיטיך בעלי'.

רש"י

טעמא דהא מילתא מה שבהדיוט מקני במשיכה ובהקדש בכספא. שהפרש בזה הוא, שאם במשיכה שהוא מה שהקונה מושך הדבר הנקנה אליו, ובכספא הוא מה שהמוכר נוטל המעות מהקונה לו. הנה אי אמרינן שמקני במשיכה, הלוקח נחשב יותר מן המוכר, והיינו

(3) עה"פ (בראשית ב, ז) ויהי האדם לנפש חי' – תרגם אונקלוס – והות האדם לרוח ממלא.

שאימתי נקנה הדבר הוא כשהלוקח משכהו אליו, ואינו מספיק מה שהמוכר נטל המעות תמורת הדבר הנמכר, כי צריך שיהא תחת יד הלוקח ולא תחת יד המוכר.

ואי אמרינן שמקני בכספא, הוא בהיפך, שהמוכר נחשב יותר מן הלוקח, והיינו שאימתי נקנה הדבר הוא כשהמוכר נטל הכסף תמורת הדבר הנמכר, שיהא הכסף תחת יד המוכר, ואינו מספיק מה שהלוקח משך הדבר הנקנה אליו. כי צריך שיהא שיווי ותמורת הדבר הנמכר תחת יד המוכר ולא תחת יד הלוקח.

ומובן לפי"ז שבהדיוט הקונה הוא העיקר, שלכן מקני במשיכה, ובהקדש המוכר הוא העיקר שלכן מקני בכספא.

ואפילו לר' יוחנן בב"מ דמ"ז וקדושין דכ"ו שס"ל שדבר תורה מעות קונות גם בהדיוט, עכ"פ תקנתא דרבנן בהדיוט, שדוקא משיכה קונה בהדיוט, שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה גזירה שמא יאמרו לו נשרפו חיטיך בעליי' כדאיתא בגמרא שם, והובא בילקוט פ' בהר רמז תרס"א ע"ש.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס, הערות למס' גיטין עמוד פד

פח

טעם להדין דנכסי יתומים הרי הן כהקדש (גיטין נב.), וביאור בגמ' חמרי' דרבנא עוקבא וכו' אתו לקמי' דרב נחמן וכו'

חמרי' דרבנא עוקבא יתמא משכוהי בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא, אתו לקמי' דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא.

גיטין דף נ"ב ע"א

משכו, לקוחות מאפוטרופסים.

בארבעה ארבעה, החבית.

הרי הן כהקדש, דכתיב (ויקרא כז, יט) ונתן הכסף וקם לו, ולא שייכא בהו משיכא.

רש"י

פח

(1) מוכרים: המשכו (פרש"י).

שמו עוקבא רומז ומורה שהוא מבחי' עקב... ענבי"ם גי' עק"ב² שבתוכם היין. עק"ב גי' ב' פעמים אלקים³ (ויין הוא הנקודות דשם אלקים⁴) והם בחי' דינים וגבורות וכמ"ש בלקוטי תורה להאריז"ל פ' תולדות בפסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי עיי"ש. רבנ"א עוקב"א⁵ גי' ב' פעמים גבור"ה במכוון...

אתו לקמי' דרב נחמן. לרב נחמן דוקא שהלכה כמותו בדיני, נחמן הוא נח מ"ן, מ"ן הוא הגבורות, אותיות מ"ן דמנצפ"ך, שהם גבורות קשות⁷.

ואצל רב נחמן, הם נח, שהם נחים ושקטים, דהיינו שנמתקו, על דרך שהגבורות נמתקין בשרשן (לא מצד שחסד ממתיק אותן, אלא מצד שרשן הם נמתקין) שלכן הלכה כמותו בדיני, והיינו מה שתיבת נחמ"ן⁸ גי' ב' פעמים ע"ד, ע"ד הוא אכדט"ם⁹ שהוא אותיות הקודמים לשם אלקים, והוא ההמתקה דהגבורות דשם אלקים, באותיות הקודמין לו היינו המתקת הדין בשרשו, והוא המתקת ב' פעמים אלקים, בב' פעמים ע"ד. וזהו מה שנחמן הוא מלשון נחמה.

וזהו שרב נחמן פסק שהחמרא שיין לרבנא עוקבא, ולא להקונים, כי הוא רב נחמן חושש ונוגע לו תיקון ותועלת דרבנא עוקבא, ולכן פסק שהחמרא ישאר אצל רבנא עוקבא, ולא להקונים, ועם כל זה יהי' החמרא מבוסס וממותק אם שלכאורה הוא דינים קשים, הוא כי רב נחמן ב' פעמים אכדט"ם, ממתיק את היין דענבי"ם, בחי' עק"ב ב' פעמים אלקים, על דרך שהמתקת שם אלקים הוא באכדט"ם...

וזהו שפסקו דרב נחמן הי' לענין היין שהוקר מד' לו'... וע"ד כי טובים דודיך מייני¹⁰, שהר"ת הוא אכדט"ם¹¹, וממילא נעשה היין מבוסס וממותק שהם ב' פעמים אכדט"ם, ב' פעמים אלקי"ם, וב' פעמים אכדט"ם ע"ה,

(2) ענבים בגי' 172, כמנין עק"ב.

(3) עקב בגי' 172, וכן ב' פעמים אלקי"ם $(86 \times 2) = 172$.

(4) כידוע כל נקודה הוא מספר עשר, ונקודות "אלקים" הוא שבעים, וכן יי"ן בגי' 70.

(5) רבנ"א (253) + עוקבא (179) = 432, וכן ב' פעמים גבורה $(216 \times 2) = 432$.

(6) כתובות יג, א. (עיין גם לעיל סי' סב).

(7) עיין לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על מאחרז"ל, מס' מגילה עמוד קסו.

(8) נחמ"ן בגי' 148, וכן ב' פעמים ע"ד $(74 \times 2) = 148$.

(9) עי' לעיל סי' מה הערה 1, מה שמובא מפרי עץ חיים שער חג המצות פ"א.

(10) שיר השירים א, ב.

(11) עיין לקוטי תורה להאריז"ל שיר השירים עה"פ.

גוי' אייק"ר¹², ולכן אין חשש אם ישאר היין במקומו אצל רבנא עוקבא, כי נתמתק ע"י רב נחמן ב' פעמים אכדט"ם וכמובן.

וסמך רב נחמן בפסקו על רב חנילאי בר אידי אמר שמואל, הוא ג"כ והלכה כשמואל בדיני¹³...

וההלכה דשמואל הוא שנכסי יתומין הרי הן כהקדש. טעמא דהא מילתא י"ל הוא כמו שבהקדש, אין אב ואם. והם של הקב"ה. הנה כמו"כ יתומין אין להם אב ואם, והם של הקב"ה, כמו"ש¹⁴ כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני. ולכן נכסי יתומין שהם של הקב"ה, הם כמו הקדש שהוא של הקב"ה.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד פא ואילך

במדבר ב. כ - ועליו מטה מנשה ונשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור

פט

טעם דבמנשה לא כתיב "והחנים"

במנשה לא כתב והחנים, כמו בהשאר ביששכרי ושמעון² ואשרי³. אולי יש לומר מפני שאחר כך נחלק מטה מנשה לחצאין, חציו לקחו נחלתם מעבר לירדן וחציו בארץ⁴.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' מנחות, עמוד רמא

(12) ב' פעמים אכדט"ם (74 x 2) = 148, + ב' פעמים אלקי"ם (86 x 2) = 172, ביחד (148) + (172) = 320 + הכולל, בסך הכל 321, וכן אייק"ר = 321.

(13) בכורות מט:

(14) תהלים כז, י.

פט

(1) פסוק ה.

(2) פסוק יב.

(3) פסוק כז.

(4) במדבר לב, לג.

צ

ביאור המשנה (מנחות צו.) אבא שאול אומר שני בזיכי לבונה של לחם הפנים... ועליו מטה
מנשה

אבא שאול אומר, שם (היינו בהריווח שבין ב' הסדרים¹) היו נותנין שני
בזיכי לבונה של לחם הפנים. אמרו לו והלא כבר נאמר ונתת על המערכת
לבונה זכה. אמר להן והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה.

מנחות פרק י"א משנה ה

אבא שאול אומר שם, באותו ריוח שבין סדר לסדר בו נותנין הבזיכין.
על המערכת, על ממש.
ועליו מטה, הוי אומר אותו על בסמוך.

רש"י

למה הביא מפסוק ועליו מטה מנשה, ולא מפסוקי והחנים עליו מטה
יששכר², והחונם עליו מטה שמעון³, הקודמים לו.

יש לומר כי משם אין ראי', כי שם יש לפרש עליו ממש, אך לא בפועל
אלא במדריגה, ברוחניות, שברוחניות הוא למעלה ממנו, ביששכר לגבי
יהודה, כי יששכר היו בעלי תורה ביותר, ויהודה הוא מלך, ותורה גבוה
ממלוכה. כתר תורה הוא למעלה מכתר מלכות, ועל תורה⁴ כתיב בי מלכים
ימלוכו, שהמלוכה תלוי' בה ולא היא במלוכה...

בשמעון לגבי ראובן, ששמעון הוא על שם שמיעה וראובן על שם
ראי', כי יש מעלה בשמיעה לגבי ראי' באזן לגבי עין, כי חרשו⁵ נותן לו דמי
כולו, ואם סימא אותו נותן לו רק דמי עינו...

ומטה שמעון לקחו נחלתם בארץ ישראל (בתוך נחלת יהודה כמו
שכתוב ביהושע סי' י"ט), מה שאין כן נחלת בני ראובן הוא בעבר הירדן,
שהיא נחלה מבוהלת⁶.

צ

(1) פי' של השולחן במשכן ובמקדש.

(2) במדבר ב, ה.

(3) שם פסוק יב.

(4) עי' רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"א.

(5) ב"ק פה, ב.

(6) במדבר רבה פ' כב, ט.

וכן באשר ודן שכתוב והחנם עליו מטה אשר יש מעלה באשר לגבי דן. כי אשר הוא מבחי' עלמא דאתי... דכלא מאשרין לי' כמו שכתוב בזוהר הקדוש פרשת ויחי דף רמ"ו ריש עמוד א", וממתיק גבורות דדן. מה שאין כן באפרים ומנשה אי אפשר לומר זה, כי הרי יעקב הקדים את אפרים לפני מנשה, ואמר שיגדל ממנו⁸, וכן משה הקדימו רבבות אפרים ואלפי מנשה⁹, ואיך יתכן לומר שמנשה יהי' גדול ממנו שיהא שייך לומר שהוא עליו... וע"כ לפרש שעליו הוא אצלו בסמוך לו, ולכן הביא מהפסוק ועליו מטה מנשה.

ועוד דברים בגו, והוא כי בפסוק זה ועליו מטה מנשה, יש רמז שאבא שאול יאמר שהשני בזיכי לבונה יהיו אצל המערכות ולא עליהם ממש. והוא כי אם תסיר מספר מט"ה מן מנש"ה¹⁰, כי הרי ועליו היו רק המטה של מנשה, ולא מנשה עצמו, ישאר מספר אב"א שאו"ל, ואם תסיר מטה מן מנשה מלא מ"ם נו"ן שיי"ן ה"ה" ישאר מספר שני"י בזיכ"י לבונה במכוון, לרמז שאב"א שאו"ל יאמר ששני"י בזיכ"י לבונה שבלחם הפנים יהיו לא על הלחם ממש, רק אצל הלחם בסמוך, כמו ועליו מטה מנשה שפירושו לא עליו ממש, רק אצלו בסמוך...

וגם יש לומר מה שנקרא אבא שאול, השם שאול הראשון בישראל הוא שאול בן הכנענית שהוא בן דינה שנבעלה לכנעני, ונישאת לשמעון כמו שכתוב בפרש"י בחומש בפרשת ויגש¹² עיין שם. והנה מנשה שהי' בן חלק מאמו שהיתה בת דינה מבעילתה לכנעני שכם¹³, הבן דומה לאחי האם¹⁴, ושאל הרי הי' אחי אמו דמנשה, אם כן

(7) וז"ל שם: תא חזי (בא וראה, מש"כ) מאשר שמנה לחמו, דא הוא אתר דכולא מאשרין לי' (זה הוא המקום שכולם מאשרין ומשבחים אותו), ומאי איהו (ומה הוא) עלמא דאתי (עוה"ב) דעלאי ותתאי מאשרין לי' ונכספין לי' (שעליונים ותחתונים מאשרין אותה, ומתאויס לה).

(8) בראשית מח, יט.

(9) דברים לג, יז.

(10) פ"י מטה בגי' 54, מנשה בגי' 395, 341 = 54 - 395, והוא הגי' של אבא (4) + שאול (337) = 341.

(11) פ"י מ"ם (80) + נו"ן (106) + שיי"ן (360) + ה"ה (10) = 556, ואם תסיר מספר מטה, היינו 556 = 54 - 502, והוא מספר שני (360) + בזיכי (49) + לבונה (39) = 502.

(12) בראשית מו, י. ובני שמעון... ושאל בן הכנענית, וז"ל: בן הכנענית, בן דינה שנבעלה לכנעני, כשהרגו את שכם, לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה.

(13) כמו שכתוב בלקוטי תורה להאריז"ל פ' מטות וז"ל: והנה מנשה בנה של אסנת בת דינה משכם, ומצד זוהמא זו נשאר בחוץ לארץ, וזהו סוד "מגרעות נתן לבית", נוטריקון מנשה גד ראובן אלו הי' בהם עות כדאמרן, לכן לא נכנסו לא"י אלא בח"ל, וז"ס סביב חוצה לבלתי אחוז בקירות הבית, דהיינו א"י.

(14) ב"ב קי, א.

הוא דומה לשאול בן הכנענית, לכן אבא שאול ששמו גם כן שאול על שם שאול הראשון בישראל, הוא שייך למנשה הדומה לאחי אמו שאול, ובמנשה הי' בו חלק מאביו גם כן (שלכן חצי שבטו לקחו נחלתם בארץ) על דרך זה באבא שאול, נקרא אבא גם כן שיש בו חלק האב גם כן.

אם כן אבא שאול הוא על דרך מנשה (שנחלק שבטו, חציו לקח מעבר לירדן, מצד חלקו מאמו, וחציו לקח בארץ מצד חלקו מאביו. וכמו כן אבא שאול, אבא על דרך חלק אביו, שאול על דרך חלק אמו, שהבן דומה לאחי האם, שאול שהי' אחי אמו דמנשה).

לכן הביא ראי' מפסוק ועליו מטה מנשה דוקא, כי זה שייך לבחינתו הוא אבא שאול, וכמובן.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס, הערות למס' מנחות, עמוד רמא

במדבר יב, ג - והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה

צא

תווך מאחו"ל (נדרים לח. - שבת צב.) עניו - בעל קומה

בדבר הערתך¹ מה שבנדרים ל"ח² איתא עניו, ובשבת צ"ב³ איתא תמורת עניו בעל קומה. ותירצת שהא בהא תליא שאם הוא עניו הקב"ה מגביהו, יפה דרשת.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד תא

צא

- (1) זהו קטע ממכתב הגאון המחבר לכ"ק אדמו"ר זי"ע – ממכתב יום א' ז' אייר ה'תרצ"ז. ועיין בזה בלקוטי שיחות חלק כג פ' בהעלותך שיחה (ג) עמוד 82.
- (2) ע"א, אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכו' (וע"ש במסורת הש"ס שמציין לשבת צב. וכותב – ומצוה ליישב:).
- (3) ע"א, אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה.

במדבר ל, ג-ד - **איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה. ואשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה**

צב

ביאור תרגום יונתן בן עוזיאל עה"פ

פסוק ג: גבר בר תליסר שנין ארום ידר נדרא קדם ה' או יקיים קנים למיסר איסר ממדעם דהתירא על נפשי לא יפסי פתגמי ברם בית דינא שרן לי' ואין לא שרוי לה ככל מה דיפוק מפומי יעביד.

פסוק ד: ואתתא דלא עברת תריסר שנין ארום תידר נדר קדם ה' ותיסר איסר בבית איבהא עד תריסר שנין.

תרגום יונתן בן עוזיאל

בתרגום יונתן פ' מטות, אין תמי' כ"כ?

כי אפשר לפרש שהוא לרבותא שגם עד י"ב שנים נדרה נדר (ולא שאחר י"ב נעשית בוגרת ואין לאבי' רשות להפר) כי נדרי' נבדקין במשך שנת הי"ב כמו שהוא ברש"י, והוא מהמשנה בפ' יוצא דופן³.

צב

(1) סימן זה הוא קטע ממכתב מענה מהגאון המחבר לבנו – כ"ק אדמו"ר זי"ע משנת תרצ"ה. המכתב מתחיל "בדבר הערותיך בחדושי תורה" עיין בהמצויין.

(2) לכאורה כוונת התמי' בדברי התרגום יונתן, הוא: דבמסכת נדה דף מה: איתא במשנה, בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדרי' נבדקין (רש"י. נבדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה.), ובת שתיים עשרה שנה ויום אחד נדרי' קיימין, ובודקין כל שתיים עשרה. בן שתיים עשרה שנה ויום אחד נדרי' נבדקין, בן י"ג שנה ויום אחד נדרי' קיימין, ובודקין כל שלש עשרה. עיי"ש. ומבואר שכ"ז כשלא היתה ברשות האב או ברשות הבעל, דאם היתה ברשות האב יכול להפר עד שבגרה, והיינו עד י"ב שנה וחצי (עיין רמב"ם הל' נדרים פ"א).

נמצא יש שני זמנים באשה לגבי נדרים, (א) קטנה – בת י"א ויום א' עד י"ב ויום א' נדרי' נבדקין, (ב) נערה – מבת י"ב ויום א' עד י"ב וחצי (ו' חדשים) שנדרי' קיימין, ובשני זמנים אלו יכול האב להפר (משא"כ אחר שתבגר כנ"ל). וכן יש ב' זמנים באיש, (א) מבן י"ב ויום א' עד י"ג ויום א' נדרי' נבדקין, (ב) מבן י"ג ויום א' ואילך נדרי' קיימין.

וא"כ תמוה על התרגום יונתן במ"ש הן בנוגע האשה והן בנוגע האיש, בנוגע האשה למה תפס "עד תריסר שנין"? הרי הדין דהאב מפר הוא עד י"ב וחצי (עד שתבגר כנ"ל), וכן במ"ש בהאיש "גבר בר תריסר שנין", הרי בן י"ב שנה ויום א' נדרי' נבדקין, ואם יודע לשם מי נדר צריך לקיים נדרו, וא"כ למה כתב רק מבן י"ג?

(3) דף מה: כנ"ל בהערה 2.

ומה שמשמיענו זה באשה ולא באיש ששם כתב תליסר שנין, כי באשה יותר רבותא, משא"כ באיש אינו רבותא כ"כ, כי מצינו באשה במשך שנת הי"ג שנדרר' נדרים ממש לכן גם באיש אמרינן שנדרר' נבדקין אז עכ"פ, משא"כ באשה בשנת הי"ב לא מצינו זה במקום אחר, א"כ הוא יותר רבותא, ומ"ש תליסר הוא שאז נדרר' קיימין.

גם י"ל שנקט בכל א' לפי האופן המבואר בפרשה, שבאיש מבואר בפרשה שנדרר' קיים בודאי, שאינו תלוי באביו, לכן נקט גם זמן הנדר כשהוא קיים בודאי כשהוא בן י"ג שאז נדרר' קיימין, ובאשה שבלא"ה נדרה אינו קיים בודאי כי תלוי בדעת אביו שיוכל להפר לה, נקט גם זמן הנדר באופן שאינו קיים בודאי, בזמן שנדרר' נבדקין.

אפס בשאלות פ' משפטים מפורש בהדיא שזמן הנערות הוא מי"א וחצי עד כלות י"ב, ומאז נעשית בוגרת. וכבר תמהו שם מפרשיו והביאו שגירסא אחרת צ"ל.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד שכו

4) וז"ל שם: אמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד, עד בת אחת עשרה וששה חדשים הרי היא קטנה, מיכאן ואילך כל ששה חדשים נערה, לאחר זה בוגרת. עד בת אחת עשרה שנה וששה חדשים הרי היא קטנה מכאן ואילך כו', שיעור חדש אשר לא שמענו מאז כעת השמיע גאון. אכן משמעות כל הפוסקים ובביאור היטיב בפ' המשנה להרמב"ם בכתובות פ"ג משנה ח' כל מקום שיש מוכר וכו' בכאן אבאר לך אלו השמות על מה הם נופלים, ולא אצטרך להחזירם בכל מקום, וזה שהאשה מיום לידתה עד שנשלמו לה י"ב שנים שלמים ויום אחד נקראת קטנה בין שהביאה שתי שערות או לא הביאה ואם הביאה שתי שערות אחר אלו השנים נקראת נערה וכו', וכל זמן שהביאה ש"ש אחר י"ב שנה וי"א עד תשלום חמש ושלישים שנה מיד שתביא נקראת נערה וזהו זמן הנערות ואחר הששה חדשים נקראת בוגרת ושמור זה הלשון אין בין נערות לבגרות אלא ש"ח בלבד עכ"ל. וכ"כ בחיבורו פ"ב ה' אישות וסיים וכשתביא ש"ש אפילו בשנת עשרים תהי' נערה ששה חדשים ואח"כ תקרא בוגרות עכ"ל. וכן מבואר ברש"י כתובות (לט). ד"ה וכי תימא וכו' וכן נתבאר בש"ע י"ד ר"ס רל"ד בהג"ה. שאילת שלום

כתוב בשאלות דרב אחאי גאון פ' משפטים עד בת אחת עשרה שנה וששה חדשים הרי היא קטנה מכאן ואילך כל ששה חדשים נערה לאחר זה בוגרת כו' ע"ש. ושמעתי מהרב הכולל כמהר"ר מאיר בן מרגי ז"ל דהוה מקהה אקהייתא שדברי הגאון ז"ל הם נגד הש"ס וכל הפוסקים. ואחר זמן רב האלהים אנא לידי שאלות כתובות על קלף ישן נושן ומצאתי שהגרסא בה אמר שמואל בין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. בת י"ב שנה ויום א' זו היא קטנה. מכאן ואילך כל ששה חדשים זוהי נערה מכאן ואילך זוהי בוגרת לא צריכא אלא ביומא דמשלם ששה חדשים וכו' עכ"ל. שו"ת חיים שאל (מהחיד"א) סי' לח, אות סז

דברים ו. ד - שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד

צג

"הוי" (קודם שנברא העולם), "אלקינ" (בזמן בריאת העולם עד לע"ל), "הוי" (ימות המשיח ותח"מ), ורמוז דחותמו של הקב"ה אמ"ת

אמת הוא בחי' הוי' אחד, שהוא האמת האמיתית.

והיינו אמת הוא ראש ואמצע וסוף של הכ"ז אותיות, רומז על הקדוש ברוך הוא שכתוב בו אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, באמצעיתא, וכמו שכתוב במדרש רבה פרשת וישלח: עיין שם, ובלקוטי תורה⁴ בדיבור המתחיל ראשי המטות.

על זה רומז הג' שמות הוי' אלקינו הוי', הוי' הא' על שם אני ראשון, הוי' הב' על שם אני אחרון, אלקינו שבאמצע בין ב' הוי"ת על שם ומבלעדי אין אלקים באמצעיתא. והכל הוא אחד.

ורזא דאמת הוא מה שר"ת הוי' אלקינו הוי' הוא יא"י מספר אהי', אהי' פעמים אהי'⁵ הוא מספר אמ"ת במכוון.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' מכות, עמוד קצג

צג

(1) וממשיך שם: וההיפך מזה הוא כז"ב, מלשון שקר וכזב, וזהו שכזיב מספרו הוי' אחד*, והיינו שהוא לעומת הוי' אחד.

(2) ישעי' מד, ו.

(3) פרשה פא, ב וז"ל שם: ומה הוא חותמו של הקב"ה, רבינו בשם ר' ראובן אמר אמת, מהו אמת, אמר ריש לקיש אל"ף בראשון של אותיות מ"ם באמצע תי"ו בסוף ועל שם (ישעי' מד, ו) אני ראשון ואני אחרון וגו'.

(4) וז"ל שם: כתיב אני ה' לא שנית שגם אחר שנברא העולם אין לפניו שום שינוי ח"ו אלא אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כו'. וכמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים (בישעי' סי' מ"ד ו'), פי' אני ראשון קודם שנברא העולם ואני אחרון לאחר שיכלו ימות המשיח וחיי העוה"ב שאז יהי' הוא ושמו בלבד כמו שהי' קודם שנברא העולם. וגם מבלעדי פי' באמצעות בין מה שהי' ובין מה שיהי' דהיינו מה שהוא בבחי' הוה בעת זמן בריאת העולם וחיותו וקיומו מששת ימי בראשית שית אלפי שני כו'. וימות המשיח ותח"מ הכל לפניו ית' כאלו הוא ושמו בלבד ואין אלקים והסתר כו' וכמאמר ומבלעדיך אין לנו מלך אלא אתה שאין זה אלא בבחי' מלך שמלך הוא העולם ואין העולם דבר נפרד חוץ ממנו ח"ו ומלכותך ומלכות כל עולמים שמתפשט למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית ולארבע סטרין מלך מלך וימלוך ואינו אלא זיו והארה ממדת מלכותו ית' המתפשט ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים להוות אותם מאין ליש ולהחיותם ולקיימם.

(5) אהי' (21) x אהי' (21) = 441, כמספר אמת. (עי' שמות פרק ג', פסוקים יג. יד.)

(* כזיב (בג"י 39) וכן, הוי' (26) + אח"ד (13) = 39, [עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק שמבאר הגמ'

(עירובין סד:) מעשה ברבן גמליאל... והי' מהלך מעכו לכזיב].

צד

ביאור המחלוקת במשנה ראשונה (ברכות פ"א), ר"א מחמיר (בחי' גבורות מתלמידי בית שמאי), ר"ג מיקל (בחי' חסדים - הלל), וחכמים מכריעים (בחי' תפארת), ומרמז זה דבחי' אברהם (חסד), יצחק (גבורה), יעקב (תפארת)

מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר.
משניות ברכות פרק א' משנה א'

מאימתי קורין, משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, כהנים שנשמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן דהיינו צאת הכוכבים. והא דלא תני משעת צאת הכוכבים מלתא אגב אורחיה קמ"ל שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תלויה בקרבן כגון זב ומצורע אין הכפרה מעכבתן מלאכול בתרומה דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

עד סוף האשמורה הראשונה, שלישי הראשון של לילה שהלילה נחלקה לשלושה משמרות, ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה, ולא קרינא ביה בשבכך. ומקמי צאת הכוכבים נמי ימא הוא ולא זמן שכיבה.

עד שיעלה עמוד השחר, דכל הלילה מקרי זמן שכיבה, והלכה כרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

פי' הרע"ב

רבן גמליאל שמו מורה על בחי' חסדים, כי פירושו הוא גמלי אל, והוא בחי' מה שאל עליון גומל חסדים טובים.

והיינו מה שבמשנה ראשונה בש"ס שיש שם ג' דעות בסוף זמן ק"ש דערבית, שהם לנגד הג' קוין.

דעת ר' אליעזר שהוא שמותי מתלמידי ב"שי, בחי' גבורות, ודעתו הוא להחמיר ששיעורו הוא זמן קצר, הוא לנגד קו השמאל גבורות חד קציר.

צד

(1) עיין שבת קל ע"ב: דר"א שמותי הוא, ופרש"י וז"ל (בפי' השני) ובתלמוד ירושלמי (סוף פרק ט' דשביעית) מפרש שמותי הוא מתלמידי בית שמאי הי'.

דעת רבן גמליאל שיצא מהלל² בחי' חסדים ודעתו הוא להקל ששיעורו הוא ארוך עד עמוד השחר הוא לנגד קו הימין חסדים, חד אריך.

ודעת חכמים שס"ל עד חצות שהם כמו מכריעים בין ר"א ור"ג ושיעורם הוא בינוני הוא לנגד קו האמצעי תפארת חד בינוני, ותפארת נוטה יותר לחסדים מלגבורות לכן בעצם הדין ס"ל גם הם עד עמוד השחר, ורק כדי להרחיק מן העבירה ס"ל עד חצות.

ועכ"ז בשיעור הזמן שעד חצות אין זה באמצע ממש בין סוף האשמורה הראשונה לעמוד השחר, רק הוא סמוך יותר להזמן דסוף האשמורה הראשונה מלעמוד השחר, הוא כי בסדר הספירות תפארת סמוך יותר לגבורה מלחסד, וכמו שיעקב הי' בנו של יצחק ולא של אברהם, אם שבעצם מהותו הוא נוטה יותר לאברהם מליצחק.

ומספר ריחוקו מאברהם, מספר שם אד'³ (עיין בל"ת להאריז"ל סו"פ וירא) הוא יותר ממספר ריחוקו מיצחק מספר שם הוי'. והריחוק דמספר ממספר אברהם, מספר שם אד', הוא כפליים וחצי כמספר ריחוקו מיצחק מספר שם הוי', כי מספר אד' הוא כפליים וחצי כמספר הוי'.

עד"ז ממש הוא כאן, מספר הריחוק דחצות מתחלת היום, עמוד השחר, הוא כפליים וחצי כמספר הריחוק דחצות מסוף האשמורה הראשונה, כי אם שיעור האשמורה הוא שליש הלילה אז השיעור מחצות עד עמוד השחר הוא שלשה פעמים⁴ כהשיעור מחצות לסוף האשמורה הראשונה, ואם שיעור האשמורה הוא רביע הלילה (שבזה פלוגתת⁵ רבי ור"נ) אז השיעור מחצות עד עמוד השחר הוא כפליים⁶ כהשיעור מחצות לסוף האשמורה הראשונה.

(2) עיין שבת טו. הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן לפי הבית מאה שנה (ופרש"י: הלל ושמעון, רבי שמעון בנו של הלל הי'. ורבן גמליאל, הוא רבי גמליאל הזקן. ושמעון, הוא שנקרא רשב"ג הנהג עם הרוגי מלכות והוא הי' אביו של ר"ג דצער' לרבי יהושע בן חנני' (ברכות פ"ד דף כז:), ושעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנס (ב"מ פ"ד דף נט:). ועיין גם יבמות טו. רש"י ד"ה מתלמידי ב"ש הוא.

(3) פי' אברהם בגימטריא 248, יעקב בגימטריא 182, והחילוק ביניהם הוא 66 שהוא בגימטריא שם אדנ"י (עם הכולל), ו"יצחק" בגימטריא 208, והוא יותר מיעקב מספר 26 – שם הוי'. ושם הוי' (26) $\times 2\frac{1}{2}$ הוא 65, מספר שם אדנ"י.

(4) דמשעה 10 (סוף אשמורה ראשונה) עד 12 (חצות) הוא 2 שעות, וא"כ מחצות הלילה, משעה 12 עד 6 (סוף אשמורה האחרונה) הוא ג' פעמים 2 שעות.

(5) ברכות ד:

(6) דמשעה 9 (סוף אשמורה ראשונה) עד 12 (חצות), הוא 3 שעות, וא"כ מחצות, משעה 12 עד 6 (סוף אשמורה האחרונה) הוא ב' פעמים 3 שעות.

ומפני שאין הכרע, שיש לחשוב כך ויש לחשוב כך, צריכים לחשוב האמצע שביניהם, דהיינו כפליים וחצי שהוא האמצע בין ג' לב', והוי ממש ע"ד שיעור הריחוק דיעקב מאברהם לגבי שיעור הריחוק דיעקב מיצחק, וכמובן.

לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל, הערות למס' סוכה, עמוד קס

דברים טו, יא - כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ירך לאחיך לעניך ולאביון בארצך

צה

רמזים דנותנים לעני (הנקרא ד"ל) שיעור מזון - שלישי קב ליום, דהוא מספר "כדי" חיו הנה שיעור המזון ליום, הוא ככר, פרס בשחרית ופרס בערב. והוא ככר מג' לקב ועיין במס' פרה פ"א מ"א. הנה שלישי ק"ב הוא מספר כד"י.¹ ועני המתפרנס מן התמחוי, נותנין לו בכל יום מזון ב' סעודות², שהוא ככר, שלישי קב, שהוא כדי חיו ליום.

והיינו ד"ל³ ששיעור מזונו ליום אחד, הוא ככר שלישי ק"ב.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד צ

צה

- 1) האוכל בבית המנוגע, פרס משלש לקב - ופי' הרע"ב וז"ל הוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס מטמא בגדים שעליו, פרס הוא חצי ככר משלש ככרות לקב.
- 2) עיין גיטין נט. במשנה "הפעוטות (בני ו' וז' וכו') מקחן מקח וכו'". ובגמרא א"ר יוחנן משום כדי חיו ע"ש. ובלקוטי לוי יצחק מוסיף - ופירוש כדי חיו הוא רק כדי להחיותו בלבד, והוא כמו דדל שרק חיות יש בו, לא כמו עשיר שיש לו הרבה תענוגים, כד"י מספרו ד"ל ועיין בע"ח שער הזווגים פ"ו ע"ש, וכדי חיו הוא מזוני כפרש"י.
- 3) עיין פאה פ"ח משנה ז'. גמ' שבת דף קיח. ב"ב דף ט.
- 4) ד"ל מספר כד"י שהוא שלישי מספר ק"ב. (רמז למה שכתוב בכמה מקומות "ואם דל הוא")

דברים טו, יד-טו - העניק תעניק לו מצאנך ומגרונך ומיקבך אשר ברכך ה' אלקיך תתן לו. וזכרת כי עבד הית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום

צו

ג' דברים, צאן, גרן, יקב, כנגד הג' דברים ביציאת מצרים מבית עבדים, פסח (צאן), מצה (גרן), יין (יקב), ומבאר הג' דעות בשיעור הענקה

י"ל מה שהוזכרו הג' דברים הללו צאן גרן ויקב בהענקה, הוא כי כתוב אח"כ וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה.

הנה ביציאת מצרים הוא ג' דברים, פסח מצאן, ומצה מדגן שבגרן, וכוסות מיינן שביקב. שכל אלו הג' רומזים על יציאת מצרים, פסח על שום שפסח המקום כו', מצה ע"ש שלא הספיק בצאת כו' להחמיץ¹, כוסות ע"ש הד' לשונות של גאולה². לכן כמו"כ צריך להעניק את העבד היוצא לחפשי, בג' אלו.

ואל תקשי הרי יש מרור ג"כ, הנה מרור לא רומז על היציאה ממצרים, אלא אדרבה על קושי השיעבוד ע"ש שמרור המצרים את חיי אבותינו כו', וימררו את חייהם כו'. א"כ לא שייך להעניק בו את העבד. ואדרבה כשיעניקו במרור ירמוז לו מרירות העבדות מה שהי' עבד.

גם בעבד עברי לא שייך מרור אפילו בהיותו עבד, כי הרי כתיב: לא תרדנו בו בפרך...

והנה יוסף שהי' מתחלה עבד עברי כמו שכתוב: ושם אתנו נער עברי עבד, הנה כשיצא לחפשי ולחירות צריך לתת לו הענקה, וההענקה שניתן לו, מלבד זה מה שנתן לו פרעה הטבעת ורבד הזהב (שהוא ענק כפרש"י

צו

- (1) לשון הגדה פסקא "פסח שהיו", "מצה זו".
- (2) ירושלמי פסח פ"י ה"א, שמו"ר פ"ו, ד. ב"ר פר' פ"ח, ה.
- (3) לשון הגדה פסקא "מרור זה".
- (4) ויקרא כה, מו.
- (5) בראשית מא, יב.

בחומש⁶, רב"ד זה"ב גי' ענ"ק) ובגדי שש והרכיבו במרכבת המשנה ועוד ככתוב⁸ בפ' מקץ.

הנה עיקר ההענקה הוא מה שנתן לו הקב"ה, והוא מה ששלח את גבריאט ולמדו ע' לשון ולא הוה גמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה שנאמר עדות ביהוסף שמו כו' כדאיתא בסוטה דף ל"ו עמוד ב' עיין שם⁹. והיינו עדות הוא מלשון עדי, דהיינו ענק...

ויש ג' דעות בשיעור הענקה¹⁰, ר"מ ס"ל שנתן לו ה' סלעים, (שהן ט"ו¹¹), ור' יהודה ס"ל ל', ור' שמעון ס"ל נ', כדאיתא בקדושין די"ז ע"ש. הוא כי ההענקה דיוסף הוא מצד אות ה' שנתוסף לו, כנ"ל, לכן ס"ל ה' סלעים לנגד אות ה'. ולמד מבכור¹², כי בכורה ניתנה ליוסף, ומכרוהו לעבד בה' סלעים כדאיתא במד"ר פ' וישב¹³ ע"ש. (והן ט"ו סלעים ג' פעמים ה' מכל מין ומין כדאיתא שם, הוא כי ה' מחובר ל"י עכ"פ כנ"ל ב"ה, גם ה' הוא במלוי י"י¹⁴ ה"י, כנ"ל).

ור' יהודה ס"ל ל' כי הה' שנתוסף הוא בין י' לו' ביוסף¹⁵, הנה ה' פעמים ו' הוא ל'.

ור"ש ס"ל נ' הוא ה' פעמים י' הקודם לו הוא נ'.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' קידושין, עמוד קכ-קכא

(6) שם פסוק מב, ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צווארו. ופרש"י רבד – ענ"ק, ועל שהוא רצוף בטבעת קרוי רביד עכ"ל (ענק מלשון הענקה ור"ל).

(7) רב"ד (206) + זה"ב (14) = 220, כמנין ענ"ק.

(8) שם פסוק מג, וירכב אתו במרכבת המשנה המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך ונתון אותו על כל ארץ מצרים.

(9) אמר רבי יוחנן בשעה שאמר לו פרעה ליוסף (שם פסוק מד) ובלעדיך לא ירים איש את ידו וגו' אמר איצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו, אמר להן גנוני מלכות אני רואה בו (ופרש"י, אצטגנינות – חכמים וחוזים בכוכבים ויודעים בחכמת המזלות: גנוני מלכות – גונוני מלכים בחכמה גבורה ויופי. ע"כ), אמרו לו א"כ יהא יודע שבעים לשון, בא גבריאט ולימדו שבעים לשון, לא הוה קגמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד שנא' (תהלים פא, ו) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע.

(10) קידושין יז. כמצויין.

(11) ה' מכל מין, צאן גרן ויקב.

(12) גמרא שם: מאי טעמא דרבי מאיר יליף ריקם ריקם מבכור, ובפרש"י: ריקם ריקם, לא תשלחנו ריקם (דברים טו), ובפדיון הבן כתיב (שמות לד) וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם.

(13) ב"ר פר' פ"ד, יח. אמר הקב"ה אתם מכתם בנה של רחל בעשרים כסף מעות שהן חמש סלעים, לפיכך יהי' כל אחד ואחד מפרש ערך בנו חמש סלעים.

(14) פי' אות ה' במילוי יכול להיות בג' אופנים, א) במילוי אלף – ה"א, ב) במילוי ה' – ה"ה, ג) במילוי יוד – ה"י, ובמילוי י"י – ה"י הוא מספר ט"ו.

(15) כנ"ל בהערה 9 "עדת ביהוסף שמו".

דברים נד, א - כי יקח איש אשה ובעלה

צז

כל ענין הזיווגים הוא רק בדרך אמונה - למעלה מן השכל לגמרי

כל ענין הזיווגים הוא רק בדרך אמונה, ולא בשכל אנושי, וכמארוז"ל¹ אמונת זה סדר זרעים. פירוש לקיים מצות זרעים שהוא ענין זיווג כדרוז"ל² על פסוק³ בבקר זרע זרעך כו', הוא בדרך אמונה.

כי שכל אנושי אין תופס זה, שלכאורה על פי שכל די לו להפקיע את עצמו ולפרנס את עצמו, ולמה לו ליקח רחים על צוארו⁴, רק הוא מפני אמונת אמן בה' אמת שלמעלה מן השכל לגמרי, וכמו שכתוב⁵ בית והון נחלת אבות, שבית והון יכול להיות מאבות מוחין, מה שאין כן הזיווג ליקח אשה משכלת מה', שם הוי' דלעילא, שלמעלה ממוחין, ועיין במדרש רבה⁶ ריש פרשת ויצא.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש, עמוד קצז

צז

(1) שבת לא. אמר ר"ל מאי דכתיב (ישעי' לג, ו) והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זו סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד... ודעת זה סדר טהרות.

(2) יבמות סב.

(3) קהלת יא, נ.

(4) על פי קידושין כט: ריחיים בצוארי ויעסוק בתורה.

(5) משלי יט, יד.

(6) בראשית רבה פר' סח, ד: רבי יהודה בר סימון פתח (תהלים סח, ז) אלקים מושיב יחידיים ביתה. מטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אמר לה לששת ימים כדכתיב (שמות כ, יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו, אמר לה הקדוש ברוך הוא יושב ומזווג זיווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ממונו של פלוני לפלוני. אמרה לו ודא הוא אומנתי' אף אני יכולה לעשות כן כמה עבדים כמה שפחות יש לי לשעה קלה אני יכולה לזווגן. אמר לה אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני הקדוש ברוך הוא כקריעת ים סוף. הלך לו ר' יוסי בר חלפתא מה עשתה נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה פלן יסב לפלונית ופלונית תיסב לפלוני, וזיווגה אותן בלילה אחת, למחר אתון לגבה דין מוחי' פציעא, דין עינו שמיטא, דין רגלי' תבירא, אמרה להון מה לכון, דא אמרה לית אנא בעי לדין, ודין אמר לית אנא בעי לדא. מיד שלחה והביאה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לית אלוה כאלהכון אמת היא תורתכון נאה ומשובחת יפה אמרת, אמר לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקדוש ברוך הוא כקריעת ים סוף.

פלן כו', ופלוני זה ישא את פלוני זו, ופלונית תינסב לפלוני וה"ג ג"כ בבמדבר רבה פרשה גו', ופי' אותה פלונית שזווגה בראשונה לפלוני ואמר שהוא יקח אותה גזרה עכשיו גם עלי' שהיא תינשא לו ולא תמאן בדבר. אתון לגבה גרסינן, פי' ומחר באו כל אותן עבדים ושפחות אצלה זה מוחו נפצע וזה נשמט עינו וזה נשבר רגלו אמרה להם מה אירע לכם. דא אמרה כו', זאת אומרה איני רוצה בזה. לית אלוה כו', אין אלוה כאלהיכם. (מתנות כהונה).

צח

ביאור בסוגיא (קידושין סג): קדשתי את בתי וכו'... איבעיא להו מהו לסקול על ידו וכו' משנה. קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי' ובא אחד ואמר אני קדשתי' נאמן.

ובגמרא שם, אמר רב נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס כו' רב אסי אמר אף נאמן לכנוס, ומודה רב אסי באומרת נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר קידשתי' שאין נאמן לכנוס.

תניא כוותי' דרב אסי קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי' ובא אחד ואמר קידשתי' אף נאמן לכנוס, כנסה ובא אחר ואמר אני קדשתי' לא כל הימנו לאוסרה עליו, האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קידשתי אין נאמן לכנוס מפני שהיא מחפה עליו.

איבעיא להו, מהו לסקול על ידו, רב אמר אין סוקלין, ורב אסי אמר סוקלין, רב אמר אין סוקלין, כי הימני' רחמנא לאב לאיסורא לקטלא לא הימני', רב אסי אמר סוקלין, לכולה מילתי' הימני' רחמנא לאב.

אמר רב אסי ומודינא באומרת נתקדשתי שאין סוקלין, ואמר רב אסי הני שמעתתא דידי מרפסן איגרי התא ומה במקום שאם בא לכנוס כונס אמרת סוקלין מקום שאם בא לכנוס אין כונס אינו דין שסוקלין, ולא היא, לאב הימני' רחמנא לדידה לא הימנא, ורב חסדא אמר אחד זה ואחד זה אין סוקלין.

קידושין סג:

אמר רב, הא דתנן בא אחד ואמר אני קידשתי' נאמן, ליתן גט קאמר דנאמן, וסמכינן עלי' שהוא קידשה וגיטו גט.

שאיין אדם חוטא, בדבר שאינו נהנה ממנו להתיר אשת איש חנם. אף נאמן לכנוס, דלא חציף למימר לפני האב שקבל הקידושין אני הוא, דמירתת דלמא מכחיש לי' ואמר ידענא דלאו את יהבת לי קידושין. כיון דאיכא אחר בהדיה, שאומר אני קדשתי' מירתת מעיקרא שמא יכיר האב שחבירו קידשה ולא הוא, והאי קושטא אמר ושכנגדו שכיחש ירא לכונסה ונותן גט.

קדשתי את בתי, קטנה והוא לא ידע למי.

נאמן לכנוס, דמירתת דאב ודאי לא יחפה עליו, אבל האשה שקבלה קידושין ואינה יודעת ממי ובא אחד כו' לא מירתת דידוע הוא שתהא מחפה עליו ותתרצה בו ותכחיש את כל הבא לומר עוד אני הוא.

מהו לסקול על ידו, של האב כלומר על פיו אם אמר קדשתי את בתי ועדי קידושין אין באין לפנינו וזינתה מהו להחזיק על פיו כדין נערה המאורסה ולסוקלה.

כי הימניה רחמנא לאב, את בתי נתתי לאיש הזה (דברים כב).

לאיסורא, לאוסרה על כל העולם.

באומרת נתקדשתי, וזינתה אחר כן שאין סוקלין אותה על פיה ואף על פי שהחזיקה עצמה קודם הזנות בחזקת ארוסה וטעמא מפריש ואזיל.

מרפסי איגרי, משברות גגין ועליות כלומר קשות לשומעיהן שאינם מבינים טעמם.

השתא במקום שאם בא, האומר לפני האב אני קידשתיא אמרתי נאמן לכנוס וכונס אלמא לא מחזקינן לה כל כך על פי האב כמקודשת שנחמיר עליה לאוסרה על זה אמינא סוקלין על פי האב.

מקום שאם בא לכנוס אינו כונס, כגון שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי שהחמרנו עליה לאוסרה למי שבא ואמר אני קידשתיא, אלמא בחזקת מקודשת היא ואין אנו יודעים למי אינו דין שאם זינתה סוקלים.

ולא היא וכו', רב אסי קא מסיק למילתיה ואומר ולא היא, אין זו קושיא למבין בטעמי שמועתי.

לאב הימניה, הלכך סוקלין.

לדידה לא הימנה, ואין סוקלין, ולענין דיני נפשות לא קטלינן משום חששא, ולענין איסורא טעמא אחרינא הוא דשויתא לנפשה חתיכה דאיסורא, והא לא מירתת מפני שמחפה עליו ולגבי אב מירתת.

רש"י

...מה שלומד הק"ו באופן כזה ולא בהיפך דהיינו לקולא ולא לחומרא, היינו ומה אם במקום שאין סוקלין, אמרת שאם בא ליכנוס אינו כונס, במקום שסוקלין אינו דין שאם בא ליכנוס אינו כונס, ויהי' ג"כ לחומרא, שאינו כונס...

כי א"א לומר הק"ו באופן זה, כי הרי מה שבאב נאמן ליכנוס ובהבת אינו נאמן ליכנוס איתמר בברייתא שם בגמרא כך, ומה שסוקלין על ידי האב ואין סוקלין על ידה אמר זה רב אסי עצמו ואין ע"ז ראי' מברייתא,

א"כ לא שייך לומר ע"ז ק"ו שבאב יהי' ג"כ שאינו נאמן ליכנוס, היפך הברייתא. ומה ששייך לומר ק"ו הוא שלא יהי' כדעת רב אסי עצמו שלא יסקלו ע"י האב, וכמובן.

רב חסדא בגמרא שם ס"ל לקולא שאחד זה ואחד זה אין סוקלים, כי רב חסדא שמו מורה על בחי' חסדים, ולכן ס"ל להקל שגם באב אין סוקלין על ידו, ולדעתו יהי' הק"ו לקולא, ומה אם במקום שאם בא ליכנוס אינו כונס אמרת אין סוקלין, מקום שאם בא ליכנוס כונס אינו דין שאין סוקלים.

וזהו דקדוק הלשון בדבר חסדא אחד זה ואחד זה אין סוקלים, שלכאורה הול"ל רק אין סוקלין על ידו, כי הרי מיירי כאן באב, (כי בהבת הכל מודים גם רב אסי שאין סוקלין על ידה), או הול"ל שרב חסדא כרב ס"ל שאין סוקלין.

לפי המבואר א"ש, כי רב חסדא לומד הק"ו לקולא האב מהבת שאין סוקלין על ידו. (ובכניסה יסבור רב חסדא כרב אסי שבאב נאמן אף ליכנוס).

ולפי האמור מובן שדעת רב חסדא הוא כמו ממוצע בין דעת רב לדעת רב אסי, רב ס"ל שגם באב אינו כונס ואין סוקלין על ידו, ורב אסי ס"ל שבאב כונס וסוקלין על ידו, ורב חסדא הוא כמו ממוצע ביניהן, ולהקל, היינו בסוקלין ס"ל כרב שאין סוקלין על ידו, ובכניסה יסבור כרב אסי שנאמן אף ליכנוס...

רב חסדא שמו מורה על חסד, והוא רב חסד דהיינו חסד גדול..., הוא כמו ממוצע בין דעת רב אסי לדעת רב. ובשני הדברים להקל, שבאב כונס ואין סוקלין על ידו, (ולא בהיפך להחמיר שאין כונס וסוקלין על ידו), כשמו רב חסדא, הרבה חסד משני הצדדין, חסד אחד שכונס, וחסד אחד שאין סוקלין על ידו.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' קידושין, עמוד קנב ואילך

צח

(1) ע"י לקמן סי' צט. שמציין להג' גיטין (ז). חסדאי שמך וחסדאין מילך.

דברים כד. א - כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו

צט

ביאור הג' (גיטין ב.) א"ר חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא, א"ל רבא מאי טעמא וכו'

א"ר חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא, אמר לוי רבא מאי טעמא אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה, ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן, ואלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי, דלמא נתינת גט היא, תדע דשלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר. גיטין כ' ע"א

איהי כתבה לוי, נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) משום תקנת עגונות. אקנויי אקנו לוי רבנן, ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב לוי איהו דהפקר ב"ד הי' הפקר. ונתן, בר נתינה שיהא שוה פרוטה.

רש"י

הענין הוא כי הנה גט שהוא דבר הכורת ומפריד, הוא בחי' גבורות ודינים. כי גבורות מחלקין ומפרידין כל דבר. והרקיע שנברא ביום שני לנגד מדת הגבורה, הבדיל בין מים למים, מים עליונים ומים תחתונים, הנה הרקיע בחי' גבורה מבדיל ביניהם, מב"דיל גי' אלקי"ם, שהוא שם דגבורה..., נמצא גט הוא בחי' גבורות הכורתים ומבדילים.

ורב חסדא ששמו מורה על חסד, וכדאיתא בגיטין ד"ז ע"א חסדא שמך וחסדאין מילך. אדרבה הוא המחבר איש ואשה כמ"ש ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא...

צט

(1) עי' בזה לעיל סי' ב.

(2) ויקרא כ, יז.

נמצא רב חסדא בחינתו ושמו מורה שהוא המחבר ומייחד, היפך דגט הכורת ומפריד ביניהם. הוא אמר שיכול לפסול כל הגיטין, שכל הגיטין יהיו פסולים, ולא תתגרש בהן האשה מהאיש, אלא שיהי' יחוד...

וענין מה שיכול למיפסלינהו. הוא שרב חסדא ברוב חסדיו, כשמו רב חסדא שהוא בחי' רב חסד, יכול להסיר את כל הדינין הקשין והגבורות דגט, ולהמתיקן, שלא יפרידו בין איש ואשה..., שבחי' ורב חסד, רבוי חסדים, ממתיקין הדינין והגבורות ועדמ"ש³ אלקים ברב חסדך, שבבחי' רב חסד נמתק שם אלקים דגבורות, וממילא נפסלים הגיטין שהם בחי' גבורות.

ומתחברים איש ואשה יחד, שיש י' באיש וה' באשה, שמאיר בהם שם י"ה וכמארז"ל⁴ זכו שכינה שרוי' ביניהם⁵.

והנה וכתב ל"ה ספ"ר כרית"ת⁶ גי' ה"פ מנצפ"ך עם הה' אותיות מנצפ"ך. והוא כללות הגבורות כמ"ש בכוונת' אתה גבור לעולם אד'. וכשם שיש אלף ת"ה גבוראן, כמו"כ יש אלף ת"ה חסדים (כמ"ש, את"ה כהן, וכהן הוא בחי' חסדים), שכולם הם בשרש חסד א' שהוא ורב חסד ר"ל רב של חסדים כמ"ש בפע"ח⁷ שער הסליחות פ"ח ע"ש. זהו שרב חסדא בחי' ורב חסד רבוי החסדים, אלף ת"ה בחי' את"ה כהן, יכול לפסול כל גיטי דעלמא, שהם בחי' ל"ה ספ"ר כרית"ת אלף ת"ה גבוראן, את"ה גבור, שיכול לבטלן ולהמתיקן.

(3) תהלים סט, יד.

(4) סוטה יז.

(5) ושם י"ה שייך להתיקון ורב חסד כמ"ש מן המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה שקאי על התיקון הו' כמ"ש בע"ח שער א"א פי"א ובפע"ח בשער הסליחות ובשער השופר עיי"ש, והיינו קראתי"י שהוא מספר אשת"י שיש לו אשה, היפך דגט המפריד בינו לבינה. (לקוטי לוי יצחק כאן)

(6) ל"ה (35) + ספ"ר (340) + כרית"ת (1030) = 1405, וכך ה' פעמים מנצפ"ך (5 x 280) = 1400 + ה' אותיות מנצפ"ך = 1405.

(7) וז"ל שם: אתה גבור... נתבאר באד"ר על פסוק וגבורתיך יגידו, שהם אל"ף וד' מאות וה' גבורות, ושם בארנו, כי כולם הם נשרשים במנצפ"ך, כי ה' גבורות הם, וכל אחד מהם כלולים מכל ה', נמצא, כי הם פעמים מנצפ"ך, הם גימטריא אלף ות"ה גבורות, שהם מנין אתה, כי אות א' הוא אלף, ות"ה, הוא אתה... וזהו אתה גבור.

(8) הנה אמרנו בכוונת אתה גבור, שיש אלף ות"ה גבוראן, וכולם בשורש גבורה א' כנוצר בזוהר... ושמעתי ממורי זלה"ה, שיש ג"כ אלף ות"ה חסדים, וכולם הם בשורש חסד א', שהוא ורב חסד, כי לכן נקרא בסופו ו' ורב חסד, ר"ל רב של חסדים, שכולם יוצאין ממנו. והנה ורב חסד, עולה פ"ר, והם סוד ה"ח, וכל חסד כלול מכל הה', הרי ה"פ פ"ר גי' אלף ות', ועם ה"ח שהם השורש, הרי אלף ות"ה.

אמנם רבאי, שחסר בו אותיות חס"ד דרב חסדא לא ס"ל הכי והקשה לו מ"ט וכו', והיינו רבא ששמו מורה על בחי' גבורות ס"ל שהגיטין כשרים, שיש בחי' גבורות המבדילים.

ועם כל זה רב חסדא לא חזר מדעתו. כי מצד בחי' רב חסדא, התיקון ורב חסד הוא יכול לבטל ולהמתיק כל הגבורות והדינין ואין כאן גט. אלא אדרבה שיהי' יחוד על ידי החסד.

וטעמי' דרב חסדא מה שיכול לפסול כל הגטין, יש לומר ומה אם מצינו בסוטה שמוחין שמו של הקדוש ברוך הוא¹⁰ שם הוי' בשביל להטיל שלום בין איש לאשה, והוא שיהי' שלום ביניהם בין י' דאיש לה' דאשה שיהי' יחוד י"ה הנה בשביל שיתקיים י"ה מוחין שם הוי', מכל שכן וקל וחומר שאפשר לפסול גט שהוא מפריד בין איש לאשה, שהוא על דרך כמו מחיקת שם י"ה, שגדול משם הוי', פוסלין את הגט שלא יפרידו האיש והאשה מזה, בכדי שיתקיים שם י"ה שביניהם.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' גיטין, עמוד סא ואילך

דברים נה. יח - אשר קרן בדרך ויזנב בן כל הנחשלים אחרין ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

ק

עמלק מנגד למדת היסוד

עמלק הוא המנגד ליסוד, כמו שכתוב הנחשלים אחרין¹, נח"ש מיל"ה, שהי' נוטל מילותיהן של ישראל וזורקן כלפי מעלה³.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' כלים, עמוד שלט

(9) מספרו קס"א מ"ב, או קנ"א ב"ן, שכ"ז הוא בחי' גבורות. (לקוטי לוי יצחק כאן) [קס"א הוא גימטריא שם אהי' במילואו יודי"ן, כזה – אל"ף (111) + ה"י (15) + יו"ד (20) + ה"י (15) = 161, ובמילוי אות ההי"ן כזה, אל"ף (111) + ה"ה (10) + יו"ד (20) + ה"ה (10) = 151, וכ"ז מורה על גבורות כידוע.

(10) עיין שבת קטז.

ק

(1) פי' הנחשלים"ם הוא שני מילים "נחש-מילה".

(2) עיין אור התורה בראשית עמוד 94 [מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' בשלח סי' תע*]

עמוד 709].

(3) עיין רש"י עה"פ.

יש לומר בזהר מיירי כשלא עשה תשובה בפעם ראשונה ושני, אז בפעם הג' נכתם עונך לפני, וביומא מיירי כשעשה תשובה בפעם ראשונה ושני, אז מועיל תשובה בפעם שלישית גם כן ומוכרח לומר כן, כי אם לא עשה תשובה איך מוחלין לו בפעם ראשונה ושני וכו'.

לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' סנהדרין, עמוד קעג

דברים לג, ד - תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב

קג

ביאור הזוהר, משל לא' שהי' לו בת והשיאה לבן מלך וכו', דמרמוז על נישואי התורה לישראל וכו'

משל למה הדבר דומה לאחד שהי' לו בת טובה ונעימה ושלמה ונאה, והשיאה לבן מלך, והלבישה ועטרה וקשטה ונתנה לו עם ממון, רב אמר אפשר למלך זה לשבת חוץ מביתו, אמרת לא, אפשר לו לשבת כל היום תמיד עמה, אמרת לא, הא כיצד שם חלון בינו לבינה, וכל שעה שצריכה הבת לאבי' או האב לבתו מתחברין יחד בחלון הה"ד¹ כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה.

השמטות הזוהר הקדש ח"א דף רסז ע"א

יש לפרש שהבת היא תורה, כי תורה היא בתו של הקדוש ברוך הוא חכמה כמאמר² אורייתא מחכמה נפקת, והיא בחי' בת נוקבא. כי הרי כתיב תורה צוה לנו מורשה ודרשו רז"ל³ מאורשה הרי שהיא בחי' בת. ותורה נמשלה לאשה צנועה במשלי כמה פעמים, הרי שהיא בחי' נקבה. ועיין במדרש רבה פרשת תרומה⁴ עיין שם.

קג

(1) תהלים מה, יד.

(2) זח"ב קכא, א.

(3) פסחים מט:

(4) פרשה לג, א: משל למלך שהי' לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה וביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש.

והד' תארים טובה נעימה שלימה נאה, יש לומר לנגד, פירוש, רמז, דרוש, סוד שבתורה, גם לנגד, תיבות, נקודות, טעמים, אותיות. והלבישה ועטרה וקשטה הוא לנגד, משנה, ברייתא, גמרא, שהם כמו בחי' לבושים ועטרה וקישוטין להפרד"ס, להטנת"א שבתורה.

או יש לומר הד' תארים כולם הם בסוד תורה שבאצי' ששם מאיר הד' אותיות דשם הוי' דאור אבא המקנן באצי'. זהו שהיא בת מלך, והלבישה, ועטרה, וקשטה, הוא, בפשט, רמז, דרוש שבבי"ע, או במקרא, משנה, תלמוד, שבעשי' יצירה בריאה, וביחד הוא ז' בחי' הוא מה שכתוב על תורה⁵ חצבה עמודי' שבעה.

והשיאה לבן מלך הוא לישראל, שכל ישראל בני מלכים הם⁶.

ונתנה לו עם ממון רב יש לומר הוא הניצוצין דתהו שמבררים על ידי התורה (גם יש לומר ונתנה לו הוא מה שאורך ימים בימינה⁷, עם ממון רב הוא בחי' דעושר וכבוד בשמאלה⁸). גם ממון ר"ב שהוא מספר⁹ י"ג פעמים הוי' רומז על הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן ששרשם מי"ג תיקוני דיקנא.

וכל שעה שצריכה הבת לאבי' היא כי לימוד התורה שהיא הבת צריך להיות שיהי' ברכו בתורה תחלה להמשיך בחי' אור אין סוף בתורה (ובכל שעה דוקא, כי בכל שעה צריך להיות ההכנה דמסירת נפשו לה' כמו שכתוב בתניא פרק מ"א עיין שם).

או האב לבתו מה שצריך האב לבתו, הוא על דרך שאמרו ע"פ¹⁰ כי אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו המאור שבה מחזירן למוטב¹⁰. הרי שהקדוש ברוך הוא אם עזבו אותו חס ושלוש נצרך לבחי' בת תורה שעל ידה חוזרים למוטב, והמאור שבה דוקא, מאור הוא חלון כדאיתא במסכת שבת¹¹ פוקקין את המאור ובמסכת אהלות ריש פרק י"ג העושה מאור כו' עיין שם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית השמטות, ע' רסט

(5) משלי ט, א.

(6) שבת סז.

(7) משלי ג, טז.

(8) ממון (בג" 136) + רב (202) = 338, וכן י"ג פעמים הוי' (26 x 13) = 338.

(9) ירמי' טז, יא.

(10) עיין ירושלמי חגיגה פ"א, ה"ז.

(11) קנ"ז

דברים לד. ה-ו - ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה. ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה ה' את משה

קד

רמז למארוז"ל (תמורה טז.) אלף ות"ש הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה במתניתא תנא אלף ות"ש קלין וחמורות וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה.
תמורה טז.

כשנסתלק משה נשתכחו ההלכות הללו, וכמ"שי נפל אש"ת בל חזו שמש, שמש הוא משה, פני משה כפני חמה¹, ומפני שבל חזו שמש, שנסתלק משה (ויהושע שנשאר הוא רק כפני לבנה) לכן נופל אש"ת³, שנשתכחו האל"ף ת"ש.
לקוטי לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס, הערות למס' פרה, עמוד שפו

קד

- (1) תהלים נח, ט.
- (2) בבא בתרא עה.
- (3) אש"ת נוטריקון אלף ת"ש.

עמוד ריק

לזכות
הבר מצוה של
התמים לוי יצחק שי"
שיגדל להיות
חסיד ירא שמים ולמדן
ושיזכה להיות שליח
מכ"ק אדמו"ר זי"ע